

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa huhtikuussa 2008 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus on luonteeltaan sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltion ja osittain Euroopan unionin toimivaltaan.

Sopimuksen tavoitteena on tukea Serbian pyrkimyksiä demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen lujittamisessa, edistää Serbian ja koko alueen poliittista, taloudellista ja institutionaalista vakauttamista muun muassa kansalaisyhteiskunnan kehittämisen, alueellisen kaupan integraation sekä eri alojen, varsinkin oikeus- ja sisäasioihin liittyvän yhteistyön kautta; kehittää osapuolten välistä poliittista vuoropuhelua, tukea Serbian pyrkimyksiä kehittää taloudellista ja kansainvälistä yhteistyötään muun muassa lainsäädäntönsä lähentämisellä unionin säännöstöön; tukea Serbian pyrkimyksiä saattaa päätökseen toimivaan markkinatalouteen siirtyminen sekä

kehittää asteittain unionin ja Serbian välinen vapaakauppa-alue.

Sopimuksen johdannossa osapuolet tunnustavat Serbian aseman mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 koontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet ja panee onnistuneesti täytäntöön tämän sopimuksen määräykset. Sopimuksella parannetaan siten asteittain Serbian valmiuksia liittyä Euroopan unioniin.

Osapuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyjensä päätökseen saattamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee voimaan.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Euroopan unionin ja Serbian väliset sopimus- ja kauppasuhteet	4
2.2 Suomen ja Serbian kahdenväliset sopimus- ja kauppasuhteet	5
2.3 Nykytilan arviointi	5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	5
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	6
4.1 Taloudelliset vaikutukset	6
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	6
4.3 Ympäristövaikutukset	6
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	6
5 ASIAN VALMISTELU	7
5.1 Asian valmistelu Euroopan unionissa	7
5.2 Asian kansallinen valmistelu.....	7
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1 SOPIMUKSEN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	9
I OSASTO: YLEISET PERIAATTEET	9
II OSASTO: POLIITTINEN VUOROPUHELU	10
III OSASTO: ALUEELLINEN YHTEISTYÖ	10
IV OSASTO: TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS.....	10
I LUKU Teollisuustuotteet	10
II LUKU Maatalous ja kalastus	11
III LUKU Yhteiset määräykset	11
V OSASTO: TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS, SIOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN TARJOAMINEN JA PÄÄOMANLIIKKEET	12
I LUKU Työntekijöiden liikkuvuus	12
II LUKU Sijoittautuminen.....	13
III LUKU Palvelujen tarjoaminen	14
IV LUKU Maksuliikenne ja pääomanliikkeet.....	14
V LUKU Yleiset määräykset.....	15
VI OSASTO: LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN, LAINVALVONTA JA KILPAILUSÄÄNNÖT	15
VII OSASTO: OIKEUS, VAPAAUS JA TURVALLISUUS.....	16
VIII OSASTO: YHTEISTYÖPOLITIIKAT	17
IX OSASTO: RAHOITUSYHTEISTYÖ.....	18
X OSASTO: INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET	18
2 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	21
3 VOIMAANTULO.....	21
4 EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS	22
4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	22

4.2 Käsittelyjärjestys.....	25
LAKIEHDOTUS	26
SOPIMUSTEKSTI	27

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin Länsi-Balkan -politiikan perustana on vuonna 1999 käynnistetty vakautus- ja assosiaatioprosessi. Sen tavoitteena on varustaa prosessiin kuuluvat Länsi-Balkanin maat, joita ovat Albania, Bosnia-Hertsegovina, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Montenegro ja Serbia, sellaisilla eurooppalaisiin käytäntöihin ja standardeihin perustuvilla valmiuksilla, joilla ne voivat ylläpitää vakaita demokraattisia instituutioita, varmistaa oikeusvaltion pysyvyys ja säilyttää avoin ja vauras talous. Vakautus- ja assosiaatioprosessi edellyttää sekä Euroopan unionilta että Länsi-Balkanin mailta pysyvää sitoutumista siihen, että ne pysyvät tiukasti tavoitteessaan integroida alue täydellisesti unioniin ja että ne toteuttavat siihen tarvittavat toimenpiteet.

Vakautus- ja assosiaatioprosessin kulmaksi on kunkin Länsi-Balkanin maan kanssa tehtävä vakautus- ja assosiaatiosopimus. Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat laajalaisia sekasopimuksia, jotka kattavat vapaakaupan lisäksi poliittisen vuoropuhelun ja määräyksiä yhteistyön kehittämisestä useilla eri aloilla. Sopimusten johdantoon on sisällytetty maininta kyseisten maiden asemasta mahdollisina Euroopan unionin jäsenehdokaina.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 310 artiklan (nykyisin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 217 artikla) nojalla tehtyjä sekasopimuksia, joissa osapuolina ovat sekä EU (aiemmin EY) että sen jäsenvaltiot. Kyseiset sopimukset sisältävät sekä unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Vakautus- ja assosiaatiosopimusten kauppapoliittisten määräysten osalta unionin toimivalta on pitkälti yksinomainen. Unionin ja jäsenvaltioiden toimivalta on sopimuksen kattamilla muilla aloilla monilta osin jaettua ja/tai rinnakkaista. Osa sopimuksen määräyksistä kuuluu unionin oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa edelleen jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimukset edellyttävät siksi sekä unionin että jäsenvaltioiden hyväksymistä. Sopimukset ovat

pääperiaatteiltaan samantyyppisiä, mutta ne sisältävät tiettyjä maakohtaisia eroja.

Euroopan unionilla on tällä hetkellä voimassa olevat vakautus- ja assosiaatiosopimukset Albanian, Kroatian, Makedonian ja Montenegron kanssa. Bosnia-Hertsegovinan sopimus allekirjoitettiin kesäkuussa 2008 ja se tulee voimaan vuoden 2011 aikana.

Euroopan yhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välinen vakautus- ja assosiaatiosopimus, jäljempänä sopimus tai SA-sopimus, neuvoteltiin ja allekirjoitettiin ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen (SopS 67/2009, jäljempänä Lissabonin sopimus) voimaantuloa 1 päivänä joulukuuta 2009. Lissabonin sopimuksen seurauksena Euroopan unioni korvasi Euroopan yhteisön. Serbian vakautus- ja assosiaatiosopimuksessa on kuitenkin käytetty Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen perustuvaa terminologiaa. Hallituksen esityksessä on johdonmukaisuussyistä pitäyditty soveltuvin osin tässä käytännössä etenkin selostettaessa sopimustekstiä ja viitattaessa Lissabonin sopimusta edeltäviin taphtumiin.

2 Nykytila

2.1 Euroopan unionin ja Serbian väliset sopimus- ja kauppasuhteet

Serbia on hyötynyt Euroopan unionin yksipuolisista tullimyönnytyksistä vuodesta 2000 saakka. Myönnytykset tarkoittivat, että vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvat maat, Serbia mukaan lukien, saivat tullittoman ja kiintiöttömän kohtelun EU-tuonnilleen lähes kaikkien tuotteiden osalta. Ainoastaan viinien, sokerin, vasikanlihan ja tiettyjen kalataloustuotteiden tuontia EU:hun rajoitettiin kiintiöin. Myönnytykset toimeenpantiin neuvoston asetuksella poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden käyttöönotosta Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatio-

prosessiin osallistuville maille tai siihen yhteydessä oleville maille ja alueille (EY) N:o 2007/2000. Asetuksen voimassaoloaika päättyi 31 päivänä joulukuuta 2010. Asetuksen voimassaoloa on esitetty jatkettavaksi viidellä vuodella ja tuotekatetta muutettavaksi siten, että se huomioisi Serbian sekä Bosnia ja Hertsegovinan kanssa tehdyt kahdenväliset sopimukset. Muutoksille tarvitaan kuitenkin vielä Euroopan Parlamentin hyväksyntä sekä poikkeuslupa Maailman kauppajärjestöstä (WTO).

EU:n yritysten vientimahdollisuudet Serbiaan paranivat vuonna 2009 sen jälkeen, kun Unioni ja Serbia toimeenpanivat Euroopan yhteisön ja Serbian tasavallan välisen väliaikaisen sopimuksen kaupasta ja kaupan liitännäistoimenpiteistä (L58 9.3.2010, L28 30.1.2010). Väliaikaisen sopimuksen tekeminen oli tarkoituksenmukaista, jotta vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tietyt määräykset voitiin toimeenpanna muuta sopimusta nopeammin. Väliaikainen sopimus kattaa vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tietyt määräykset tavarakaupan, maataloustuotteiden maantieteellisten merkintöjen, transitliikenteen, kilpailusääntöjen ja teollis- ja tekijänoikeuksien osalta.

EU on Serbian tärkein kauppakumppani. Vuonna 2008 Serbian koko viennin arvosta noin 54 prosenttia suuntautui EU:n alueelle ja tuonnin arvosta noin 53 prosenttia; vuonna 2009 jo 68 prosenttia viennistä ja 67 prosenttia tuonnista. Serbian keskeisimpiä kauppakumppaneita EU:ssa ovat muiden muassa Saksa ja Italia.

EU:n ja Serbian tasavallan välillä on voimassa luvattomasti maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamista koskeva sopimus (L 334 19.12.2007) sekä sopimus viisumien myöntämisen helpottamisesta (L 334 19.12.2007), jotka tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Lisäksi voimassa on tekstiilituotteiden kauppaa koskeva sopimus (L90 8.4.2005), joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2005. Kyseisen sopimuksen voimassaolo päättyy vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tullessa voimaan.

Serbia ei ole Maailman kauppajärjestön jäsen, mutta maa neuvottelee parhaillaan liittymisestään.

2.2 Suomen ja Serbian kahdenväliset sopimus- ja kauppasuhteet

Suomen ja Serbian välinen kauppa on suhteellisen vähäistä. Vuonna 2010 Suomen viennin arvo Serbiaan oli Tullin ulkomaankauppatilastojen mukaan noin 25 miljoonaa euroa. Merkittävimpiä vientituotteita olivat puhelimet, paperi ja pahvi sekä erilaiset koneet. Suomen tuonti Serbiasta oli vuonna 2010 noin 7,5 miljoonaa euroa. Merkittävimpiä tuontituotteita olivat jalkineet, hedelmät ja kasvikset sekä rauta ja teräs.

Suomi on ehdottanut, että Serbian ja Suomen välillä sovellettaisiin jatkossa myös Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan kanssa tehtyä kansainvälistä maantieliikennettä koskevaa sopimusta (SopS 57/1978) sekä Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan kanssa tehtyä tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyä sopimusta (SopS 59–60/1987), jota on sovellettu sittemmin Suomen ja Jugoslavian liittotasavallan välillä (SopS 70/2001).

2.3 Nykytilan arviointi

Suomen suhteiden järjestämistä Serbiaan Euroopan unionin puitteissa tehtävällä vakautus- ja assosiaatiosopimuksella voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Serbian kanssa tehty vakautus- ja assosiaatiosopimus on varsin samankaltainen sekä rakenteensa että sisältönsä puolesta kuin Euroopan yhteisön jo aiemmin tekemät vakautus- ja assosiaatiosopimukset muiden Länsi-Balkanin maiden kanssa. Sopimus kattaa poliittisen vuoropuhelun ohella määräyksiä tavarakaupan, työvoiman, palvelujen ja pääomien liikkumisesta, alueellisesta yhteistyöstä sekä Serbian lainsäädännön lähentämisestä unionin säännöstöön. Sopimus sisältää lisäksi määräyksiä yhteistyöstä eri aloilla, muun muassa oikeus- ja sisäasioiden sekä kaupan alalla.

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian välille perustettava assosi-

aatio toteutetaan asteittain enintään kuuden vuoden pituisen siirtymäkauden aikana. Lainsäädännön lähentämisen ja lainvalvonnan alalla Serbian on alkuvaiheessa tarkoitus keskittyä unionin sisämarkkinasäännösten perusosiin sekä oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alaan ja kauppaan liittyviin aloihin.

Osapuolten välisen poliittisen vuoropuhelun tavoitteena on edistää Serbian yhdenmistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä Euroopan unioniin, lähentää osapuolten näkökantoja kansainvälisissä, myös yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä sekä edistää alueellista yhteistyötä ja hyviä naapurussuhteita. Tavoitteena on myös yhteistyö terrorismin ja joukkotuhohaseiden torjunnassa.

Sopimuksen kauppamääräyksissä osapuolet sitoutuvat perustamaan asteittain kahdenvälisen vapaakauppa-alueen. Osin sopimuksen määräykset toimeenpannaan siirtymäajan puitteissa. Sopimuksessa annetut molemmipuoliset myönnytykset ovat epäsymmetrisiä siten, että yhteisön antamat etuisuudet ovat Serbian antamia myönnytyksiä laajemmat ja yhteisön soveltamat siirtymäajat Serbian siirtymäaikoja lyhyemmät. Teollisuustuotteiden osalta yhteisö poisti tullit välittömästi väliaikaisen sopimuksen tultua voimaan. Serbia alentaa vaiheittain tullejaan siten, että väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan viidennen vuoden tammikuun 1 päivänä vielä jäljellä olevat tuontitullit poistetaan. Maatalous- ja kalastustuotteiden sekä jalostettujen maataloustuotteiden osalta osapuolet antavat toisilleen vastavuoroisia myönnytyksiä kuitenkin niin, että yhteisön antamat myönnytykset ovat Serbian antamia myönnytyksiä kattavammat. Lisäksi sopimukseen liittyvän pöytäkirjan nro 1 mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää pöytäkirjassa mainittujen jalostettujen maataloustuotteiden luettelon laajentamisesta, tullien muuttamisesta sekä tariffikiintiöiden korottamisesta tai poistamisesta.

Sopimuksen nojalla perustettava vakautus- ja assosiaationeuvosto ja vakautus- ja assosiaatiokomitea valvoo sopimuksen toimeenpanoa ja soveltamista. Sopimukseen sisältyy tarkastelulauseke, jonka mukaan kolme vuotta sopimuksen voimaantulon jälkeen sopimuksen vaikutuksista tehdään perusteellinen

arvio. Parlamenttien välistä vuoropuhelua varten perustetaan parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta.

Esityksen tavoitteena on hankkia eduskunnan hyväksyminen sopimukselle. Esitys sisältää myös ehdotuksen niin sanotuksi blankeetilaksi, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon.

Sopimuksella on Euroopan unionin ja Serbian kauppavaihdon kehitykselle suuri merkitys sen perustaessa osapuolten välille vapaakauppa-alueen. Sopimus tarjoaa taloudellisen yhteistyön ja kaupan osalta myös Suomelle ja suomalaisille yrityksille entistä paremmat yhteistyö- ja vientimahdollisuudet Serbiaan.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Sopimuksella perustettavista vakautus- ja assosiaationeuvoston ja -komitean sekä sen alaryhmien kokouksista johtuvat tehtävät voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Sopimuksella ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Yhtenä alueena, jolla osapuolten yhteistyötä kehitetään, mainitaan ympäristö. Tavoitteena on muun muassa vahvistaa Serbian hallintorakenteita sekä edesauttaa ympäristölainsäädännön kehittämistä ja yhdenmukaistamista Euroopan yhteisön vastaavan lainsäädännön kanssa. Lisäksi sopimuksessa määrätään, että yhteistyön tavoitteena on tukea kestävästä kehitystä.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sopimuksella pyritään edistämään osapuolten yhteistyötä useilla aloilla, jotka ovat omiaan saamaan aikaan myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia erityisesti Serbiassa. Sopimuksella pyritään osaltaan siihen, että laillisesti maassa oleskelevien sopimusvaltioiden kansalaisten oikeusturva ja tasa-arvo työ- ja sosiaalilainsäädännössä paranee. Sopimus edellyttää muun muassa sitä, ettei vakautus- ja assosiaatiomaan kansalaisia saa syrjiä esimerkiksi työolojen, palkan tai irtisanomismääräysten osalta. Myös eläke-etuudet pyritään huomioimaan ja yhteensovittamaan työskentelymaasta riippumatta. Sopimus ei vaikuta jäsenvaltioissa voimassaoleviin maa-hantuloa koskeviin määräyksiin.

Suomen kahdenväliset suhteet Serbian kanssa ovat ongelmattomat. On huomattava, että vakautus- ja assosiaatiosopimus ei vähennä kahdenvälisten suhteiden hoitamisen merkitystä, vaan toimii niitä täydentäen.

5 Asian valmistelu

5.1 Asian valmistelu Euroopan unionissa

Euroopan komissio julkisti alun perin huhtikuussa 2005 raportin silloisen Serbia ja Montenegron valtioliiton valmiudesta aloittaa vakautus- ja assosiaatiosopimusneuvottelut ja totesi sen olevan riittävän valmis neuvottelujen aloittamiseen. Yleisten asiain ja ulkosuhteiden neuvosto valtuutti lokakuussa 2005 komission käynnistämään sopimusneuvottelut ja hyväksyi neuvotteluohjeet. Samalla neuvosto katsoi, että neuvottelujen tahti ja loppuun saattaminen riippuvat muun muassa Serbia ja Montenegron kyvystä olla täydessä yhteistyössä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa.

Neuvotteluprosessissa noudatettiin lokakuussa 2004 hyväksyttyä kaksitahoista lähestymistapaa (twin track), joka huomioi Serbia ja Montenegron valtioliiton monimutkaisen institutionaalisen rakenteen. Neuvotteluja käytiin sekä valtioliiton että tasavaltujen kanssa riippuen niiden keskinäisestä toimivallan jaosta. Toukokuussa 2006 neuvosto päätti kuitenkin keskeyttää sopimusneuvottelut Serbia ja Montenegron kanssa sen riittämättömän ICTY-yhteistyön vuoksi.

Serbia ja Montenegron perustuslain mukaisesti Montenegrossa järjestettiin toukokuussa 2006 kansanäänestys valtioliitosta eroamisesta. Äänestyksen tuloksena maa julistautui itsenäiseksi 3 päivänä kesäkuuta 2006. Serbia julistautui valtioliiton seuraajavaltioksi 5 päivänä kesäkuuta 2006. Tämän seurauksena Serbian ja Montenegron vakautus- ja assosiaatiosopimusten neuvotteluvaltuudet eriyettiin ja uusittiin. Neuvottelut käynnistettiin uudelleen Serbian kanssa toukokuussa 2007 sen jälkeen, kun Serbia oli pidättänyt ja luovuttanut kaksi ICTY:n etsintäkuuluttamaa sotarikoksista syytettyä oikeudenkäyntiä varten.

Komissio parafoi vakautus- ja assosiaatiosopimuksen Serbian kanssa 7 päivänä marraskuuta 2007 katsottuaan, että Serbia on edennyt riittävästi myös yhteistyössä ICTY:n kanssa. Sopimuksen allekirjoittamista viivyttivät sen parafoinnin jälkeen jäsenvaltioiden erilaiset näkemykset Serbian ICTY-ehdollisuuden toteutumisesta. SA-sopimus allekirjoitettiin EU:n yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa 29 päivänä huhtikuuta 2008. Sopimuksen hyväksymismenettelyt kansallisissa parlamenteissa lykättiin siihen asti, kunnes EU:n ministerineuvosto arvioi Serbian olevan täydessä yhteistyössä ICTY:n kanssa. EU:n ministerineuvosto teki 14 kesäkuuta 2010 päätöksen siitä, että SA-sopimuksen hyväksymismenettelyt aloitetaan jäsenvaltioiden kansallisissa parlamenteissa ottaen huomioon Serbian ICTY-yhteistyön.

5.2 Asian kansallinen valmistelu

Eduskunnan suurelle valiokunnalle annettiin perustuslain 97 §:n nojalla 22 päivänä heinäkuuta 2005 E-kirje (E 56/2005 vp) ja E-jatkokirjeet 20 päivänä joulukuuta 2005 ja 29 päivänä huhtikuuta 2008 selvitykset vakautus- ja assosiaatiosopimuksen valmisteluista.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä. Hallituksen esityksestä on pyydetty lausunnot liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, puolustusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä sekä

Kansaneläkelaitokselta, Kilpailuvirastolta, Maahanmuuttovirastolta, Suomen Pankilta ja Tullihallitukselta. Saaduissa lausunnoissa esitetyt huomiot on otettu huomioon hallituksen esityksen viimeistelyssä.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Vakautus- ja assosiaatiosopimus on varsin laaja sopimus, jonka erottamattomana osana on suuri määrä liitteitä. Suomessa on lähtökohtana, että Suomea valtiona sitovat valtiot sopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet julkaistaan Suomen säädöskokoelman Sopimussarjassa. Poikkeuksen tähän muodostavat ainoastaan säädöskokoelmalin (188/2000) 9 §:n 1 momentissa luetellut tilanteet. Tämän säännöksen nojalla valtiosopimus, joka ei vaadi eduskunnan hyväksymistä, voidaan jättää julkaisematta säädöskokoelman Sopimussarjassa, kun tähän on erityisiä syitä. Sopimus, jota ei ole julkaistu sopimussarjassa, on kuitenkin säädöskokoelmalin 9 §:n 2 momentin nojalla pidettävä yleisessä tietoverkossa yleisön saatavilla. Vaikka pykälässä puhutaan sopimuksesta, voi sen ajatella soveltuvan myös sopimuskokonaisuudesta erilliseen pöytäkirjaan tai liitteeseen. Näin ollen jaetun toimivallan sopimuksen pöytäkirja tai liite, joka kuuluu yhteisön yksinomaiseen

toimivaltaan eikä siksi vaadi eduskunnan hyväksymistä, voidaan jättää julkaisematta sopimussarjassa, kunhan muut julkaisematta jättämisen edellytykset täyttyvät. Edellä olevan perusteella ja ottaen lisäksi huomioon se, että sopimusteksti on julkaistu kokonaisuudessaan Euroopan unionin neuvoston verkkosivuilla, tämän hallituksen esityksen osaksi ei ole otettu sopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta määrittäviä varsin yksityiskohdaisia ja teknisluontoisia liitteitä I–V sekä pöytäkirjoja 1–3. Myöskään liitettä VI, joka sisältää listan rahoituspalveluja koskevia aloista, joihin sopimus soveltuu, tai liitettä VII, joka sisältää listan kansainvälisistä henkisen omaisuuden suojaa koskevista sopimuksista, joihin Serbian tulisi tämän sopimuksen mukaan liittyä, ei ole liitetty hallituksen esityksen osaksi liitteiden teknisestä luonteesta johtuen. Kyseiset pöytäkirjat ja liitteet ovat nähtävissä Euroopan unionin Eur-Lex -tietoverkossa sekä samassa tietoverkossa saatavilla olevassa EU:n virallisessa lehdessä sen jälkeen, kun sopimus on Euroopan unionin puolesta tehty. Tämän johdosta säädöskokoelmalin 9 §:n 2 momentin edellytyksen on katsottava täyttyvän. Ilmoitus yleisestä tietoverkosta, jossa sopimus on saatavilla, on tarkoitus antaa sopimuksen voimaansaattamista koskevan asetuksen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Johdanto. Sopimuksen johdannossa todetaan muun muassa Euroopan unionin halu liittää Serbia mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan sekä Serbian asema mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana edellyttäen, että se täyttää kesäkuussa 1993 vahvistetut arviointiperusteet.

1 artikla. Perustetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Serbian välille assosiaatio ja luetellaan assosiaation tavoitteet.

I OSASTO: YLEISET PERIAATTEET

2 artikla. Viitataan demokratian periaatteita, ihmisoikeuksia sekä markkinatalouden periaatteita koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin ja julistuksiin. Viitataan myös kansainvälisen oikeuden periaatteiden noudattamiseen mukaan lukien toimiminen täydessä yhteistyössä entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa. 2 artiklan määräys on määritelty sopimuksen olennaiseksi osaksi.

3 artikla. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen ja sitoutuvat täytäntöön panemaan asiaan liittyvät kansainväliset velvoitteensa. Osapuolet sopivat, että tämä määräys on sopimuksen olennainen osa ja että se sisältyy sopimuksen poliittiseen vuoropuheluun. Osapuolet sopivat myös tekevänsä yhteistyötä joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseksi panemalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseriisunta- ja asesulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattamalla niitä sekä muita asiaa koskevia kansainvälisiä velvoitteita täysimääräisesti. Osapuolet sopivat myös luovansa tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän. Joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämistä

koskevaa poliittista vuoropuhelua käydään alueellisella tasolla.

Kaksikäyttötuotteiden valvonnasta on unionin tasolla annettu neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009 kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta. Kansallisesti vientivalvontajärjestelmästä on säädetty laissa kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta (562/1996).

4 artikla. Osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeänä erityisesti täysipainoista yhteistyötä ICTY:n kanssa.

5 artikla. Viitataan vakautus- ja assosiaatioprosessiin, jonka keskeiset tekijät ovat kansainvälinen ja alueellinen rauha ja vakaus, hyvien naapuruussuhteiden kehittäminen, ihmisoikeudet sekä vähemmistöjen kunnioitus ja suojelu.

6 artikla. Serbia sitoutuu jatkamaan ja edistämään alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita erityisesti rajavalvonnassa sekä järjestäytyneen rikollisuuden, korruptiion, rahanpesun, laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan sekä huumekaupan torjunnassa.

7 artikla. Osapuolet vahvistavat terrorismin torjunnan ja siihen liittyvien kansainvälisten velvoitteiden toimeenpanon tärkeyden.

8 artikla. Todetaan, että assosiaatio toteutetaan asteittain enintään kuuden vuoden pituisen siirtymäkauden aikana. Sopimuksen nojalla perustettava vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista. Viimeistään kolmantena vuonna sopimuksen voimaantulopäivästä se tarkastelee sopimuksen soveltamista perinpohjaisesti. Tarkastelun perusteella vakautus- ja assosiaationeuvosto arvioi Serbian edistymistä ja voi tehdä päätöksiä assosiaation seuraavista vaiheista. Tätä tarkastelua ei sovelleta tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen, jonka osalta sopimuksessa määrätään erityisjärjestelystä.

9 artikla. Todetaan sopimuksen olevan asiaa koskevien WTO:n, GATT 1994 -sopimuksen ja GATS-sopimuksen mukainen.

II OSASTO: POLIITTINEN VUOROPUHELU

10 artikla. Artiklassa selostetaan poliittista vuoropuhelua, joka on merkittävä osa sopimusta ja kuuluu tämän sopimuksen osalta Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaan. Vuoropuhelun tarkoituksena on edistää erityisesti Serbian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä Euroopan unioniin; osapuolten näkökantojen lähestymistä kansainvälisissä kysymyksissä, alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita sekä Euroopan turvallisuutta ja vakautta koskevia yhteisiä näkemyksiä, myös niillä aloilla, jotka kuuluvat Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

11–13 artikla. Määrätään osapuolten välisen poliittisen vuoropuhelun foorumeista, joista ensisijainen on vakautus- ja assosiaationeuvosto. Parlamentaaraisella tasolla vuoropuhelua käydään parlamentaarisessa vakautus- ja assosiaatiovaliokunnassa. Poliittista vuoropuhelua voidaan käydä myös monenvälisellä tasolla ja aluetasolla, jolloin siihen osallistuu myös muita alueen maita.

III OSASTO: ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

14 artikla. Serbia sitoutuu edistämään aktiivisesti alueellista yhteistyötä, jota yhteisö tukee teknisen avun ohjelmiensa avulla. Serbian tulee ilmoittaa yhteisölle ja sen jäsenvaltioille aikeistaan lisätä yhteistyötä 15–17 artiklassa mainittujen maiden kanssa. Serbia panee täysimääräisesti täytäntöön Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen.

15 artikla. Serbia määrätään aloittamaan yhden tai useamman vakautus- ja assosiaatiosopimuksen jo allekirjoittaneen maan kanssa neuvottelut alueellista yhteistyötä koskevasta kahdenvälisestä yleissopimuksesta. Sopimusten tulee sisältää muun muassa poliittinen vuoropuhelu, vapaakauppa-alueen perustaminen, henkilöiden liikkuvuuteen liittyvät vastavuoroiset myönnytykset ja yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa. Sopimukset tulee tehdä kahden vuoden kuluessa vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulopäivästä.

Serbian halukkuutta kyseisten sopimusten tekemiseen pidetään edellytyksenä sen ja Euroopan unionin suhteiden jatkokehittämiselle. Serbian on aloitettava vastaavanlaiset neuvottelut myös muiden alueen maiden kanssa heti, kun ne ovat allekirjoittaneet vakautus- ja assosiaatiosopimukset.

16 artikla. Serbian on tehtävä alueellista yhteistyötä muiden vakautus- ja assosiaatio-prosessiin kuuluvien maiden kanssa joillakin tai kaikilla EU:n ja Serbian välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen kattamilla aloilla. Yhteistyön on oltava sopusoinnussa sopimuksen periaatteiden ja tavoitteiden kanssa.

17 artikla. Serbia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevan yleissopimuksen minkä tahansa Euroopan unionin ehdokasmaan kanssa. Serbian on tehtävä ennen 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun siirtymäajan päättymistä sopimus Turkin kanssa vapaakauppa-alueen perustamisesta.

IV OSASTO: TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

18 artikla. Artikla sisältää määräyksen kahdenvälisen vapaakauppa-alueen asteittaisesta perustamisesta enintään kuuden vuoden pituisen, sopimuksen voimaantulosta alkavan ajanjakson kuluessa. Perustulli, jonka perusteella sopimuksessa määrätty tullinalennukset lasketaan, on sopimuksen allekirjoitus-päivänä tosiasiallisesti sovellettu yhteisön yhteisen tullitariffin kaikkia koskeva tulli ja Serbian sovellettu tariffi. Mikäli sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen sovelletaan mitä tahansa kaikkia koskevaa tullinalennusta, joka johtuu erityisesti WTO:ssa käydyistä tariffineuvotteluista tai Serbian liittymisestä WTO:hon, korvaavat nämä alennetut tullit tämän sopimuksen perustullit.

I LUKU Teollisuustuotteet

19–23 artikla. Artikloissa määrätään, että Serbian teollisuustuotteilla on heti sopimuksen tultua voimaan tulliton ja kiintiötön markkinoillepääsy Euroopan unionin alueelle. Yhteisö saa vastaavasti muihin kuin liitteessä I lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin tullittoman ja kaikille tuotteil-

le kiintiöttömän markkinoillepääsyn Serbiaan heti sopimuksen tultua voimaan. Liitteessä I lueteltujen tuotteiden tuontitulleja alennetaan asteittain siten, että sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan viidennen vuoden tammi-kuun 1 päivänä ne poistuvat kokonaan. Osapuolet poistavat heti sopimuksen tultua voimaan kaikki vientitullit ja viennin määrälliset rajoitukset keskinäisessä kaupassaan. Yleisen taloudellisen tilanteen ja asianomaisen toimialan tilanteen niin salliessa Serbia voi ilmoittaa olevansa valmis alentamaan sovellettuja tulleja myös nopeammassa tahdissa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee tilannetta ja antaa asiaa koskevat suositukset.

II LUKU Maatalous ja kalastus

24–33 artikla. Artikloissa määrätään maatalous- ja kalastustuotteita koskevista järjestelyistä. Jalostettujen maataloustuotteiden osalta noudatetaan pöytäkirjassa nro 1 vahvistettuja kauppajärjestelyjä. Käytännössä perustuotteiden osalta yhteisö poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä Serbiasta peräisin olevilta maataloustuotteilta tuonnin määrälliset rajoitukset sekä tuontitullit ja muut vaikutuksiltaan vastaavat maksut lukuun ottamatta eräitä yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin kuuluvia tuotteita. Erityismääräyksiä annetaan liitteessä II määriteltyjen ”baby beef” -lihatuotteiden tullista. Serbia poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja liitteessä III a lueteltujen maataloustuotteiden tuontitullit sekä poistaa asteittain liitteessä III b lueteltujen maataloustuotteiden tuontitullit ja alentaa asteittain liitteissä III c ja III d lueteltujen maataloustuotteiden tuontitulleja. Viineihin ja väkeviin alkoholijuomiin sovellettavista järjestelyistä määrätään pöytäkirjassa nro 2. Sopimuksen tullessa voimaan yhteisö poistaa muihin kuin liitteessä IV lueteltuihin Serbiasta peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat tullit. Liitteessä IV lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisen liitteen määräyksiä. Sopimuksen tullessa voimaan Serbia poistaa kaikki yhteisöstä peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat tullit tai vaikutuksil-

taan niitä vastaavat maksut lukuun ottamatta liitteessä V lueteltuja tuotteita, joihin sovelletaan ko. liitteessä olevia määräyksiä. Ennen kuin kolme vuotta on kulunut sopimuksen voimaantulosta, osapuolet tarkastelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa mahdollisuuksia myöntää toisilleen lisää myönnytyksiä maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamisen jatkamiseksi. Maatalous- ja kalastustuotteiden kauppaan sovelletaan suojalauseketta, joka mahdollistaa yksipuoliset suojatoimet tarvittaessa. Määrätään maatalous- ja kalastustuotteiden ja muiden elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen suojasta.

III LUKU Yhteiset määräykset

34–35 artikla. Määrätään, että tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaikkien tuotteiden kauppaan osapuolten välillä, ellei tässä luvussa tai pöytäkirjassa nro 1 toisin määrätä. Määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta yksipuolisesti tätä edullisempia toimenpiteitä.

36–45 artikla. Uusia tuonti- tai vientitulleja tai määrällisiä rajoituksia ei oteta käyttöön eikä jo käytössä olevia koroteta, kielletään verosyrjintä, määrätään tuontitullien poistamista koskevat määräykset koskemaan myös fiskaalisia tulleja, sallitaan tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitäminen tai perustaminen sekä määrätään toimenpiteistä koskien polkumyyntiä ja tasoittavia tukia. Määrätään suojatoimenpiteistä ja riittämättömään tarjontaan perustuvista toimenpiteistä. Määrätään valtion monopoleista, jotka Serbian on mukautettava niin, että kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulon jälkeen ei esiinny syrjintää jäsenvaltioiden ja Serbian kansalaisten välillä. Määrätään alkuperäsäännöistä (pöytäkirja nro 3). Määrätään kauppaa koskevista sallituista rajoituksista, jotka ovat perusteltuja muun muassa julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi.

46 artikla. Osapuolet sopivat, että hallinnollinen yhteistyö on välttämätöntä ja sitoutuvat sääntöjenvastaisuuksien ja petosten torjuntaan tullialalla ja siihen liittyvissä asioissa. Artiklassa määritellään hallinnollisen yh-

teistyön laiminlyönti sekä määrätään siitä seuraavista toimenpiteistä.

47 artikla. Määrätään toimenpiteistä tilanteessa, jossa toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet virheen viennin etuuskohtelujärjestelmän hallinnoinnissa tai pöytäkirjan 3 määräysten soveltamisessa.

48 artikla. Sopimus ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO: TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS, SIJOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN TARJOAMINEN JA PÄÄOMAN-LIIKKEET

I LUKU Työntekijöiden liikkuvuus

49 artikla. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu jonkin jäsenvaltion alueella laillisesti oleskelevia ja työskenteleviä Serbian kansalaisia ei saa syrjiä kansalaisuutensa perusteella työehdoissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa. Samoin edellytyksin ja jos sopimuksen muista määräyksistä ei muuta johdu, laillisesti maassa työskentelevän työntekijän laillisesti maassa oleskelevalla aviopuolisolla ja lapsilla on pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille edellä mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan. Poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 50 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät. Serbian on taattava vastaavat oikeudet siellä laillisesti työtä tekeville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän Serbiassa laillisesti oleskeleville aviopuolisolleen ja lapsilleen, jollei Serbiassa sovellettavista ehdoista ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

Syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 §, ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Ulkomaalaisen maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (301/2004). Lain 79 § 2 momentin mukaan oikeus tehdä ansiotyötä on muun muassa ulkomaalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella. Kun Serbian kansalainen saa

Suomessa työntekijän oleskeluluvan, myös hänen oleskeluluvan saaneella perheenjäsenellään on oikeus tehdä Suomessa ansiotyötä.

50 artikla. Jäsenmaiden työmarkkinatilanne huomioiden ja jollei jäsenvaltioiden lainsäädännöstä tai voimassa olevista työntekijän liikkuvuutta koskevista säännöistä muuta johdu, Serbian työntekijöiden työnsaanti-mahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimustensa nojalla, olisi säilytettävä tai niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava. Muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen. Kolmen vuoden kuluttua vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen.

51 artikla. Artikla sisältää määräyksiä jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviin Serbian kansalaisiin ja heidän siellä laillisesti asuviin perheenjäseniinsä sovellettavan sosiaaliturvan yhteensovittamisesta, jota varten vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa asianmukaiset säännöt. Neuvoston antamat määräykset eivät kuitenkaan saa vaikuttaa heikentävästi kahdenvälisistä sopimuksista johtuviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jos niissä määrätään edullisemmasta kohtelusta. Euroopan unionin eri jäsenvaltioissa työskentelevien Serbian kansalaisten siellä täytyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen muun muassa eläkkeitä varten. Artiklassa määritellyt eläkkeet ja elinkorot ovat maksuihin perustumattomia etuuksia lukuun ottamatta vapaasti siirrettävissä sen suuruisina kuin velallisjäsenvaltion tai -valtioiden lainsäädännössä säädetään. Artiklassa tarkoitettut työntekijät saavat perheavustuksia edellä tarkoitetuille perheenjäsenilleen. Serbia myöntää puolestaan samankaltaisen kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän siellä laillisesti asuville perheenjäsenilleen.

Jäsenmaiden välillä liikkuvien jäsenmaiden kansalaisten sosiaaliturvan yhteensovittamisesta säädetään neuvoston asetuksella (ETY) N:o 883/2004. Nämä säännöt on neuvoston asetuksella (EY) N:o 1231/2010 laajennettu koskemaan kolmansien maiden kansalaisia,

jotka laillisesti asuvat yhteisön alueella ja jotka yksinomaan kansalaisuutensa vuoksi ovat jääneet asetuksen 883/2004 soveltamisen ulkopuolelle. Asetus 1231/2011 on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011 ja sosiaaliturvan osalta se takaa kolmansien maiden kansalaisille lähes samanlaisen aseman kuin jäsenvaltioiden kansalaisille heidän liikkueessaan yhteisön alueella. Asetuksen 1231/2011 perusteella muuan muassa Serbian kansalaiselle eri jäsenmaissa täyttyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen eläkeoikeuden saavuttamiseksi. Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sosiaaliturvaa koskevilla määräyksillä on merkitystä vain silloin, kun Serbian kansalainen työskentelee tai on työskennellyt ainoastaan Suomessa eikä muussa jäsenmaassa, tai silloin kun Suomen kansalainen työskentelee tai on työskennellyt Serbiassa, koska muutoin oikeudet syntyvät jo asetuksen 1231/2011 nojalla.

Suomen ja Serbian välillä ei ole kahdensivulistä sosiaaliturvasopimusta, joka vaikuttaisi sosiaaliturva-oikeuksiin.

II LUKU Sijoittautuminen

52–56 artikla. Artiklat sisältävät määräyksiä osapuolten yritysten sijoittautumisoikeudesta toisen osapuolen alueelle. Osapuolet sitoutuvat myöntämään toisen osapuolen yhtiöille vähintään yhtä hyvän kohtelun kuin ne myöntävät omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille, sen mukaan kumpi näistä on parempi. Maahan jo sijoittautuneiden tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden toiminnan osalta sitoudutaan myöntämään vastaava kohtelu. Sopimuksen mukaan osapuolet eivät saa ottaa käyttöön uusia toisen osapuolen yhtiöitä enemmän syrjiviä toimia. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa neljän vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulopäivästä säännöt toisen osapuolen kansalaisten oikeudesta ryhtyä taloudelliseen toimintaan itsenäisinä ammatinharjoittajina. Artiklat sisältävät määräyksiä myös kiinteän omaisuuden käytöstä ja vuokrauksesta. Sopimus tunnustaa osapuolten oikeuden sääntelyyn. Rahoituspalvelujen osalta osapuolet voivat toteuttaa vakautta ja luotettavuutta turvaavia toimenpiteitä, joilla muun muassa suojellaan si-

joittajia, tallettajia ja vakuutuksenottajia. Liitteessä VI määritellään sopimuksen kattamat rahoituspalvelut.

Artiklat sivuavat useita Suomessa voimassa olevia säädöksiä, jotka koskevat kolmansien maiden yritysten toimintaa ja edellytyksiä Suomessa. Tällaisia lakeja ovat muun muassa laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta (122/1919), osakeyhtiölaki (624/2006), laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä (398/1995), laki luottolaitostoiminnasta (121/2007) ja laki ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalveluja Suomessa (580/1996). Mainitut määräykset sivuavat myös Ahvenanmaan itsehallintolakia (1144/1991). Sopimuksen määräyksillä ei kuitenkaan rajoiteta Ahvenanmaan oikeutta rajoittaa yritysten sijoittautumista ja palveluiden tarjontaa kotiseutuoikeuden nojalla, sillä vaatimukset soveltuvat yhtä lailla mannersuomalaisiin ja tässä tapauksessa serbialaisiin toimijoihin.

57 artikla. Helpottaakseen säänneltyjen ammattien harjoittamista toisen osapuolen alueella, vakautus- ja assosiaationeuvoston tarkastelee tarvittavia toimenpiteitä ja voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tätä varten.

58 artikla. Artikla sisältää määräyksiä yritysten sisäisiä henkilösiirtoja ja sijoittautumista valmistelemaan maahan tulevista henkilöistä, jotka toimivat yhtiöiden johtavissa tai asiantuntijatehtävissä. Määräykset eivät rajoita osapuolten lainsäädännön soveltamista.

Artikla sisältää määräyksiä osapuolen alueelle sijoittautuneen yrityksen oikeudesta työllistää yrityksen sisäisinä siirtoina yrityksen johtotehtäviin tai erityistä asiantuntemusta vaativiin tehtäviin. Näiden työntekijöiden oleskelu- ja työlupa on voimassa ainoastaan työsuhteen keston ajan. Myös toisen osapuolen kansalaisten väliaikainen maahantulo ja oleskelu tytär- tai sivuliikkeen perustamisen valmistelua varten tulee sallia tietyin edellytyksin. Tältä osin sopimus ei sisällä määräyksiä oleskelun kestosta. Suomen ulkomaa-laislain 79 § käsittelee yritysten ylimmän johdon, keskijohdon sekä erityisasiantuntijoiden sekä yrityksen sijoittautumista Suomeen valmistelevan henkilön maahantulon edellytyksiä.

III LUKU Palvelujen tarjoaminen

59 artikla. Artikla käsittelee rajat ylittävien palveluiden tarjontaa sellaisten yritysten osalta, jotka eivät ole sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle. Artiklan mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet neljän vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulopäivästä ottaen huomioon osapuolten edistyminen lainsäädäntönsä lähentämisessä.

60 artikla. Artiklan mukaan osapuolet eivät saa ottaa käyttöön sopimuksen voimaantulon jälkeen merkittävästi enemmän rajoitettavia toimia, jotka kohdistuisivat toisen osapuolen alueelle sijoittautuneiden yritysten palveluiden tarjontaan. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli olisi aiheuttanut tällaisen tilanteen, voi osapuoli esittää neuvotteluiden aloittamista asiasta.

61 artikla. Määrätään, että maakuljetusten osalta osapuolten välisiä suhteita säännellään pöytäkirjan 4 mukaisesti tavoitteena varmistaa maanteiden rajoittamaton kauttakulkuliikenne, soveltaa syrjimättömyyden periaatetta ja yhdenmukaistaa Serbian liikennealan lainsäädäntö asteittain yhteisön lainsäädännön kanssa. Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vapaasta pääsystä kansainvälisen meriliikenteenmarkkinoille sekä noudattamaan eurooppalaisia ja kansainvälisiä ympäristö- ja turvallisuusnormeja. Määräys sisältää myös kiellon lastinjakoa koskevien lausekkeiden sisällyttämisestä kahdenvälisiin sopimuksiinsa ja sitoumuksen poistaa kansainväliseen meriliikenteeseen vaikuttavia rajoittavia tai syrjiviä esteitä. Toisen osapuolen laivoille myönnetään kansallinen kohtelu muun muassa satamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja meriliikenteen oheispalveluiden suhteen.

Artiklan mukaan vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lento liikenteen alalla määrätään Euroopan yhteiseen ilmailualueen perustamisessa tehdyssä monenvälisessä sopimuksessa (ECAA). Ennen mainitun sopimuksen tekemistä osapuolet eivät ota käyttöön aiempaa rajoittavampia tai syrjivämpiä toimia. Vakautus- ja assosiaa-

ationeuvosto tarkastelee keinoja, joilla voidaan luoda tarvittavat edellytykset palvelujen vapaan tarjonnan parantamiseksi lento-, maa- ja sisävesiliikenteessä.

IV LUKU Maksuliikenne ja pääomanliikkeet

62 artikla. Osapuolet sitoutuvat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII artiklan mukaisesti hyväksymään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja Serbian välillä.

63 artikla. Artiklassa määrätään pääomien vapaasta liikkuvuudesta suorien sijoitusten, luottojen ja portfoliosijoitusten osalta, jotka koskevat laillisesti perustettuja yhtiöitä tai jommankumman alueella asuvia henkilöitä. Osa määräyksistä tulee voimaan sopimuksen voimaantullessa ja osa neljän vuoden siirtymäajan jälkeen. Artiklassa määrätään unionin jäsenvaltioiden kansalaisten mahdollisuudesta hankkia kiinteistöjä Serbiasta. Osapuolet eivät ota käyttöön yhteisön tai Serbian asukkaiden välisiin pääomaliikkeisiin tai juokseviin maksuihin liittyviä uusia rajoituksia tai tiukenna voimassa olevia. Osapuolet voivat toteuttaa määräaikaista suojatoimenpiteitä yhteisön ja Serbian välisen pääomaliikenteen osalta, mikäli pääomien liikkuvuus aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssipolitiikan tai rahapolitiikan toteuttamiselle yhteisössä tai Serbiassa. Artiklan määräyksillä ei rajoiteta osapuolten elinkeinonharjoittajien oikeuksia hyötyä edullisemmasta kohtelusta, josta osapuolia koskevissa voimassa olevissa kahden tai monenvälisissä sopimuksissa saatetaan määrätä.

64 artikla. Osapuolet toteuttavat sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan neljän vuoden aikana toimenpiteitä, joilla luodaan edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen asteittaisen soveltamisen jatkamiselle. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrittää neljännen vuoden loppuun mennessä yksityiskohtaiset säännöt pääomanliikkeitä koskevien yhteisön sääntöjen täysimääräiseksi soveltamiseksi Serbias-
sa.

V LUKU Yleiset määräykset

65 artikla. Todetaan, että tämän osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käyttöön otetuista rajoituksista muuta johdu. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka jommankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

66 artikla. Todetaan, että sopimus ei estä sellaisten kansallisten lakien ja asetusten soveltamista, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden maahantuloa, oleskelua, työskentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä palvelujen tarjoamista, erityisesti oleskeluluvan myöntämisen, uusimisen tai kieltämisen osalta. Soveltaminen ei kuitenkaan saa mitätöidä tämän sopimuksen nojalla osapuolelle kuuluvia etuja tai heikentää niitä.

67 artikla. Todetaan, että tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös Serbian ja yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten yhteiseen määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

68 artikla. Sopimuksen mukaan myönnettyä suosituimmuuskohtelua ei sovelleta veroetuksiin, joita myönnetään kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten puitteissa tai muin järjestelyin. Osaston määräyksiä ei myöskään saa tulkita siten, että niillä estettäisiin verojen kiertämistä tai veropetoksia koskevia toimenpiteitä. Osaston määräyksillä ei myöskään estetä osapuolia erottelemasta verovelvollisia, jotka ovat keskenään eri tilanteessa erityisesti asuinpaikkakunnan suhteen.

Suomi on ehdottanut, että Suomen ja Serbian välillä ryhdyttäisiin soveltamaan Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan kanssa tehtyä sopimusta tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi (SopS 59–60/1987), jota sittemmin sovellettiin Suomen ja Jugoslavian liittotasavallan välillä (SopS 70/2001).

69 artikla. Artikla sisältää määräyksiä oikeutetuista toimista tilanteessa, jossa yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai Serbiällä on maksutaseeseen liittyviä vaikeuksia.

70 artikla. Artiklassa määrätään, että tämän osaston määräyksiä mukautetaan asteit-

tain ottaen erityisesti huomioon palvelukauppan yleissopimuksen (GATS-sopimus) V artiklan vaatimukset.

71 artikla. Sopimuksen määräykset eivät estä toimenpiteitä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä osapuolen markkinoille.

VI OSASTO: LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN, LAINVALONTA JA KILPAILUSÄÄNNÖT

72 artikla. Serbia pyrkii kaikin tavoin varmistamaan, että sen voimassa olevat lait ja tuleva lainsäädäntö saatetaan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön säännösten kanssa. Serbia varmistaa, että voimassa oleva ja tuleva lainsäädäntö pannaan asianmukaisesti täytäntöön ja että sen noudattamista valvotaan. Lainsäädännön lähentäminen alkaa sopimuksen allekirjoituspäivästä ja 8 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden loppuun mennessä ulotetaan asteittain koskemaan kaikkia sopimuksessa tarkoitettuja yhteisön säännösten osia. Alkuvaiheessa keskitytään yhteisön sisämarkkinasäännösten perusosiin mukaan lukien oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alaan sekä kauppaan liittyviin aloihin. Seuraavan vaiheen aikana Serbia keskittyy jäljellä oleviin osiin. Lisäksi Serbia määrittelee yhteistyössä Euroopan komission kanssa yksityiskohtaiset järjestelyt lainsäädännön lähentämisen täytäntöönpanoa ja lainvalvontatoimien seuranta varten.

73 artikla. Artikla sisältää kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset. Yritysten väliset sopimukset kilpailun rajoittamiseksi, määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja kilpailua vääristävät valtiontuet ovat yhteensopimattomia sopimuksen kanssa. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisössä sovellettavien kilpailusääntöjen, erityisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82, 86 ja 87 artiklan, soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden sekä yhteisön toimielinten käyttöön ottamien tulkintavälineiden perusteella. Serbia perustaa vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta riippumattoman julkisen viranomaisen, jolla on valtiontukia koskevat toimivaltuudet. Pöytäkirjassa nro 5 määrätään terästeollisuus-

teen sovellettavan valtiontuen erityisistä säännöistä.

74 artikla. Artiklassa määrätään julkisista yrityksistä. Serbia soveltaa sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan kolmannen vuoden loppuun mennessä julkisiin yrityksiin ja yrityksiin, joille on myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia, Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen ja erityisesti sen 86 artiklan periaatteita.

75 artikla. Osapuolet vahvistavat pitävän-sä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista. Tämän suhteen osapuolet myöntävät sopimuksen voimaantulosta alkaen toistensa yrityksille ja kansalaisille yhtä suotuisan kohtelun kuin minkä ne suovat mille tahansa kahdenvälisen sopimusten soveltamisalaan kuuluvalla kolmannelle maalle. Teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suojan tulee olla Serbiassa yhteisössä vallitsevalla tasolla viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Serbia sitoutuu liittymään edellä mainitussa määrääjässä liitteessä VII lueteltuihin teollis- ja tekijänoikeuksia sekä kaupallisia oikeuksia koskeviin monenvälisiin sopimuksiin. Vakuutus- ja assosiaationeuvosto voi päättää Serbian velvoittamisesta liittymään kyseistä alaa koskeviin monenvälisiin sopimuksiin.

76 artikla. Artikla sisältää julkisia hankintoja koskevat määräykset. Julkiset hankinnat avataan kilpailulle vastavuoroisesti. Serbian yhtiöt, riippumatta siitä ovatko ne sijoittautuneet yhteisöön, voivat osallistua sopimuksen voimaan tulosta alkaen julkisiin hankintamenettelyihin yhteisössä yhteisön hankintasäännösten mukaisesti. Erityisalojen osalta edellytetään kuitenkin, että Serbia ottaa ensin käyttöön alaa koskevat unionin säännöt ennen vastaavan kohtelun myöntämistä. Yhteisön yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet Serbiaan, voivat sopimuksen voimaantulosta lähtien osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Serbiassa yhtä edullisin ehdoin kuin Serbian yhtiöt. Yhteisön yhtiöt, jotka eivät ole sijoittautuneet Serbiaan, voivat viimeistään viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Serbiassa yhtä edullisin ehdoin kuin tämän omat yhtiöt. Sopimuksen voimaan tullessa

Serbia muuttaa kotimaisten taloudellisten yksiköiden etuusaseman hintaetuudeksi, jota alennetaan asteittain viiden vuoden kuluessa.

Artiklan sisältö sivuaa Suomessa voimassa olevaa lakia julkisista hankinnoista (348/2007).

77 artikla. Serbia saattaa lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

78 artikla. Osapuolet tekevät yhteistyötä saattaakseen Serbian kuluttajansuojan yhteisön vaatimuksia vastaavaksi.

79 artikla. Serbia yhdenmukaistaa asteittain työoloja ja erityisesti työterveyttä ja -turvallisuutta sekä naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevan lainsäädäntön-sä yhteisön lainsäädännön kanssa.

VII OSASTO: OIKEUS, VAPAAUS JA TURVALLISUUS

80 artikla. Osapuolet kiinnittävät oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden alan yhteistyössä erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen ja instituutioiden vahvistamiseen kaikilla tasoilla. Yhteistyöllä pyritään muun muassa parantamaan oikeuslaitoksen riippumattomuutta ja tehokkuutta, tehostamaan poliisin ja muiden lainvalvontaelinten toimintaa sekä torjumaan korruptiota ja järjestäytynyttä rikollisuutta.

81 artikla. Serbia sitoutuu yhdenmukaistamaan henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädäntönsä yhteisön lainsäädännön ja muiden kansainvälisten säännösten kanssa sekä perustamaan riippumattomia valvontaelimiä.

82 artikla. Osapuolet sitoutuvat yhteistyöhön viisumi-, rajavaltvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat toimintakehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla. Yhteistyö perustuu keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin sekä alan tekniseen ja hallinnolliseen apuun.

83 artikla. Artiklassa määrätään laittoman maahanmuuton estämisestä ja valvonnasta sekä takaisinotosta. Osapuolet ottavat takaisin toisen osapuolen alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa sekä sitoutuvat li-

säksi panemaan täytäntöön takaisinottoa koskevan yhteisön ja Serbian välisen sekä soveltuvin osin jäsenvaltioiden ja Serbian väliset sopimukset, mukaan lukien myös velvollisuuden ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä. Jäsenvaltiot ja Serbia myöntävät kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyystodistukset ja tarjoavat heille näihin tarkoituksiin tarvittavat hallinnolliset palvelut. Serbia sitoutuu myös tekemään takaisinottosopimuksia muiden vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvien maiden kanssa. Artiklassa määrätään lisäksi, että vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää muita toimenpiteitä laittoman maahanmuuton estämiseksi, mukaan lukien ihmiskauppa ja laittomat maahanmuuttoverkot.

EU:n ja Serbian välillä voimassa oleva sopimus kattaa pääsääntöisesti SA-sopimuksen 83 artiklan mukaiset velvoitteet eikä Suomen ja Serbian välillä ei ole voimassa 83 artiklassa tarkoitettua kahdenvälistä sopimusta.

84 artikla. Osapuolet tekevät tiivistä yhteistyötä estääkseen rahoitusjärjestelmiensä käytön rikollisesta toiminnasta, erityisesti huumausainerikollisuudesta, saadun rahan pesuun sekä terrorismin rahoittamiseen. Tämän alan yhteistyöhön voi kuulua hallinnollinen ja tekninen apu, jolla edistetään kansainvälisten elinten, erityisesti rahanpesuvastaisen toimintaryhmän (FATF) hyväksymien normien ja toimintatapojen täytäntöönpanoa.

85 artikla. Osapuolet sitoutuvat laittomien huumausaineiden vastaiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on lujittaa laittomien huumausaineiden torjuntaan liittyviä rakenteita, vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää, puuttua huumausaineiden väärinkäytöstä aiheutuviin terveydellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin sekä valvoa tehokkaammin huumausaineiden kemiallisia esiasiaita. Osapuolten kesken sovittavat yhteistyömenetelmät ja toteutettavat toimet perustuvat Euroopan unionin huumausainestrategian periaatteisiin.

86 artikla. Osapuolet sitoutuvat tekemään yhteistyötä rikosten ja muiden laittomien toimien estämiseksi riippumatta siitä, kuuluvatko ne järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Yhteistyötä tehdään muun muassa ihmisten

salakuljetuksen ja ihmiskaupan, käteisen rahan ja muiden maksuvälineiden väärentämisen, korruption, veropetosten, huumeiden ja psykotrooppisten aineiden sekä aseiden laittoman kaupan, salakuljetuksen sekä tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi. Järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi pyritään edistämään alueellista yhteistyötä ja tunnustettujen kansainvälisten standardien noudattamista.

87 artikla. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä terroritekojen ja niiden rahoituksen ehkäisemiseksi. Kyseeseen tulee muun muassa tietojen vaihto terroristiryhmistä ja niiden tukiverkostoista sekä kokemusten vaihto terrorismin torjunnan keinoista ja koulutuksesta.

VIII OSASTO: YHTEISTYÖPOLITIikat

88-114 artikla. Artikloissa annetaan pääasiassa yleisiä määräyksiä yhteistyöpolitiikoista. Yhteistyön tarkoituksena on edistää Serbian kehitys- ja kasvumahdollisuuksia ja vahvistaa olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla pohjalla osapuolten etujen mukaisesti. Poliitikkojen yhteydessä olisi varmistettava, että myös ympäristöasiat otetaan alusta alkaen huomioon. Yhteistyöpolitiikat liitetään osaksi alueellista yhteistyökehystä, minkä yhteydessä erityistä huomiota kiinnitetään alueen vakautta edistäviin toimenpiteisiin. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi määritellä, mitkä jäljempänä kuvatuista yhteistyöpolitiikoista tai niiden osana toteutettavista toimista ovat ensisijaisia Eurooppa-kumppanuuden mukaisesti. Yhteistyöaloja ovat: talous- ja kauppapolitiikka (89 artikla), tilastoalan yhteistyö (90 artikla), pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut (91 artikla), varainhoidon sisäistä valvontaa ja ulkoista tilintarkastusta koskeva yhteistyö (92 artikla), sijoitusten edistäminen ja suoja (93 artikla), teollisuusyhteistyö (94 artikla), pienet ja keski-suuret yritykset (95 artikla), matkailu (96 artikla), maatalous ja maatalouden raaka-aineita jalostava teollisuus (97 artikla), kalastus (98 artikla), tulli (99 artikla), verotus (100 artikla), sosiaalialan yhteistyö (101 artikla), koulutus (102 artikla), kulttuurialan yhteistyö (103 artikla), audiovisuaalialan yhteistyö (104 artikla), tietoyhteiskunta

(105 artikla), sähköisen viestinnän verkot ja palvelut (106 artikla), informaatio ja viestintä (107 artikla), liikenne (108 artikla), energia (109 artikla), ydinturvallisuus (110 artikla), ympäristö (111 artikla), yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla (112 artikla), alueellinen ja paikallinen kehitys (113 artikla), julkishallinto (114 artikla).

Edellä mainittujen alojen yhteistyötä koskevat määräykset ovat pääsääntöisesti väljiä ja luonteeltaan tavoitteellisia.

Pöytäkirjassa nro 6 määritellään ne edellytykset ja menettelyt, joiden mukaisesti osapuolten tulliviranomaisten tulee antaa toisilleen tulliasioihin liittyviä tietoja sekä muuta hallinnollista apua. Avunannon tarkoituksena on varmistaa tullilainsäädännön asianmukainen soveltaminen. Erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta osapuolet eivät vaadi toisiltaan korvausta pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuvista kustannuksista. Pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta kansainvälisistä yleissopimuksista tai muista sopimuksista johtuviin velvollisuuksiin, eivätkä niiden yhteisön säännösten soveltamiseen, jotka koskevat pöytäkirjan perusteella saatujen tietojen vaihtamista komission ja EU:n jäsenvaltioiden viranomaisten välillä. Pöytäkirjan 10 artiklassa määrätään vaihdettavien tietojen luottamuksellisuudesta. Pöytäkirjan 14 artiklan 2 kohdan mukaan tapauksissa, joissa EU:n yksittäisen jäsenvaltion ja Serbian kahdenvälisen keskinäistä avunantoa koskevan sopimuksen määräykset olisivat ristiriidassa pöytäkirjan määräysten kanssa, sovelletaan pöytäkirjan määräyksiä. Pöytäkirjassa 6 mainitun osapuolten tullilainsäädännön on tulkittava kattavan myös kansallisen lainsäädännön. Näin ollen sopimuksen 99 artiklan ja pöytäkirjan 6 tietyt osat voidaan katsoa kuuluvan unionin ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Kansallisesti hallinnollisen tulliyhteistyön menettelyistä säädetään tullilaisissa (1466/1994). Erityisesti on katsottava, että pöytäkirjan 10 ja 14 artiklat kuuluvat lainsäädännön alaan sikäli kuin ne sisältävät määräyksiä osapuolten tulliviranomaisten toisilleen luovuttamien tietojen luottamuksellisuudesta. Suomalaisen viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuuden rajoittamisesta on perustuslain mukaan säädettävällä lailla. Asiakirjajulkisuudesta säädetään muun

muussa laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

IX OSASTO: RAHOITUSYHTEISTYÖ

115 artikla. Artiklassa mainitaan yhteisön rahoitustuen muotoina avustukset ja lainat, mukaan lukien Euroopan investointipankin lainat. Yhteisön tuen edellytyksenä on muuan muassa edistymisen Kööpenhaminan poliittisten tavoitteiden ja Eurooppakumppanuuden erityistavoitteiden saavuttamisessa.

116 artikla. Avustuksina annettava rahoitustuki toteutetaan monivuotisen viiteohjelman ja vuotuisten toimintaohjelmien perusteella. Tuki voi kattaa kaikki yhteistyöalat. Erityistä huomiota kiinnitetään oikeuteen, vapauteen ja turvallisuuteen, lainsäädännön yhdenmukaistamiseen, kestävään kehitykseen, talouskehitykseen ja ympäristönsuojeluun.

117 artikla. Artiklassa määrätään mahdollisuudesta myöntää poikkeuksellisesti makrotaloudellista rahoitusapua.

118 artikla. Yhteisön avustukset sovitaan yhteen muista lähteistä tulevien avustusten kanssa.

X OSASTO: INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPU- MÄÄRÄYKSET

119–124 artikla. Sopimuksella perustetaan säännöllisin väliajoin kokoontuva vakautus- ja assosiaationeuvosto, jonka tehtävänä on valvoa tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista. Se koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission jäsenistä sekä Serbian hallituksen jäsenistä. Euroopan investointipankki osallistuu tarkkailijana sitä koskevissa asioissa. Vakautus- ja assosiaationeuvoston puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen yhteisön edustaja ja Serbian edustaja. Vakautus- ja assosiaationeuvostossa tehdyt päätökset sitovat osapuolia. Se voi antaa myös suosituksia. Päätökset ja suositukset tehdään osapuolten yhteisellä sopimuksella. Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa

vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission edustajista sekä Serbian hallituksen edustajista. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle ja perustaa myös muita erityiskomiteoita ja -elimä. Vakautus- ja assosiaatiokomitea voi perustaa alakomiteoita, joista yksi on maahanmuuttokysymyksiä käsittelevä alakomitea.

125 artikla. Perustetaan parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta, joka muodostaa puitteet Serbian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenten kokoontumiselle ja mielipiteiden vaihdolle. Se kokoontuu itse määräämnsä väliajoin.

126 artikla. Osapuolet sitoutuvat varmistamaan osapuolten kansalaisten syrjimättömyyden pääsyn esittämään asiansa toimivaltaisiin tuomioistuimiin ja hallintoelimiin.

Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esimerkiksi alkuperän tai kielen perusteella. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

127 artikla. Artiklassa määrätään sellaisista etenkin turvallisuusetiuihin liittyvistä toimenpiteistä, joita sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta toteuttamasta oman toimivaltansa rajoissa. Tällaisia ovat muuan muassa toimenpiteet, jotka liittyvät tietojen luovutukseen, aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon ja kauppaan sekä osapuolen oman turvallisuuden ja yleisen järjestyksen ylläpitämiseen sisäisissä levottomuuksissa ja vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa.

Artiklan sisältö on yhdenmukainen Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 296 artiklan kanssa, joka antaa jäsenvaltiolle turvallisuus- ja puolustusasioita koskevan poikkeusmahdollisuuden tietyissä tilanteissa. Artiklan määräys vaikuttaa myös jäsenvaltion toimivaltaan kuuluviin muihin määräyksiin sekä useisiin kansallisen lainsäädännön sään-

nöksiin. Tällaisia ovat esimerkiksi laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), valmiuslaki (1080/1991), laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992), puolustustilalaki (1083/1991), laki julkisista hankinnoista (348/2007) ja laki puolustustarvikkeiden maasta viennistä ja kauttakuljetuksesta (242/1990). Artikla liittyy myös toimenpiteisiin, joihin Suomi ryhtyy pannakseen täytäntöön YK:n peruskirjan (SopS 1/1951) VII luvun mukaiset velvoitteensa esimerkiksi Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 301 artiklan mukaisesti. Artikla ei edellytä Suomen lainsäädännön muuttamista vaan nimenomaisesti varmistaa sen, että Suomi voi ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin, joista muun muassa edellä mainituissa laeissa säädetään.

128 artikla. Artiklan mukaan sopimuksen soveltamisaloilla sovelletut järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään.

129 artikla. Osapuolet sitoutuvat sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseen. Kumpikin osapuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat riidat. Tällöin sovelletaan 130 artiklaa ja tarvittaessa pöytäkirjaa nro 7. Mikäli osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt sopimuksen mukaisen velvoitteen täyttämättä, voi se toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, osapuolen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle tilanteen perusteellista tarkastelua varten tarvittavat tiedot. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa sopimuksen toiminnalle. Luetellaan sopimuksen kohdat, joita artiklan määräykset eivät koske.

130 artikla. Määrätään sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevien riitojen ratkaisusta.

131 artikla. Sopimus ei vaikuta heikentävästi voimassa olevien jäsenvaltioita ja Serbiaa sitovien sopimusten perusteella myönnettyihin oikeuksiin.

132 artikla. Määrätään, että liitteet I-VII ja pöytäkirjat nro 1-7 ovat erottamaton osa sopimusta. Todetaan, että Euroopan yhteisön ja Serbia ja Montenegron välinen puitesopimus Serbia ja Montenegron yhteisön ohjelmiin

osallistumista koskevista yleisperiaatteista ja sen liitteet ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

133 artikla. Sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi. Kumpikin osapuoli voi irtisanoa sopimuksen, ja sopimuksen voimassaolo päättyy kuuden kuukauden kuluttua tällaisesta ilmoituksesta. Kumpikin osapuoli voi keskeyttää sopimuksen soveltamisen, jos toinen osapuoli ei noudata jotakin sopimuksen keskeistä osaa.

134–138 artikla. Määritetään sopimuksen osapuolet ja soveltamisalue, sopimuksen tallettaja, todistusvoimaiset kielet ja sopimuksen voimaantulopäivä. Todetaan, että tätä sopimusta ei sovelleta Kosovoon. Sopimuksen voimaantulopäivä on sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäinen päivä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen omien hyväksymismenettelyjensä päätökseen saatamisesta. Sopimuksen tallettaja on Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri.

EU:n jäsenvaltioista Kosovon on tunnustanut 22 ja 5 jäsenvaltiota ei ole tunnustanut. Suomi tunnusti Kosovon 7 päivänä maaliskuuta 2008. Kosovo julistautui itsenäiseksi 17 päivänä helmikuuta 2008.

139 artikla. Artikla sisältää määräykset väliaikaisista sopimuksista, joiden nojalla eräät tämän sopimuksen yhteisötoimivaltaan kuuluvat, erityisesti tavaroiden vapaaseen liikkuuteen liittyvät määräykset sekä tietyt liikennettä koskevat määräykset saatetaan voimaan yhteisön ja Serbian välillä. Näitä määräyksiä koskevissa artikloissa ja pöytäkirjoissa ”sopimuksen voimaantulopäivä” tarkoittaa väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää.

Sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat

Liite I. Sisältää sopimuksen 21 artiklan mukaisesti luettelot (liitteet I a, I b ja I c) niistä yhteisön teollisuustuotteista, joiden tuontitullit Serbia poistaa asteittain kokonaan sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan toisen, neljännen tai viidennen vuoden tammi-kuun 1 päivänä.

Liite II. Määritellään sopimuksen 26 artiklassa mainitut ”baby beef” –naudanlihatuotteet.

Liite III. Sisältää sopimuksen 27 artiklan mukaisesti luettelot niistä yhteisöstä peräisin olevista maataloustuotteista, joiden tuontitullit Serbia poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä (liite III a), asteittain kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti (III b) tai alentaa asteittain kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti (liitteet III c ja d).

Liite IV. Määritellään sopimuksen 29 artiklan mukaisesti yhteisön myönnytykset Serbian kalastustuotteille.

Liite V. Määritellään sopimuksen 30 artiklan mukaisesti Serbian myönnytykset yhteisön kalastustuotteille.

Liite VI. Määritellään sopimuksen V osaston II luvussa tarkoitetut rahoituspalvelut.

Liite VII. Luetellaan sopimuksen 75 artiklassa tarkoitetut teollis- ja tekijänoikeuksia sekä kaupallisia oikeuksia koskevat monenväliset sopimukset, joihin Serbia sitoutuu liittymään viimeistään viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta, ja sopimukset, joiden velvoitteita vakautus- ja assosiaatio-sopimuksen osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeinä.

Pöytäkirja N:o 1. Määritetään sopimuksen 25 artiklan mukaisesti jalostettuja maataloustuotteita koskevista kauppajärjestelyistä yhteisön ja Serbian välillä. Pöytäkirjassa määritetään erityisesti siitä, miten vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää tuoteluettelon laajentamisesta, pöytäkirjan liitteissä I ja II tarkoitettujen tullien muuttamisesta sekä tariffikiintiöiden korottamisesta tai poistamisesta sekä tullien alentamisesta.

Pöytäkirja N:o 2. Sovitaan 28 artiklan mukaisesti eräiden viinien vastavuoroisista etuusmyönnytyksistä sekä viinien nimien vastavuoroisesta tunnustamisesta, suojasta ja valvonnasta sekä väkevien alkoholijuomien ja maustettujen viinien nimitysten vastavuoroisesta tunnustamisesta, suojasta ja valvonnasta.

Pöytäkirja N:o 3. Sopimuksen 44 artiklan mukaisesti vahvistetaan alkuperäsäännöt. Määritellään alkuperätuotteet ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät, kuten keskinäinen avunanto, alkuperäselvitysten tarkastaminen ja riitojen ratkaiseminen.

Pöytäkirja N:o 4. Sovitaan sopimuksen 61 artiklan mukaisesti maankäytösalan yhteis-

työstä erityisesti kauttakulkuliikenteen osalta. Yhteistyö kattaa maantie- ja rautatiekuljetukset sekä yhdistetyt kuljetukset ja niihin liittyvät infrastruktuurit. Sovitaan kauttakulkuliikenteen vapauttamisesta kokonaan sopimuksen voimaantulopäivänä.

Pöytäkirja N:o 5. Määrätään 73 artiklan mukaisesti terästeollisuuteen sovellettavan valtioneuvoston säännöistä.

Pöytäkirja N:o 6. Sovitaan 99 artiklan mukaisesti keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa tavoitteena varmistaa, että tullilainsäädäntöä sovelletaan oikein. Pöytäkirja ei rajoita rikosasioissa annettavaa keskinäistä avunantoa koskevien sääntöjen soveltamista.

Pöytäkirja N:o 7. Määrätään 129 artiklan mukaisesti riitojen ratkaisemisesta tapauksissa, jotka koskevat sopimuksen osastojen IV, V ja VI eräitä määräyksiä.

Päätösasiakirja ja julistukset

Sopimuksen päätösasiakirjan liitteenä on kolme osapuolten yhteistä julistusta, jotka koskevat sopimuksen 3, 32 ja 75 artiklaa. Liitteenä olevassa yksipuolisessa julistuksessa yhteisö ja jäsenvaltiot ilmoittavat poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden käyttöönotosta Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuville maille tai siihen yhteydessä oleville maille ja alueille annettua neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2000 perusteella myönnettävien poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden soveltamisesta. Julistukset eivät ole oikeudellisesti sitovia asiakirjoja. Päätösasiakirjaa ja julistuksia ei ole otettu tämän hallituksen esityksen osaksi. Tekstit ovat nähtävänä Euroopan unionin neuvoston julkisessa asiakirjahakemistossa ”<http://register.consilium.europa.eu>”.

2 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälä sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan laila ne sopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä selostetaan jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta koskevassa jaksossa.

2 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee voimaan.

3 Voimaantulo

Osapuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristöön. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyjensä päätökseen saattamisesta. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohdastaan mennessä ilmoittaneet Bulgaria, Espanja, Italia, Luxembourg, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Malta, Portugali, Ruotsi, Slovenia, Slovakia, Slovenia, Tanska, Tšekin tasavalta, Unkari ja Viro. Esitykseen sisältyvä lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee voimaan.

Serbian vakautus- ja assosiaatiosopimus ei sisällä määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Määräykset, jotka ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa 1 päivänä joulukuuta 2009 oli katsottava kuuluviksi jäsenvaltion toimivaltaan ja Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan, koskivat eräitä vakautus- ja assosiaatiosopimuksiin kuuluvia kauppamääräyksiä. Näitä olivat 53 artiklan määräykset, jotka käsittelevät yritysten sijoittautumista. Lissabonin sopimuksen voimaantultua nämä määräykset ovat kuitenkin siirtyneet unionin toimivaltaan. Lisäksi SA-sopimuksen 49 artikla koskee serbialaisten työntekijöiden oikeutta syrjimättömään kohteluun ja heidän perheenjäsentensä pääsyä työmarkkinoille. Määräys sivuaa itsehallintolain 24 §:ssä ja 18 §:n 2 kohdassa tarkoitettua maakunnan lainsäädäntövaltaa. Koska määräyksessä asetetaan syrjimättömän kohtelun edellytykseksi jäsenvaltioissa sovellettavat edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt, ei Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaa rajoiteta kyseisen määräyksen osalta. On myös otettava huomioon, että valtakunnalla on lainsäädäntövalta itsehallintolain 27 §:n 2 kohdan mukaan asi-

oissa, jotka koskevat oikeutta oleskella maassa ja 27 §:n 21 kohdan mukaan asioissa, jotka koskevat työoikeutta säännöksessä mainituin poikkeuksin. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa ei siten ole tarpeen saada itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaista Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumusta.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välinen toimivallanjako

Serbian kanssa tehty vakautus- ja assosiaatiosopimus on luonteeltaan jaetun toimivallan sopimus eli niin sanottu sekasopimus, joka sisältää sekä unionin että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Jotkut näistä määräyksistä kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan, toiset taas yhteisön ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Osassa nyt esillä olevan sopimuksen kattamista kysymyksistä toimivalta kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille. Eduskunta hyväksyy tällaisen sopimuksen vakiintuneen käytännön mukaan vain niiltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp, PeVL 24/2004 vp).

Toimivallan jako ei ole yksiselitteinen ja kysymys siitä, miten nyt esillä olevan kaltaisten EU:n ja sen jäsenvaltioiden kolmansien valtioiden kanssa tekemien sopimusten määräykset kuuluvat jäsenvaltion ja miltä osin unionin toimivaltaan on Lissabonin sopimuksen voimaantultua 1 päivänä joulukuuta 2009 unionin oikeuden uudessa kehitysvaiheessa. Ei ole poissuljettua, että unioni käyttää jatkossa täysimääräisesti sillä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen nojalla olevaa toimivaltaa. Tällöin jäsenvaltioiden toimivallassa olevat määräykset vähenisivät. On myös mahdollista, että tulevaisuudessa tämänkaltaisten sopimusten osapuoleksi tulisi pelkästään Euroopan unioni.

Unionilla on sopimuksen kauppaa koskevien määräysten (osastot IV/tavarakauppa, V/työntekijöiden liikkuvuus, sijoittautuminen, palveluiden tarjoaminen ja pääomaliikkeet, sekä VIII/yhteistyöpolitiikat) osalta toimivaltaa muun muassa SEUT 207 artiklan sekä SEUT 63–66 artiklojen perusteella. Lissabonin sopimuksella unionin yksinomaisen toimivallan ala laajeni ja kattaa tällä hetkellä tavarakaupan ohella palveluiden kauppaa, ulkomaisia suoria investointeja sekä henkisen omaisuuden kaupallisia näkökohtia koskevia kysymyksiä. Toimivallan jakautuminen ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Sopimuksessa itsessään ei myöskään ole määräyksiä, jotka osoittaisivat, miten toimivalta tarkkaan ottaen jakautuu. Suomessa voi myös edelleen olla ja onkin voimassa lain säännöksiä myös unionin toimivaltaan kaupan osalta yleisesti kuuluvilla aloilla.

Unionilla on katsottava olevan toimivaltaa niiden vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräysten osalta, jotka on sisällytetty myös kauppaa ja kaupan liitännäistoimenpiteitä koskevaan Euroopan unionin ja Serbian välillä tehtyyn väliaikaiseen sopimukseen:

Vaikka tavarakauppa laaja-alaisesti kuuluu unionin toimivaltaan, sisältää sopimus myös jäsenvaltioiden ja unionin jaettuun toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä. Tällaisia voidaan katsoa olevan muun muassa tulliviranomaisten hallinnollista yhteistyötä koskevat määräykset siltä osin kuin ne velvoittavat Suomen viranomaisia.

Sopimuksen 83 artiklassa määrätään osapuolten velvollisuudesta ottaa takaisin toisen osapuolen alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa. EU:n ja Serbian välillä voimassaoleva asiaa koskeva sopimus kattaa kyseisen määräyksen, joten se kuuluu tämän sopimuksen osalta unionin toimivaltaan. Tästä syystä määräykselle ei ole tarpeen pyytää eduskunnan suostumusta.

Unioni ei ole nyt esillä olevan sopimuksen osalta käyttänyt sillä olevaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla olevaa toimivaltaa. Sopimuksen I osastoon (yleiset periaatteet) ja II osastoon (poliittinen vuoropuhelu) sisältyvien määräysten on näin ollen katsottava kuuluvan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Nämä määräykset (2–13 artikla) eivät edellytä Suomessa voimassa olevan lainsäädännön

muuttamista. Ottaen huomioon unionilla erityisesti SEU 37 artiklan nojalla oleva toimivalta tehdä sopimuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä Lissabonin sopimuksella muutetun SEU 27 artiklan mukaiset korkean edustajan tehtävät, on jatkossa mahdollista, että poliittista vuoropuhelua käydään unionin nimissä myös nyt esillä olevan kaltaisten määräysten puitteissa.

Muilta kuin edellä mainituilta osin sopimuksen määräykset kuuluvat osittain Euroopan unionin ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Jäsenvaltioilla on edelleen toimivaltaa muun muassa työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääomanliikkeitä koskevien määräysten (V osasto) osalta. Sama koskee myös oikeutta, vapautta ja turvallisuutta koskevia määräyksiä (VII osasto) sekä eräitä yhteistyöpolitiikan lohkoja (VIII osasto). Myös alueellinen yhteistyö (III osasto), lainsäädännön lähentäminen, lainvalvonta ja kilpailusäännöt (VI osasto) sekä rahoitusyhteistyö (IX osasto) kuuluvat ainakin osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen institutionaaliset ja muut horisontaaliset määräykset (X osasto) taas kuuluvat unionin toimivaltaan siltä osin kuin niitä sovelletaan sopimuksen muiden, unionin toimivaltaan kuuluvien määräysten soveltamisen yhteydessä. Vastaavasti, kun kysymys on jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvista asioista, sopimuksen institutionaaliset määräykset kuuluvat näiltä osin jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Lainsäädännön alaan kuuluvat sopimusmääräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksi-

lön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, 12/2000 vp ja 45/2000 vp).

Sopimuksen 2 artiklassa todetaan, että sopimuksen olennaisen osan muodostavat demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioitus sellaisina kuin ne määritellään ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, Helsingin päätösasiakirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin peruskirjassa, kansainvälisen oikeuden periaatteiden noudattaminen, mukaan lukien täysimääräinen yhteistyö ICTY:n kanssa, oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen ja Bonnin ETY-kokouksen päätösasiakirjassa ilmaistut markkinatalouden periaatteet. Artiklan määräyksen rikkomiseen liittyy sopimuksen 133 artiklan mukainen mahdollisuus sopimuksen soveltamisen yksipuoliseen keskeyttämiseen.

Perustuslakivaliokunta on katsonut nyt esillä olevan sopimuksen tapaan sekasopimuksena tehdyn ns. Cotonoun sopimuksen (PeVL 31/2001 vp) ihmisoikeuksia koskevan määräyksen osalta, etteivät sellaiset yleispiirteiset ja julistuksenomaiset määräykset, joissa osapuolet vahvistavat ihmisoikeuksia koskevat sitoumuksensa vaikuta Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen ihmisoikeuksien alalla. Tällaisilla määräyksillä on kuitenkin aikaisempaan verrattuna uudentyyppistä sitovaa merkitystä sopimuksen 133 artiklan mukaisen sanktiomenettelyn vuoksi, joten sopimuksen ihmisoikeusmääräysten on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan ja edellyttävän sen vuoksi eduskunnan suostumusta.

Unionilla ei ole yleistä toimivaltaa ihmisoikeuksien alalla sopimusten tekemiseen tai oikeussääntöjen antamiseen (yhteisöjen tuomioistuimen lausunto 2/94, 27 kohta), vaikka sen ulkoisen toiminnan tavoitteisiin SEU 21 ja 25 artiklan mukaan kuuluukin muun muassa demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeuk-

sien ja perusvapauksien sekä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan periaatteiden ja kansainvälisen oikeuden noudattamisen edistäminen. Nyt esillä olevan kaltaisten sopimusten osalta on katsottu kyseisen kaltaisten ihmisoikeuksia koskevien määräysten kuuluvan jäsenvaltioiden toimivaltaan. Toisaalta oikeuskäytännössä on katsottu, että ihmisoikeuksia koskeva määräys voi joissain tilanteissa sisältyä vain EU:n tekemään sopimukseen (ks. yhteisöjen tuomioistuimen tuomio asiassa C-268/94, Portugal v. neuvosto, kohdat 23–29). Muun muassa Euroopan yhteisön ja Serbian välillä tehdyn kauppaa ja kaupan liittännäistömenpiteitä koskevan väliaikaisen sopimuksen 1 artiklaan sisältyy myös vakautus- ja assosiaatiosopimuksen yleisiä periaatteita, muun muassa SA-sopimuksen 2 artiklaa vastaava määräys.

Ei ole näin ollen poissuljettua, että ihmisoikeuksia koskeva määräys saattaa sisältyä myös vain EU:n tekemään sopimukseen sellaisissa tilanteissa, joissa ihmisoikeuksia koskevaa määräystä on pidettävä sopimuksen muuhun sisältöön nähden vain liittännäisenä tai sopimukseen, jotka unioni tekee erityisen oikeusperustan nojalla. Nyt esillä olevan sopimuksen osalta ei ole syytä tehdä edellä esitettyihin näkökohtiin perustuvaa, perustuslakivaliokunnan lausunnosta poikkeavaa arviota, jonka mukaisesti myös nyt esillä olevan sopimuksen ihmisoikeuksia koskeva 2 artiklan määräys kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan ja edellyttää eduskunnan suostumusta.

Myös sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan joukkotuhoaseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämistä koskeva määräys, joka sisältää sitoumuksen noudattaa asiaa koskevia kansainvälisiä velvoitteita, on määriteltä sopimuksen olennaiseksi osaksi. Määräykseen liittyy sopimuksen 133 artiklan mukainen mahdollisuus sopimuksen soveltamisen yksipuoliseen keskeyttämiseen, mikäli toinen osapuoli rikkoo 3 artiklan 1 kohdan määräystä. Sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan määräys kuuluu siihen liittyvän sanktiomekanismin vuoksi myös lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 3 artiklan 2 kohdassa määrätään osapuolten velvollisuudesta luoda tehokas vientivalvontajärjestelmä, johon sisältyy tehokkaat seuraamukset vientivalvonnan

laiminlyömisestä. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 49 artiklan syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 § ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Ulkomaalaisen maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (301/2004). Artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne sisältävät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia seikkoja ja koska niistä on Suomessa voimassa lainsäädäntöä sääntelyä, vaikka ne eivät edellytäkään olemassa olevien lakien muuttamista.

Sopimuksen 51 artiklan määräykset sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Niillä on yhteys perustuslain 19 §:n 2 momentissa mainittujen sosiaalisten riskien varalta luotuun sosiaaliturvaan, joka taataan lailla ja joka tällöin kuuluu lainsäädännön alaan. Artikla ei kuitenkaan edellytä lainsäädännön muuttamista.

Sopimuksen 88–114 artiklassa määritellään yhteistyöpolitiikkoihin kuuluvat alat. Yhteistyön kehittäminen ei kuulu lain alaan eikä sellaisenaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, mutta asiallisesti useat näissä artikloissa esitetty yhteistyön kohteina olevat asiat kuuluvat Suomessa lainsäädännön alaan. Sopimuksen 99 artikla sekä pöytäkirja nro 6 sisältävät määräyksiä tulliviranomaisten välisestä hallinnollisesta yhteistyöstä, joiden mukaan osapuolten on vaihdettava tietoja tulliasioissa ja annettava niissä toisilleen vastavuoroisesti hallinnollista apua pöytäkirjan nro 6 mukaisesti. Näiltä osin määräykset katsotaan kuuluvan lainsäädännön alaan, kuten edellä sopimuksen yksityiskohtaiset perustelut osastossa on kuvattu.

Sopimuksen 119–124 artikla sisältää määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta. Jäsenvaltio neuvostossa edustettuna Euroopan unionin neuvoston edustajan kautta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi paitsi antaa suosituksia, myös tehdä osapuolia sitovia päätöksiä. Sopimus sisältää kuitenkin verrattain vähäisenä pidettävän mahdollisuuden siihen, että vakautus- ja assosiaationeuvoston päätökset koskevat kysymyksiä, jotka unionin perus-

tamissopimusten mukaan ovat jäsenvaltion toimivallassa ja Suomen perustuslain kannalta kuuluvat lainsäädännön alaan. Koska sopimusta hallinnoiva vakautus- ja assosiaationeuvosto saa kuitenkin osapuolia sitovaa päätösvaltaa, sopimuksen määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta kuuluvat näiltä osin lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 126 artiklan mukaan osapuolet sitoutuvat varmistamaan, että toisen osapuolen luonnolliset ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna esittää asiansa osapuolten toimivaltaisille tuomioistuimille ja hallintoelimille puolustaessaan yksilönoikeuksiaan ja omistusoikeuksiaan. Määräys sisältää myös jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvaa sääntelyä, joka liittyy Suomessa perustuslain 6 ja 21 §:n noudattamiseen ja kuuluu lainsäädännön alaan.

4.2 Käsittelyjärjestys

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa 29 päivänä huhtikuuta 2008 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välillä Luxemburgissa 29 päivänä huhtikuuta 2008 tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat laki-

na voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2011

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Alexander Stubb*

Sopimusteksti

SOPIMUS
EUROOPAN YHTEISÖJEN JA NIIDEN JÄSENVALTIOIDEN
SEKÄ SERBIAN TASAVALLAN VÄLINEN
VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOSOPIMUS

BELGIAN KUNINGASKUNTA,
BULGARIAN TASAVALTA,
TŠEKKIN TASAVALTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
VIRON TASAVALTA,
IRLANTI,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
ITALIAN TASAVALTA,
KYPROKSEN TASAVALTA,
LATVIAN TASAVALTA,
LIETTUAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
UNKARIN TASAVALTA,
MALTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
ITÄVALLAN TASAVALTA,
PUOLAN TASAVALTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
ROMANIA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sopimuspuolet, jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja EUROOPAN YHTEISÖ ja EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ, jäljempänä 'yhteisö',

sekä

SERBIAN TASAVALTA, jäljempänä 'Serbia',

joista jäljempänä käytetään nimitystä 'osapuolet',

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten vahvat siteet ja yhteiset arvot, niiden halun vahvistaa näitä siteitä ja luoda vastavuoroisuuteen ja yhteisiin etuihin perustuvat tiiviit ja kestävät suhteet, joiden ansiosta Serbia voi vahvistaa ja laajentaa suhteitaan yhteisöön ja sen jäsenvaltioihin,

OTTAVAT HUOMIOON tämän sopimuksen merkityksen Kaakkois-Euroopan maita koskevan vakautus- ja assosiaatioprosessin kannalta, perustettaessa ja lujitettaessa yhteistyöhön perustuvaa vakaata eurooppalaista järjestystä, jossa Euroopan unioni on kantavana voimana, sekä vakaussopimuksen kannalta,

OTTAVAT HUOMIOON Euroopan unionin valmiuden liittää Serbia mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan, ja sen, että maa on mahdollinen EU:n jäsen ehdokas Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet sekä vakautus- ja assosiaatioprosessin ehdot ja panee onnistuneesti täytäntöön tämän sopimuksen ja erityisesti sen alueellista yhteistyötä koskevat määräykset,

OTTAVAT HUOMIOON Eurooppa-kumppanuuden, jossa määritellään toiminnan painopisteet maan tukemiseksi sen pyrkimyksissä lähentyä Euroopan unioniin,

OTTAVAT HUOMIOON, että osapuolet ovat sitoutuneet edistämään kaikin keinoin Serbian ja koko alueen poliittista, taloudellista ja instituutionaalista vakautusta kansalaisyhteiskunnan, demokratian ja instituutioiden kehittämisen, julkishallinnon uudistamisen, alueellisen kaupan integraation, kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön tehostamisen, eri alueiden, varsinkin oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alan yhteistyön lisäämisen sekä kansallisen ja alueellisen turvallisuuden vahvistamisen kautta,

OTTAVAT HUOMIOON, että tämän sopimuksen perustana on osapuolten sitoutuminen poliittisten ja taloudellisten vapauksien lisäämiseen sekä niiden sitoutuminen ihmisoikeuksien, myös kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, ja oikeusvaltioperiaat-

teen kunnioittamiseen sekä monipuoluejärjestelmään ja vapaisiin ja oikeudenmukaisiin vaaleihin nojautuvien demokraattisten periaatteiden noudattamiseen,

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten sitoumuksen panna täysimääräisesti täytäntöön kaikkien Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, ETYJ:n ja erityisesti Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen päätösasiakirjan, jäljempänä 'Helsingin päätösasiakirja', sekä Madridin ja Wienin kokousten päätösasiakirjojen, uutta Eurooppaa koskevan Pariisin peruskirjan sekä Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen periaatteet ja määräykset edistääkseen alueellista vakautta ja alueen maiden välistä yhteistyötä,

VAHVISTAVAT kaikkien pakolaisten ja sisäisten pakolaisten paluuoikeudet sekä heidän omaisuutensa ja muiden ihmisoikeuksiensa suojelun,

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten sitoutumisen vapaan markkinatalouden periaatteisiin ja kestäväan kehitykseen sekä yhteisön valmiuden edistää talousuudistusten toteuttamista Serbiassa,

OTTAVAT HUOMIOON, että osapuolet ovat sitoutuneet vapaakauppaan WTO:n jäsenyydestä johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti,

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten toiveen kehittää edelleen säännöllistä poliittista vuoropuhelua molempia osapuolia kiinnostavista kahdenvälisistä ja kansainvälisistä asioista, alueelliset näkökohdat mukaan luettuina, ottaen huomioon Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP),

OTTAVAT HUOMIOON, että osapuolet ovat sitoutuneet torjumaan järjestäytynyttä rikollisuutta ja lujittamaan terrorismin vastaista yhteistyötään 20 päivänä lokakuuta 2001 järjestetysssä Eurooppa-konferenssissa annetun julistuksen pohjalta,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että vakautus- ja assosiaatiosopimus, jäljempänä 'tämä sopimus', luo uudenlaisen ilmapiirin keskinäisille taloussuhteille ja ennen kaikkea kaupan ja investointien kehitykselle, jotka kaikki ovat olennaisen tärkeitä tekijöitä talouden rakennuudistuksen ja nykyaikaistamisen kannalta,

PITÄVÄT MIELESSÄ Serbian sitoumuksen lähentää keskeisten alojen lainsäädäntöään yhteisön säännöstöön ja panna nämä säädökset tosiasiallisesti täytäntöön,

OTTAVAT HUOMIOON, että yhteisö haluaa päättäväisesti tukea uudistusten toteuttamista ja hyödyntää tätä varten kattavan monivuotisen viiteohjelman pohjalta kaikkia saatavilla olevia yhteistyötä sekä teknistä, rahoituksellista ja taloudellista apua koskevia asiakirjoja,

VAHVISTAVAT, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen kolmannen osan IV osaston soveltamisalaan kuuluvat tämän sopimuksen määräykset sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia erillisinä sopimuspuolina eivätkä Euroopan yhteisön jäsenvaltioina, kunnes Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti (tapauksen mukaan) ilmoittaa Serbialle, että määräykset sitovat sitä osana Euroopan yhteisöä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti. Sama koskee myös Tanskaa mainittuihin sopimukseen liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että Zagrebin huippukokouksessa edellytettiin vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvien maiden ja Euroopan unionin suhteiden lujittamista edelleen sekä alueellisen yhteistyön tehostamista,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että Thessalonikin huippukokouksessa lujitettiin vakautus- ja assosiaatioprosessin asemaa Euroopan unionin ja Länsi-Balkanin maiden välisten suhteiden poliittisena kehyksenä ja korostettiin, että näiden maiden yhdentyminen Euroopan unioniin tahtuu niiden yksilöllisen uudistustahdin ja saavutusten perusteella, kuten todettiin myöhemmin Eurooppa-neuvoston päätelmissä joulukuussa 2005 ja joulukuussa 2006,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että 19 päivänä joulukuuta 2006 allekirjoitettiin Bukarestissa Keski-Euroopan vapaakauppasopimus, jolla parannetaan alueen houkuttelevuutta investointikohteena ja sen mahdollisuuksia yhentyä maailmantalouteen,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että 1 päivänä tammikuuta 2008 tulivat voimaan Euroopan yhteisön ja Serbian tasavallan välinen sopimus viisumien myöntämisen helpottamisesta¹ ja Euroopan yhteisön ja Serbian tasavallan välinen sopimus luvattomasti maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamisesta², jäljempänä 'yhteisön ja Serbian välinen takaisinottosopimus',

HALUAVAT aloittaa tiiviimmän yhteistyön kulttuurin alalla ja kehittää tiedonvaihtoa,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 ARTIKLA

1. Perustetaan yhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välinen assosiaatio.

2. Tämän assosiaation tavoitteena on:

a) tukea Serbian pyrkimyksiä lujittaa demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta,

b) edistää Serbian poliittista, taloudellista ja institutionaalista vakauttamista sekä alueen vakauttamista,

c) luoda poliittiselle vuoropuhelulle asianmukainen kehys, joka mahdollistaa tiiviiden poliittisten suhteiden kehittämisen osapuolten välille,

d) tukea Serbian pyrkimyksiä kehittää taloudellista ja kansainvälistä yhteistyötään muun muassa lainsäädäntönsä lähentämisellä yhteisön säännösten kanssa,

e) tukea Serbian pyrkimyksiä saattaa loppuun siirtyminen toimivaan markkinatalouteen,

f) edistää sopusointuisia taloussuhteita ja kehittää asteittain vapaakauppa-alue yhteisön ja Serbian välille,

g) edistää alueellista yhteistyötä kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

I OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

2 ARTIKLA

Osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja olennaisen osan tätä sopimusta muodostavat ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ilmaistujen ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa, Helsingin päätöksiäkirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin peruskirjassa määriteltyjen demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioitus, kansainvälisen oikeuden periaatteiden, mukaan lukien täysimääräinen yhteistyö entisen Jugoslavian alueen kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICTY) kanssa, ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen sekä taloudellista yhteistyötä käsitelleen Bonnin ETYkokouksen

¹ EUVL L 334, 19.12.2007, s. 137.

² EUVL L 334, 19.12.2007, s. 46.

päätösasiakirjassa ilmaistut markkinatalouden periaatteet.

3 ARTIKLA

Osapuolet katsovat, että joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviäminen niin valtiollisille kuin valtioista riippumattomille toimijoille on yksi vakavimmista kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden uhkatekijöistä. Tästä syystä osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen panemalla kansallisella tasolla täytäntöön kansainvälisistä aseriisuntaja asesulkusopimuksista johtuvat velvoitteensa ja noudattamalla niitä sekä muita asioita koskevia kansainvälisiä velvoitteita täysimääräisesti. Osapuolet sopivat, että tämä määräys muodostaa olennaisen osan tätä sopimusta ja sisältyy poliittiseen vuoropuheluun, joka edistää ja lujittaa näitä tekijöitä.

Lisäksi osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä ja osallistuvansa joukkotuhuoseiden ja niiden kantolaitteiden leviämisen estämiseen:

- toteuttamalla toimia kaikkien muiden asiaa koskevien kansainvälisten asiakirjojen allekirjoittamiseksi, ratifioimiseksi tai niihin liittymiseksi tapauksesta riippuen ja niiden panemiseksi täysimääräisesti täytäntöön;

- luomalla tehokkaan kansallisen vientivalvontajärjestelmän, jolla valvotaan joukkotuhuoseisiin liittyvien tavaroiden vientiä ja kauttakulkua, mukaan luettuna kaksikäyttöteknologian loppukäytön valvonta, ja johon sisältyy tehokkaat seuraamukset vientivalvonnan laiminlyömisestä.

Tätä asiaa koskevaa poliittista vuoropuhelua käydään aluetasolla.

4 ARTIKLA

Osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeänä kansainvälisten velvoitteiden täyttämistä ja erityisesti täysipainoista yhteistyötä ICTY:n kanssa.

5 ARTIKLA

Kansainvälinen ja alueellinen rauha ja vakaus, hyvien naapuruussuhteiden kehittäminen, ihmisoikeudet ja vähemmistöjen kunnioitus ja suojeleminen ovat keskeisiä tekijöitä vakautus- ja assosiaatioprosessissa, johon viitataan 21 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyissä neuvoston päätelmissä. Tämä sopimus tehdään ja pannaan täytäntöön 29 päivänä huhtikuuta 1997 tehtyjen Euroopan unionin neuvoston päätelmien ja Serbian omien ansioiden perusteella.

6 ARTIKLA

Serbia sitoutuu jatkamaan yhteistyön ja hyvien naapuruussuhteiden edistämistä alueen muiden maiden kanssa, mikä tarkoittaa muun muassa asianmukaisia henkilöiden, tavaroiden, pääomien ja palvelujen liikkuvuutta koskevia keskinäisiä myönnötyksiä ja erityisesti rajavalvontaa sekä järjestäytyneen rikollisuuden, korruption, rahanpesun, laittoman maahanmuuton ja laittoman kaupan, mukaan lukien erityisesti ihmiskaupan, pien- ja kevytaseiden ja laittomien huumausainien kaupan, torjuntaa koskevien yhteisen edun mukaisten hankkeiden kehittämistä. Tällainen sitoumus on keskeinen tekijä osapuolten suhteiden ja yhteistyön kehittämisen kannalta ja lisää siten alueellista vakautta.

7 ARTIKLA

Osapuolet vahvistavat terrorismin torjunnan ja tämän alan kansainvälisten velvoitteiden täyttämisen tärkeyden.

8 ARTIKLA

Assosiaatio toteutetaan asteittain enintään kuuden vuoden pituisen siirtymäkauden aikana.

Jäljempänä 119 artiklalla perustettu vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti vuosittain sopimuksen täytäntöönpanoa ja lainsäädännöllisten hallinnollisten, institutionaalisten ja taloudellisten uudistusten hyväksymistä ja täytäntöönpanoa Serbiassa. Tarkastelu toteutetaan sopimuksen johdanto-osan perusteella ja sen yleisten periaatteiden mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon tämän sopimuksen kannalta olennaiset Eurooppa-kumppanuuden ensisijaiset tavoitteet ja noudatetaan vakautus- ja assosiaatioprosessissa käyttöön otettuja järjestelyjä,

erityisesti vakautus- ja assosiaatioprosessin edistymistä koskevaa kertomusta.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto antaa suosituksia ja voi tehdä päätöksiä tarkastelun perusteella. Kun tarkastelussa todetaan erityisiä ongelmia, ne käsitellään noudattaen sopimuksessa käyttöön otettuja riidanratkaisumenettelyjä.

Täydellinen assosiaatio toteutetaan asteittain. Viimeistään kolmantena vuonna sopimuksen voimaantulosta vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee sopimuksen soveltamista perusteellisesti. Tämän tarkastelun perusteella vakautus- ja assosiaationeuvosto arvioi Serbian edistymistä ja voi tehdä päätöksiä assosiaation seuraavista vaiheista.

Edellä mainittua tarkastelua ei sovelleta tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen, jonka osalta IV osastossa määrätään erityisjärjestelyistä.

9 ARTIKLA

Sopimus on täysin asiaa koskevien WTO:n sääntöjen ja erityisesti tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen 1994 (GATT 1994 -sopimus) XXIV artiklan ja palvelukaupan yleissopimuksen (GATS-sopimus) V artiklan mukainen, ja se pannaan täytäntöön niitä noudattaen.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

10 ARTIKLA

1. Osapuolten poliittista vuoropuhelua kehitetään edelleen tämän sopimuksen puitteissa. Vuoropuhelu tukee ja lujittaa Euroopan unionin ja Serbian lähentymistä toisiinsa ja edistää tiiviiden yhteisvastuullisuuden perustuvien yhteyksien ja uusien yhteistyömuotojen syntymistä osapuolten välille.

2. Poliittisen vuoropuhelun tarkoituksena on edistää erityisesti:

a) Serbian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä Euroopan unioniin,

b) osapuolten näkökantojen lähentäminen kansainvälisissä kysymyksissä, myös yhteiseen ulkoja turvallisuuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä, muun muassa asianmukaisen tietojenvaihdon avulla ja erityisesti kysymyksissä, joilla todennäköisesti on merkittäviä vaikutuksia osapuoliin,

c) alueellista yhteistyötä ja hyvien naapuruussuhteiden kehittämistä,

d) Euroopan turvallisuutta ja vakautta koskevien yhteisten näkemysten syntymistä, myös niillä aloilla, jotka kuuluvat Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

11 ARTIKLA

1. Poliittista vuoropuhelua käydään vakautus- ja assosiaationeuvostossa, jolla on yleinen vastuu kaikissa niissä kysymyksissä, jotka osapuolet haluavat saattaa sen käsiteltäväksi.

2. Osapuolten pyynnöstä poliittinen vuoropuhelu voidaan toteuttaa myös seuraavissa muodoissa:

a) kokoukset, joita järjestetään tarvittaessa Serbiaa sekä Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltiota, pääsihteeriä/yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa ja Euroopan komissiota edustavien johtavien virkamiesten välillä,

b) osapuolten välisten diplomaattisten yhteyksien täysimääräinen hyödyntäminen, mukaan luettuina asianmukaiset yhteydet kolmansissa maissa, Yhdistyneissä Kansakunnissa, ETYJ:ssä, Euroopan neuvostossa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla,

c) kaikki muut keinot, joilla voidaan edistää poliittisen vuoropuhelun lujittamista, kehittämistä ja lisäämistä, mukaan lukien Thessalonikissa 19 ja 20 päivänä kesäkuuta 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmiin sisältyvässä Thessalonikin toimintasuunnitelmassa esitetyt keinot.

12 ARTIKLA

Parlamentarisella tasolla poliittista vuoropuhelua käydään 125 artiklassa perustetussa parlamentarisessa vakautus- ja assosiaatiovaliokunnassa.

13 ARTIKLA

Poliittista vuoropuhelua voidaan käydä monenvälisellä tasolla ja aluetasolla, jolloin siihen osallistuu myös muita alueen maita, sekä EU:n ja Länsi-Balkanin foorumin puitteissa.

III OSASTO

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

14 ARTIKLA

Osana sitoutumistaan kansainväliseen ja alueelliseen rauhaan ja vakauteen sekä hyvien naapuruussuhteiden kehittämiseen Serbia edistää aktiivisesti alueellista yhteistyötä. Yhteisön teknisen avun ohjelmilla voidaan tukea hankkeita, joilla on alueellinen tai rajat ylittävä ulottuvuus.

Aikoessaan lisätä yhteistyötään jäljempänä 15, 16 ja 17 artiklassa mainittujen maiden kanssa Serbian on ilmoitettava asiasta yhteisölle ja sen jäsenvaltioille ja neuvoteltava niiden kanssa X osaston määräysten mukaisesti.

Serbia panee täysimääräisesti täytäntöön 19 päivänä joulukuuta 2006 Bukarestissa allekirjoitetun Keski-Euroopan vapaakauppasopimuksen.

15 ARTIKLA

Yhteistyö maiden kanssa, jotka ovat allekirjoittaneet vakautus- ja assosiaatiosopimuksen

Tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Serbian on aloitettava neuvottelut yhden tai useamman vakautus- ja assosiaatiosopimuksen jo allekirjoittaneen maan kanssa tehdäkseen alueellista yhteistyötä koskevat kahdensivuliset sopimukset, joiden tavoitteena on laajentaa asianomaisten maiden välistä yhteistyötä.

Näiden sopimusten keskeiset osat ovat seuraavat:

a) poliittinen vuoropuhelu,

b) osapuolten välisten vapaakauppa-alueiden perustaminen asiaa koskevien WTO:n määräysten mukaisesti,

c) työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumisvapautta, palvelujen tarjoamista, maksuliikennettä ja pääomanliikkeitä sekä muita henkilöiden liikkuvuuteen liittyviä käytäntöjä koskevat vastavuoroiset myönnytykset, joiden taso vastaa tässä sopimuksessa vahvistettua tasoa,

d) määräykset yhteistyöstä muilla aloilla ja erityisesti oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alalla riippumatta siitä, kuuluvatko ne tämän sopimuksen soveltamisalaan.

Sopimuksissa annetaan tarpeen mukaan määräyksiä tarvittavien institutionaalisten mekanismien luomisesta.

Sopimukset tehdään kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Serbian halukkuutta kyseisten sopimusten tekemiseen pidetään edellytyksenä sen ja Euroopan unionin suhteiden jatkokehittämiseksi.

Serbian on aloitettava vastaavanlaiset neuvottelut myös muiden alueen maiden kanssa heti, kun ne ovat allekirjoittaneet vakautus- ja assosiaatiosopimukset.

16 ARTIKLA

Yhteistyö muiden vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvien maiden kanssa

Serbian on tehtävä alueellista yhteistyötä muiden valtioiden kanssa, joita vakautus- ja assosiaatioprosessi koskee, joillakin tai kaikilla tämän sopimuksen kattamilla aloilla ja erityisesti yhteistä etua koskevissa asioissa. Tällaisen yhteistyön olisi oltava aina sopusoinnussa tämän sopimuksen periaatteiden ja tavoitteiden kanssa.

17 ARTIKLA

Yhteistyö muiden EU:n jäsenehdokkaana olevien maiden kanssa, jotka eivät kuulu vakautus- ja assosiaatioprosessiin

1. Serbia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevan yleissopimuksen minkä tahansa EU:n ehdokasmaan kanssa kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla yhteistyöaloilla. Tällaisen yleissopimuksen tavoitteena olisi oltava

Serbian ja kyseisen maan kahdenvälisen suhteiden asteittainen yhdenmukaistaminen yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä kyseisen maan suhteiden vastaavien osien kanssa.

2. Serbian on aloitettava neuvottelut Turkin kanssa, joka on muodostanut tulliliiton Euroopan yhteisön kanssa, tehdäkseen molemminpuolisen edun mukaisen sopimuksen vapaakauppa-alueen perustamisesta GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan mukaisesti ja vapauttaakseen sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen niiden välillä siten, että niiden taso vastaa tässä sopimuksessa vahvistettua tasoa GATS-sopimuksen V artiklan mukaisesti.

Neuvottelut on aloitettava mahdollisimman pian, jotta edellä mainittu sopimus voidaan tehdä ennen 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua siirtymäkauden päättymistä.

IV OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

18 ARTIKLA

1. Yhteisö ja Serbia perustavat tämän sopimuksen, GATT 1994 -sopimuksen ja WTO:n määräysten mukaisesti asteittain kahdenvälisen vapaakauppa-alueen enintään kuuden vuoden pituiseen, tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan ajanjakson kuluessa. Tässä yhteydessä ne ottavat huomioon jäljempänä vahvistetut erityisvaatimukset.

2. Osapuolten välisessä kaupassa käytetään tavaroiden luokitteluun yhdistettyä nimikkeistöä.

3. Tässä sopimuksessa tullessiin ja vaikutukseltaan vastaaviin maksuihin kuuluvat kaikki tullit tai maksut, joita peritään tavaroita tuotaessa tai vietäessä mukaan lukien kaiken tyyppiset kyseiseen tuontiin tai vientiin liittyvät lisäverot tai lisämaksut, mutta niihin eivät kuulu

a) sisäiseen veroon verrattavissa olevat maksut, jotka peritään johdonmukaisesti GATT 1994 -sopimuksen III artiklan 2 kohdan määräysten mukaisesti,

b) polkumyynti- tai tasoitustullit,

c) maksut, jotka vastaavat suoritettujen palveluiden kustannuksia.

4. Kunkin tuotteen osalta perustulli, josta tässä sopimuksessa määrätty peräkkäiset tullinalennukset lasketaan, on seuraava:

a) sopimuksen allekirjoittamispäivänä tosiasiallisesti sovellettu neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2658/87¹ mukaisesti perustetun yhteisön yhteisen tullitariffin kaikkia koskeva tulli,

b) Serbian sovellettu tariffi²

5. Jos tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen sovelletaan mitä tahansa kaikkia koskevaa tullinalennusta, joka johtuu erityisesti

a) WTO:ssa käydyistä tariffineuvotteluista, tai

b) Serbian liittymisestä WTO:hon, tai

c) Serbian WTO:hon liittymisen jälkeisistä alennuksista, kyseiset alennetut tullit korvaavat niiden soveltamispäivästä lähtien 4 kohdassa tarkoitettua perustullin.

6. Yhteisö ja Serbia ilmoittavat toisilleen perustullinsa ja niihin tehdyt muutokset.

I LUKU

TEOLLISUUSTUOTTEET

19 ARTIKLA

Määritelmä

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhdistetyn nimikkeistön 25—97 ryhmässä luoteltuihin

yhteisöstä ja Serbiasta peräisin oleviin tuotteisiin, lukuun ottamatta maataloutta koskevan WTOSopimuksen

liitteessä I olevan 1 kohdan ii alakohdassa luoteltuja tuotteita.

2. Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden

kauppaa käydään osapuolten välillä mainitun sopimuksen määräysten mukaisesti.

20 ARTIKLA

¹ Neuvoston asetus (ETY) N:o 2658/87 (EYVL L 256, 7.9.1987, s. 1), asetus sellaisena kuin se on muutettuna.

² Serbia virallinen lehti nro 62/2005 ja 61/2007.

*Teollisuustuotteita koskevat yhteisön
myönnytykset*

1. Serbiasta peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Serbiasta peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

21 ARTIKLA

*Teollisuustuotteita koskevat Serbian
myönnytykset*

1. Muihin kuin liitteessä I lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin teollisuustuotteisiin Serbiassa sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Yhteisöstä peräisin oleviin teollisuustuotteisiin Serbiassa sovellettavat vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

3. Liitteessä I lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin teollisuustuotteisiin Serbiassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain, ja ne poistetaan liitteessä esitetyn aikataulun mukaisesti.

4. Yhteisöstä peräisin oleviin teollisuustuotteisiin Serbiassa sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

22 ARTIKLA

Tullit ja vientirajoitukset

1. Yhteisö ja Serbia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki vientitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut niiden välisessä kaupassa.

2. Yhteisö ja Serbia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan keskinäiset vientin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

23 ARTIKLA

Nopeammat tullinalennukset

Serbia ilmoittaa olevansa valmis alentamaan yhteisön kanssa käymässään kaupassa sovellettuja tulleja 21 artiklassa määrättyä nopeammin, jos sen yleinen taloudellinen tilanne ja asianomaisen toimialan tilanne tämän sallivat.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee tätä tilannetta ja antaa asiaa koskevat suositukset.

II LUKU

MAATALOUS JA KALASTUS

24 ARTIKLA

Määritelmä

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä tai Serbiasta peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden kauppaan.

2. 'Maatalous- ja kalastustuotteilla' tarkoitetaan yhdistetyn nimikkeistön 1–24 ryhmään kuuluvia tuotteita ja maataloutta koskevan WTO-sopimuksen liitteessä I olevan I kohdan ii alakohdassa lueteltuja tuotteita.

3. Tämä määritelmä sisältää 3 ryhmän, 1604 ja 1605 nimikkeen ja 0511 91, 2301 20 ja ex 1902 20 alanimikkeen kala- ja kalastustuotteet ('täytetyt makaronivalmisteet, joissa on enemmän kuin 20 painoprosenttia kalaa, äyriäisiä, nilviäisiä tai muita vedessä eläviä selkärangattomia').

25 ARTIKLA

Jalostetut maataloustuotteet

Pöytäkirjassa N:o 1 vahvistetaan siinä lueteltuihin jalostettuihin maataloustuotteisiin sovellettavat kauppajärjestelyt.

26 ARTIKLA

*Serbiasta peräisin olevien
maataloustuotteiden tuontia koskevat
yhteisön myönnytykset*

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki Serbiasta peräisin

olevien maataloustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä tuontitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut, joita sovelletaan Serbiasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin, lukuun ottamatta yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 ja 2204 kuuluvia tuotteita.

Kun kyse on yhdistetyn nimikkeistön 7 ja 8 ryhmään kuuluvista tuotteista, joista yhteisen tullitariffin mukaan kannetaan arvotulleja ja paljoustulli, tullien poistaminen koskee ainoastaan arvotulliosuutta.

3. Yhteisö vahvistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä liitteessä II määriteltujen, Serbiasta peräisin olevien ”baby beef” -naudanlihatuotteiden tuontitulliksi 20 prosenttia yhteisön yhteisessä tullitariffissa ilmoitetusta arvotullista ja 20 prosenttia siinä ilmoitetusta paljoustullista teuraspainona ilmaistun 8 700 tonnin vuotuisen tariffikiintiön rajoissa.

4. Yhteisö soveltaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä tullittomuutta Serbiasta peräisin olevien yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin 1701 ja 1702 kuuluvien tuotteiden yhteisöön suuntautuvaan tuontiin 180 000 tonnin (nettopaino) vuotuisen tariffikiintiön rajoissa.

27 ARTIKLA

Maataloustuotteita koskevat Serbian myönnytykset

1. Serbia poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lukien kaikki yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä Serbia

a) poistaa liitteessä III a lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit,

b) poistaa asteittain liitteessä III b lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liit-

teessä kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti,

b) alentaa asteittain liitteissä III c ja d lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitulleja kyseisissä liitteissä kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti.

28 ARTIKLA

Viiniä ja väkeviä alkoholijuomia koskeva pöytäkirja

Pöytäkirjassa N:o 2 vahvistetaan siinä tarkoitettuihin viineihin ja väkeviin alkoholi-juomiin sovellettavat järjestelyt.

29 ARTIKLA

Kalaa ja kalastustuotteita koskevat yhteisön myönnytykset

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki Serbiasta peräisin olevien kalojen ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki Serbiasta peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet lukuun ottamatta liitteessä IV lueteltuja tuotteita. Liitteessä IV lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisessä liitteessä olevia määräyksiä.

30 ARTIKLA

Kalaa ja kalastustuotteita koskevat Serbian myönnytykset

1. Serbia poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki yhteisöstä peräisin olevien kalojen ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Serbia poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki yhteisöstä peräisin oleviin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet lukuun ottamatta liitteessä V lueteltuja tuotteita. Liitteessä IV lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisessä liitteessä olevia määräyksiä.

31 ARTIKLA

Uudelleentarkastelua koskeva lauseke

Osapuolten välisen maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan määrän, tuotteiden poikkeuksellinen arkuuden, yhteisön yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan säännöt, Serbian maatalous- ja kalastuspolitiikan säännöt, maatalouden ja kalastuksen merkityksen Serbian taloudessa, WTO:n yhteydessä käytävien monenvälisten kauppaneuvottelujen vaikutukset ja Serbian mahdollisen liittymisen WTO:hon huomioon ottaen yhteisö ja Serbian tarkastelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta tuotekohdaisesti, järjestelmällisesti ja vastavuoroisesti mahdollisuuksia myöntää toisilleen lisää myönnytyksiä, jotta maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamista voidaan jatkaa.

32 ARTIKLA

Maataloutta ja kalastusta koskeva suojalauseke

1. Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 41 artiklassa määrätään, jos toisen osapuolen alueelta peräisin olevien tuotteiden tuonti, johon sovelletaan 25, 26, 27, 28, 29 ja 30 artiklan mukaisesti myönnettyjä myönnytyksiä, aiheuttaa maatalous- ja kalastustuotteiden markkinoiden erityisen herkkyyden vuoksi vakavia häiriöitä toisen osapuolen markkinoilla tai sen sisäisen sääntelyjärjestelmän toiminnalle, osapuolet aloittavat välittömästi neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Tätä ratkaisua odotettaessa asianomainen osapuoli voi toteuttaa tarpeellisia pitämiään toimenpiteitä.

2. Jos pöytäkirjan N:o 3 liitteessä V lueteltujen Serbiasta peräisin olevien tuotteiden tuonti saavuttaa yhteensä volyymiltaan 115 prosenttia kolmen edellisen kalenterivuoden keskiarvosta, Serbia ja yhteisö aloittavat viiden työpäivän kuluessa neuvottelut analysoidakseen ja arvioidakseen näiden tuotteiden kauppavirran yhteisöön ja tarvittaessa löytääkseen asianmukaiset keinot välttää kaupan vääristymisen näiden tuotteiden yhteisöön tuonnin seurauksena.

Rajoittamatta 1 kohdan soveltamista, jos pöytäkirjan N:o 3 liitteessä V lueteltujen Serbiasta peräisin olevien tuotteiden tuonti kasvaa yhteensä yli 30 prosenttia volyymiltaan kalenterivuoden aikana verrattuna kolmen edellisen kalenterivuoden keskiarvoon, yhteisö voi keskeyttää kasvun aiheuttaneisiin tuotteisiin sovelletun etuuskohtelun.

Jos etuuskohtelun soveltaminen päätetään keskeyttää, yhteisö ilmoittaa viiden työpäivän kuluessa toimenpiteistä vakaus- ja assosiaatiokomitealle ja aloittaa neuvottelut Serbian kanssa toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on välttää pöytäkirjan N:o 3 liitteessä V lueteltujen tuotteiden kaupan vääristyminen.

Yhteisö palauttaa etuuskohtelun heti kun kaupan vääristyminen on ratkaistu panemalla sovitut toimenpiteet tehokkaasti täytäntöön tai ottamalla käyttöön muut osapuolten hyväksymät asianmukaiset toimenpiteet.

Tämän sopimuksen 41 artiklan 3–6 kohtaa sovelletaan soveltuvien osin tämän kohdan mukaisiin toimiin.

3. Osapuolet tarkastelevat 2 kohdassa määrätyn menettelyn toimintaa viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää

2 kohdassa määrättyyn menettelyyn tehtävistä asianmukaisista muutoksista.

33 ARTIKLA

Maatalous- ja kalastustuotteiden ja muiden elintarvikkeiden kuin viinien ja väkevien alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suoja

1. Serbia suojaa yhteisössä rekisteröidyt yhteisön maantieteelliset merkinnät maatalo-

ustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 20 päivänä maaliskuuta 2006 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 510/2006¹ nojalla ja tämän artiklan mukaisesti. Serbian maantieteelliset merkinnät voidaan rekisteröidä yhteisössä mainitussa asetuksessa olevien ehtojen mukaisesti.

2. Serbia kieltää yhteisössä suojattujen nimitysten käytön alueellaan sellaisiin vastaaviin tuotteisiin, jotka eivät ole maantieteellisen merkinnän määritelmän mukaisia. Kieltoa sovelletaan vaikka oikea maantieteellinen alkuperä on mainittu, maantieteellistä merkintää on käytetty käännöksessä ja nimitykseen on liitetty ilmauksia kuten laji, tyyppi, tapa, jäljitelmä, menetelmä tai jokin muu vastaava ilmaisu.

3. Serbia kieltäytyy rekisteröimästä tavaramerkkiä, jonka käyttö vastaa 2 kohdassa tarkoitettuja tilanteita.

4. Tavaramerkit, joiden käyttö vastaa 2 kohdassa tarkoitettuja tilanteita ja jotka on rekisteröity tai vakiinnutettu Serbiassa, eivät ole enää käytössä viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Tätä ei kuitenkaan sovelleta kolmansien maiden kansalaisten omistamiin, Serbiassa rekisteröityihin tai vakiinnutettuihin tavaramerkkeihin edellyttäen, että ne eivät millään tavoin johda kuluttajia harhaan tuotteiden laadun, määritelmän ja maantieteellisen alkuperän osalta.

5. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti suojattujen maantieteellisten merkintöjen käyttö Serbiassa yleiskielessä yhteisnimityksenä kyseisille tuotteille päättyy viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

6. Serbia varmistaa, että sen alueelta viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta viedyt tuotteet eivät riko tämän artiklan määräyksiä.

7. Serbia varmistaa 1–6 kohdassa tarkoitettujen suojan omasta aloitteestaan tai asianomaisen tahon pyynnöstä.

III LUKU

¹ EUVL L 93, 31.3.2006, s. 12, asetus sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 1791/2006 (EUVL L 363, 20.12.2006, s. 1).

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

34 ARTIKLA

Soveltamisala

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaikkien tuotteiden kauppaan osapuolten välillä, ellei tässä luvussa tai pöytäkirjassa N:o 1 toisin määrätä.

35 ARTIKLA

Parannetut myönnytykset

Tämän luvun määräykset eivät millään tavoin estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta yksipuolisesti tätä edullisempia toimenpiteitä.

36 ARTIKLA

Vallitsevan tilan säilyttäminen

1. Yhteisön ja Serbian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonti- tai vientitululleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja eikä jo käytössä olevia koroteta.

2. Yhteisön ja Serbian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonnin tai viennin määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä eikä jo käytössä olevista tehdä entistä rajoittavampia.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset eivät millään tavoin rajoita Serbian ja yhteisön maatalous- ja kalastuspolitiikan harjoittamista eivätkä toimenpiteiden toteuttamista tämän politiikan osana, sikäli kuin tämä ei vaikuta liitteiden II–V ja pöytäkirjan N:o 1 mukaiseen tuontijärjestelmään, sanottuna kuitenkin rajoittamatta 26, 27, 28, 29 ja 30 artiklan mukaisesti myönnettyjen myönnytysten soveltamista.

37 ARTIKLA

Verosyrjinnän kieltäminen

1. Yhteisö ja Serbia pidätyvät kaikista sisäistä verotusta koskevista toimenpiteistä tai

käytännöistä, jotka suoraan tai välillisesti saattavat osapuolen tuotteet ja vastaavat toisen osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet keskenään eriarvoiseen asemaan, ja poistavat tällaiset toimenpiteet tai käytännöt, jos sellaisia nykyisin sovelletaan.

2. Toisen osapuolen alueelle vietyjen tuotteiden sisäisten välillisten verojen palautuksen määrä ei saa olla suurempi kuin niistä kannettujen välillisten verojen määrä.

38 ARTIKLA

Fiskaaliset tullit

Tuontitullien poistamista koskevia määräyksiä sovelletaan myös fiskaalisiin tulleihin.

39 ARTIKLA

Tulliliitot, vapaakauppa-alueet ja rajakauppa-aluejärjestelyt

1. Tämä sopimus ei ole este tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitämiselle tai perustamiselle, sikäli kuin ne eivät muuta tässä sopimuksessa määrättyjä kauppajärjestelyjä.

2. Tämä sopimus ei edellä 18 artiklassa yksilöityjen siirtymäkausien aikana vaikuta sellaisten tavaroiden liikkuvuutta koskevien erityisten etuuskohTELUJÄRJESTELYJEN täytäntöönpanoon, joista joko määrätään yhden tai useamman jäsenvaltion ja Serbian aiemmin tekemissä rajasopimuksissa tai jotka ovat seurausta kahdenvälisistä sopimuksista, jotka Serbia on tehnyt III osaston määräysten mukaisesti alueellisen kaupan edistämiseksi.

3. Osapuolet neuvottelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista sopimuksista ja pyydettyä muista osapuolten kolmansiiin maihin soveltamaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeistä kysymyksistä. Erityisesti tapauksissa, joissa jokin kolmas maa liittyy unioniin, näitä neuvotteluja järjestetään sen varmistamiseksi, että tässä sopimuksessa ilmaistut yhteisön ja Serbian yhteiset edut otetaan huomioon.

40 ARTIKLA

Polkumyynti ja tuet

1. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia toteuttamasta toimia kaupan suojaamiseksi tämän artiklan 2 kohdan ja 41 artiklan mukaisesti.

2. Jos osapuoli toteaa, että sen ja toisen osapuolen välisessä kaupassa harjoitetaan polkumyyntiä ja/tai myönnetään tasoittavia tukia, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tämän käytännön torjumiseksi GATT 1994 -sopimuksen VI artiklan soveltamista koskevan WTO-sopimuksen, tukia ja tasoitustoimenpiteitä koskevan WTO-sopimuksen ja asiaa koskevan sisäisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

41 ARTIKLA

Suojalauseke

1. Osapuolten välillä sovelletaan GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan määräyksiä ja suojalausekkeista tehtyä WTO-sopimusta.

2. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 1 kohdassa määrätään, jos tietyn toisen osapuolen tuotteen tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa:

a) vakavaa vahinkoa samankaltaisen tai suoraan kilpailevan tuotteen kotimaisille tuottajille tuovan osapuolen alueella, tai

b) vakavia häiriöitä jollakin talouden osaluueella tai vaikeuksia, jotka saattavat heikentää merkittävästi taloudellista tilannetta jollakin tuovan osapuolen alueella, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat kahdenväliset suojatoimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

3. Toisen osapuolen tuontiin suunnatut kahdenväliset suojatoimenpiteet eivät saa olla ankarampia kuin on tarpeen 2 kohdassa määriteltujen, tämän sopimuksen soveltamisesta aiheutuneiden ongelmien korjaamiseksi. Suojatoimenpiteellä olisi keskeytettävä tässä sopimuksessa määrättyjen etuusmarginaalien kasvu tai niiden supistuminen asianomaisen tuotteen osalta enimmäismäärään saakka, joka vastaa saman tuotteen 18 artiklan 4 kohdan a ja b alakohdassa ja 5 kohdassa tarkoitettua perustullia. Näihin toimenpi-

teisiin on liitettävä selkeät määräykset niiden asteittaisesta poistamisesta tietyn ennalta määrätyn ajan kuluessa eikä toimenpiteiden kesto saa ylittää kahta vuotta.

Erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan toimenpiteitä jatkaa vielä enintään kahden vuoden ajan. Tuotteeseen, jonka tuonnissa on aiemmin sovellettu kahdenvälisiä suojatoimenpiteitä, ei saa kohdistaa suojatoimenpiteitä saman pituisena ajanjaksona kuin se aikaväli, jolloin toimenpide oli aiemmin käytössä, edellyttäen, että toimenpide ei ole ollut käytössä vähintään kahden vuoden aikana toimenpiteen voimassaolon päättymisestä.

4. Tässä artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ennen siinä määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan tämän artiklan 5 kohdan b alakohtaa, yhteisön tai Serbian on toimitettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot tilanteen perinpohjaista tarkastelua varten kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.

5. Edellä olevan 1, 2, 3 ja 4 kohdan täytäntöön panemiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

a) Tässä artiklassa tarkoitettu tilanteesta aiheutuvat ongelmat on saatettava vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäviksi, joka asiaa tarkasteltuaan voi tehdä niiden ratkaisemiseksi tarvittavat päätökset.

Jos vakautus- ja assosiaationeuvosto tai vievä osapuoli ei ole tehnyt ongelman ratkaisevaa päätöstä tai mitään muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole saavutettu 30 päivän kuluessa siitä, kun asia saatettiin vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ongelman korjaamiseksi tämän artiklan määräysten mukaisesti. Suojatoimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle. GATT 1994 -sopimuksen XIX artiklan ja suojalausekkeista tehdyn WTO-sopimuksen mukaisissa suojatoimenpiteissä on säilytettävä tämän sopimuksen nojalla myönnetty etuuskohtelun taso tai marginaali.

b) Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden

vuoksi ennakoon tapahtuva tietojen antaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista, asianomainen osapuoli voi tässä artiklassa yksilöidyissä tilanteissa soveltaa viipymättä väliaikaisia toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä tilanteen korjaamiseksi, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

Suojatoimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jossa niistä neuvotellaan säännöllisesti aikataulun laatimiseksi niiden poistamiselle heti, kun olosuhteet sen sallivat.

6. Jos yhteisö tai Serbia soveltaa sellaisten tuotteiden tuontiin, jotka ovat omiaan aiheuttamaan tässä artiklassa tarkoitettuja ongelmia, hallinnollista menettelyä, jonka tarkoituksena on saada nopeasti tietoja kaupankäynnin kehityksestä, sen on ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle.

42 ARTIKLA

Riittämätöntä tarjontaa koskeva lauseke

1. Jos tämän osaston määräysten noudattamisesta seuraa

a) elintarvikkeiden tai muiden vievälle osapuolelle välttämättömien tuotteiden vakava puute, tai

b) sellaisen tuotteen jälleenvienti kolmanteen maahan, johon vievä osapuoli soveltaa viennin määrällisiä rajoituksia, vientituloja tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä tai maksuja, ja jos edellä esitetyt tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia vievälle osapuolelle,

kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle. Näitä toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään samojen edellytysten vallitessa, tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen, ja ne on poistettava, kun niiden ylläpitämisen edellytykset eivät enää täyty.

3. Ennen 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan 4 kohtaa,

Tässä artikkelissa tarkoitettu sääntöjenvastaisuus tai petos voidaan havaita muun muassa

silloin, kun osapuolen tavanomaisen tuotantotason ja vientikapasiteetin ylittävä tavaroiden tuonnin nopea ja ilman riittävää perustetta tapahtuva kasvu voidaan yhdistää sääntöjenvastaisuutta tai petosta koskevaan puolueettomaan tietoon.

4. Väliaikaisen keskeyttämisen soveltamisedellytykset ovat seuraavat:

a) Osapuolen, joka on puolueettomien tietojen perusteella havainnut hallinnollisen yhteistyön laiminlyönnin ja/tai sääntöjenvastaisuuden tai petoksen, on viipymättä ilmoitettava vakautusja assosiaatiokomitealle havainnostaan ja sitä koskevista puolueettomista tiedoistaan ja aloitettava vakautus- ja assosiaatiokomiteassa kaikkeen asiaankuuluvaan tietoon ja puolueettomiin tuloksiin perustuvat neuvottelut, jotta löydetäisiin kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävissä oleva ratkaisu.

b) Kun osapuolet ovat aloittaneet edellä mainitut neuvottelut vakautus- ja assosiaatiokomiteassa eivätkä ole löytäneet hyväksyttävissä olevaa ratkaisua kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä, asianomainen osapuoli voi keskeyttää väliaikaisesti kyseisen tuotteen (kyseisten tuotteiden) etuuskohtelun. Väliaikaisesta keskeyttämisestä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaatiokomitealle.

c) Tässä artiklassa tarkoitettu väliaikainen keskeytys ei saa kestää pidempään kuin asianomaisen osapuolen taloudellisten etujen suojaamiseksi on tarpeen. Sen kesto on enintään kuusi kuukautta, ja se voidaan uusia. Etuuskohtelun väliaikaisesta keskeytyksestä on ilmoitettava vakautus- ja assosiaatiokomitealle välittömästi sen voimaantulon jälkeen. Keskeytyksestä neuvotellaan vakautus- ja assosiaatiokomiteassa säännöllisin väliajoin, ja ensisijaisena tavoitteena on lopettaa se heti, kun sen soveltamisen edellytykset eivät enää täyty.

5. Tehdessään vakautus- ja assosiaatiokomitealle tämän artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitetun ilmoituksen asianomaisen osapuolen on julkaistava virallisessa lehdessään ilmoitus maahantuojoille. Ilmoituksessa on täsmennettävä, että asianomaisen tuotteen osalta on havaittu puolueettomiin tietoihin

perustuva hallinnollisen yhteistyön laiminlyönti ja/tai sääntöjenvastaisuus tai petos.

47 ARTIKLA

Jos toimivaltaiset viranomaiset tekevät virheen viennissä sovellettavan etuuskohtelujärjestelmän hallinnoinnissa ja varsinkin tämän sopimuksen pöytäkirjan määräysten soveltamisessa ja virhe aiheuttaa tuontitulleihin kohdistuvia seurauksia, seurauksista kärsivä osapuoli voi pyytää vakautusja assosiaationeuvostoa tarkastelemaan mahdollisuuksia toteuttaa tilanteen korjaamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

48 ARTIKLA

Tämän sopimuksen soveltaminen ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS, SJOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN TARJOAMINEN JA PÄÄOMANLIIK- KEET

I LUKU

TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS

49 ARTIKLA

1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

a) kansalaisuudeltaan serbialaisia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei saa heidän kansalaisuutensa perusteella syrjiä työehtojen, palkkauksen tai irtisanomisen osalta kyseisen jäsenvaltion omiin kansalaisiin verrattuna;

b) laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja työntekijät, joita 50 artiklassa tarkoitetut kahdenväliset sopimukset koskevat, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Serbian on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisoille ja lapsille, jotka asuvat Serbiassa laillisesti, jollei Serbiassa sovellettavista ehdoista ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

50 ARTIKLA

1. Jäsenvaltioiden työmarkkinatilanne huomioon ottaen ja jollei jäsenvaltioiden lainsäädännöstä ja voimassa olevista työntekijöiden liikkuvuutta koskevista säännöistä muuta johdu:

a) jäsenvaltioiden kahdenvälisen sopimuksen mukaisesti serbialaisille työntekijöille myöntämät työnsaantimahdollisuudet olisi säilytettävä, ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava;

b) muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen.

2. Kolmen vuoden kuluttua vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muita mahdollisia parannuksia, mukaan luettuina mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen.

51 ARTIKLA

1. Jäsenvaltioiden alueella laillisesti työskenteleviin Serbian kansalaisiin ja heidän siellä laillisesti asuviin perheenjäseniinsä sovellettavien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista varten vahvistetaan säännöt. Vakautus- ja assosiaationeuvoston päätöksellä, joka ei saa vaikuttaa kahdenvälisistä sopimuksista johtuviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jos kyseisissä sopimuksissa määrätään edullisemmasta kohtelusta, vahvistetaan tätä varten seuraavat määräykset:

a) kyseisten työntekijöiden kaikki eri jäsenvaltioissa täyttyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet lasketaan yhteen vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuolemantapauksen perusteella maksettavia eläkkeitä tai elinkorkoja varten sekä kyseisten työnteki-

jöiden ja heidän perheenjäsentensä terveydenhoitoa varten;

b) vanhuuden tai kuolemantapauksen taikka työtapaturman, ammattitaudin tai niistä johtuvan työkyvyttömyyden perusteella maksettavat eläkkeet tai elinkorot ovat maksuihin perustumattomia etuuksia lukuun ottamatta vapaasti siirrettävissä sen suuruisina kuin velallisjäsenvaltion tai -valtioiden lainsäädännössä säädetään;

c) asianomaiset työntekijät saavat perhevustuksia edellä tarkoitetuille perheenjäsenilleen.

2. Serbia myöntää 1 kohdan b ja c alakohdassa täsmennetyt kohtelun kaltaisen kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä heidän siellä laillisesti asuville perheenjäsenilleen.

II LUKU

SIJOITTAUTUMINEN

52 ARTIKLA

Määritelmä

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) 'yhteisön yhtiöllä' tai 'Serbian yhtiöllä' yhtiötä, joka on perustettu jäsenvaltion tai Serbian lainsäädännön mukaisesti ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka yhteisön tai Serbian alueella. Jos jäsenvaltion tai Serbian lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä kuitenkin on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka yhteisön tai Serbian alueella, yhtiötä pidetään yhteisön tai Serbian yhtiönä, jos sen toiminta liittyy tosiasiallisesti ja jatkuvasti jonkin jäsenvaltion tai Serbian talouteen;

b) 'tytäryhtiöllä' toisen yhtiön tosiasiallisessa määräysvallassa olevaa yhtiötä;

c) yhtiön 'sivuliikkeellä' toimipaikkaa, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa, mutta jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, esimerkiksi emoyhtiön laajentuessa perustettu toimipaikka, jolla on oma johto ja aineelliset edellytykset käydä liikeneuvotteluja kolmansien osapuolten kanssa siten, että näiden kolmansien osapuolten ei tarvitse ottaa yhteyttä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tar-

vittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän haarakonttorin muodostavan toimipaikan kanssa;

d) 'sijoittautumisella':

i) kansalaisten osalta oikeutta ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajiksi ja perustaa yrityksiä, erityisesti yhtiöitä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa määräysvallassaan. Kansalaisten itsenäiseen ammatinharjoittamiseen ei sisälly oikeutta hakea tai vastaanottaa palkkatyötä toisen osapuolen työmarkkinoilla tai päästä toisen osapuolen työmarkkinoille. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta henkilöihin, jotka eivät ole täysin itsenäisiä ammatinharjoittajia;

ii) yhteisön tai Serbian yhtiöiden osalta oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla tytäryhtiöitä ja sivuliikkeitä Serbiaan tai yhteisöön;

e) 'toiminnalla' taloudellisen toiminnan harjoittamista;

f) 'taloudellisella toiminnalla' periaatteessa teollista, kaupallista ja ammatillista toimintaa sekä pienyritystä;

g) 'yhteisön kansalaisella' ja 'Serbian kansalaisella' luonnollista henkilöä, joka on jäsenvaltion tai Serbian kansalainen;

tämän luvun ja III luvun määräyksiä sovelletaan kansainvälisessä meriliikenteessä, mukaan luettuina intermodaalikuljetukset, joihin sisältyy meriosuus, myös niihin yhteisön tai Serbian kansalaisiin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai Serbian ulkopuolelle, sekä meriliikenneyhtiöihin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai Serbian ulkopuolelle ja jotka ovat yhteisön kansalaisten tai

Serbian kansalaisten määräysvallassa, jos niille kuuluvat alukset on rekisteröity kyseisessä jäsenvaltiossa tai Serbiassa niiden lainsäädännön mukaisesti;

h) 'rahoituspalveluilla' liitteessä VI esitettyjä toimintoja. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi laajentaa tai muuttaa kyseisen liitteen soveltamisalaa.

53 ARTIKLA

1. Serbia helpottaa alueellaan yhteisön yritysten ja kansalaisten harjoittamien liiketoimien aloittamista. Tätä tarkoitusta varten

Serbia takaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen:

a) yhteisön yhtiöille Serbian alueelle sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi;

b) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden, jotka ovat jo sijoittautuneet Serbian alueelle, toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai kolmansien maiden yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi on edullisempi.

2. Tämän sopimuksen voimaan tullessa yhteisö ja sen jäsenvaltiot myöntävät:

a) Serbian yhtiöille sijoittautuessa kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi on edullisempi;

b) jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden Serbian yhtiöiden tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden kolmansien maiden yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi on edullisempi.

3. Osapuolet eivät anna mitään uusia säännöksiä tai toteuta mitään uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus osapuolten yhtiöiden sijoittautumiseen niiden alueelle tai yhtiöiden sijoittautumisen jälkeen niiden toimintaan osapuolten omiin yhtiöihin verrattuna.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta yksityiskohtaiset säännöt edellä annettujen määräysten ulottamisesta koskemaan yhteisön ja Serbian kansalaisten oikeutta ryhtyä taloudelliseen toimintaan itsenäisinä ammatinharjoittajina.

5. Sen estämättä, mitä tässä artiklassa määrätään:

a) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä ja sivuliikkeillä on tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen oikeus käyttää ja vuokrata kiinteää omaisuutta Serbiassa;

b) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä on Serbian yhtiöinä oikeus tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta sekä julkishyödykkeiden/yhteishyödykkeiden osalta samat oikeudet kuin Serbian yhtiöillä, jos nämä oikeudet ovat tarpeen harjoitettaessa sitä taloudellista toimintaa, jonka vuoksi sijoittautuminen on tapahtunut;

c) vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta mahdollisuutta ulottaa b alakohdassa mainitut oikeudet koskemaan yhteisön yhtiöiden sivuliikkeitä.

54 ARTIKLA

1. Jollei 56 artiklan määräyksistä muuta johdu ja lukuun ottamatta liitteessä VI esitettyjä rahoituspalveluja, osapuolet voivat säännellä yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumista ja toimintaa alueellaan, jos tämä sääntely ei johda toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintään verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

2. Sen estämättä, mitä tässä sopimuksessa muutoin määrätään, tämä sopimus ei rahoituspalvelujen osalta estä osapuolia toteuttamasta vakautta ja luotettavuutta turvaavia toimenpiteitä, mukaan luettuina toimenpiteet, joilla suojellaan sijoittajia, tallettajia, vakuutusentottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja, tai toimenpiteitä, joilla varmistetaan rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys ja vakaus. Osapuolet eivät saa käyttää näitä toimenpiteitä keinona tämän sopimuksen mukaisten velvoitteidensa välttämiseen.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi velvoitettu paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

55 ARTIKLA

1. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta lento-, sisävesi- ja merikabotaasiliikenteen palveluihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta minkään Euroopan yhteisen ilmailualueen (ECAA) perustamisesta allekirjoitetun mo-

nenvälisen sopimuksen¹ päinvastaisen määräyksen soveltamista.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa sijoittautumis- ja toimintaedellytysten parantamiseen tähtääviä suosituksia 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

56 ARTIKLA

1. Mitä 53 ja 54 artiklassa määrätään, ei estä osapuolta soveltamasta erityisiä sääntöjä sellaisten toisen osapuolen yhtiöiden sivuliikkeiden sijoittautumiseen ja toimintaan sen alueella, joita ei ole perustettu ensiksi mainitun osapuolen alueella, jos nämä erityiset säännöt ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna ensiksi mainitun osapuolen alueella perustettujen yhtiöiden sivuliikkeisiin; rahoituspalveluihin voidaan soveltaa erityisiä sääntöjä vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä.

2. Kohtelun ero ei saa olla suurempi kuin mikä on ehdottomasti tarpeen tällaisten oikeudellisten tai teknisten erojen vuoksi tai rahoituspalvelujen osalta toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseksi.

57 ARTIKLA

Helpottaakseen yhteisön kansalaisten ja Serbian kansalaisten pääsyä säänneltyihin ammatteihin sekä helpottaakseen näiden ammattien harjoittamista Serbiassa ja yhteisössä vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen tutkintotodistusten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet tätä varten.

58 ARTIKLA

¹ Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden, Albanian tasavallan, Bosnia ja Hertsegovinan, Bulgarian tasavallan, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Islannin tasavallan, Kroatian tasavallan, Montenegron tasavallan, Norjan kuningaskunnan, Romanian, Serbian tasavallan ja Yhdistyneiden Kansakuntien väliaikaisen Kosovon-siviilioperaation monenvälinen sopimus Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta (EUVL L 285, 16.10.2006, s. 3).

1. Serbian alueelle sijoittautuneella yhteisön yhtiöllä tai yhteisön alueelle sijoittautuneella Serbian yhtiöllä on sijoittautumisalueella voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oikeus Serbian tasavallan tai yhteisön alueella työllistää tai antaa tytäryhtiöidensä tai sivuliikkeidensä työllistää henkilöitä, jotka eivät ole kyseessä olevan yhteisön jäsenvaltioiden tai Serbian kansalaisia, jos nämä henkilöt ovat tämän artiklan 2 kohdassa määriteltyjä keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ja ovat yksinomaan näiden yhtiöiden, tytäryhtiöiden tai sivuliikkeiden palveluksessa. Näiden työntekijöiden oleskelu- ja työluopa on voimassa ainoastaan työsuhteen keston ajan.

2. Edellä mainittujen yhtiöiden, jäljempänä 'organisaatiot', keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ovat seuraaviin ryhmiin kuuluvat, tämän kohdan c alakohdassa määritelty 'sisäisen siirron saaneet työntekijät', jos organisaatio on oikeushenkilö ja jos asianomaiset henkilöt ovat olleet sen palveluksessa tai sen osakkaita (muuta kuin pääosakkaita) vähintään mainittua siirtoa välittömästi edeltävän yhden vuoden ajan:

a) organisaatiossa johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti vastaavat yksikön johtamisesta ja joita valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen johtokunta tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot ja joiden toimenkuvaan kuuluu muun muassa:

i) yksikön tai sen osaston taikka jaoksen johtaminen;

ii) muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työskentelyn ohjaus ja valvonta;

iii) henkilökohtainen toimivalta palkata tai irtisanoa työntekijöitä taikka antaa heidän palkkaamistaan tai irtisanomistaan koskevia suosituksia sekä toteuttaa muita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä;

b) organisaatiossa työskentelevät henkilöt, joilla on yksikön toiminnalle, tutkimusvälineistön käytölle, teknologialle tai johtamiselle välttämätöntä erityisosaamista. Tällaisen osaamisen arvioinnissa voidaan ottaa huomioon yksikölle ominaisen osaamisen lisäksi erityistä teknistä tietämystä vaativaan työhön tai ammattiin liittyvän pätevyyden korkea taso, mukaan luettuna luvanvaraisten ammattien harjoittajiin kuuluminen;

c) 'siirron saanut työntekijä' on luonnollinen henkilö, joka työskentelee organisaatiossa osapuolen alueella ja joka siirretään väliaikaisesti taloudellista toimintaa harjoitettaessa toisen osapuolen alueelle; kyseisellä yhtiökokonaisuudella on oltava pääasiallinen toimipaikka jonkun osapuolen alueella, ja siirto on suoritettava tämän yhtiökokonaisuuden yksikköön (sivuliike, tytäryhtiö), jonka taloudellinen toiminta toisen osapuolen alueella on tosiasiallisesti samankaltaista.

3. Serbian kansalaisten pääsy yhteisön alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä ja yhteisön kansalaisten pääsy Serbian alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä sallitaan, jos nämä yhtiöiden edustajat ovat 2 kohdan a alakohdassa määriteltyjä johtavassa asemassa olevia henkilöitä, jotka ovat vastuussa Serbian yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta johonkin yhteisön jäsenvaltioon tai yhteisön yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta Serbian tasavaltaan, kun:

a) kyseiset edustajat eivät harjoita suoraa myyntiä tai tarjoa palveluja eivätkä saa palkkaa sijoittautumisalueella sijaitsevalta toimijalta, ja

b) yhtiön päätoimipaikka on yhteisön tai Serbian ulkopuolella, eikä sillä ole muita edustajia, toimistoja, sivuliikkeitä tai tytäryhtiöitä yhteisön kyseisessä jäsenvaltiossa tai Serbiassa.

III LUKU

PALVELUJEN TARJOAMINEN

59 ARTIKLA

1. Yhteisö ja Serbia sitoutuvat seuraavien määräysten mukaisesti toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai Serbian yhtiöt tai kansalaiset, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetun vapauttamisen yhteydessä osapuolet sallivat sellaisten luonnollisten henkilöiden tilapäisen liikkuvuuden, jotka tarjoavat palveluja tai jotka ovat palvelujen tarjoajan palveluksessa 58 artiklassa määritellyissä keskeisissä tehtävissä,

mukaan luettuina luonnolliset henkilöt, jotka edustavat yhteisön tai Serbian yhtiöitä tai kansalaisia ja jotka haluavat saapua tilapäisesti maahan neuvotellakseen palvelujen myymisestä tai tehdäkseen palvelujen myyntiä koskevia sopimuksia palvelujen tarjoajan puolesta, kunhan nämä edustajat eivät harjoita suoraa myyntiä suurelle yleisölle eivätkä itse henkilökohtaisesti tarjoa palveluja.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi neljän vuoden kuluttua. Huomiota kiinnitetään osapuolten edistymiseen lainsäädäntönsä lähentämisessä.

60 ARTIKLA

1. Osapuolet eivät toteuta mitään sellaisia toimenpiteitä tai toimia, joiden vuoksi sellaisten yhteisön tai Serbian kansalaisten tai yhtiöiden, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja, palvelujen tarjoamisen edellytykset muuttuvat merkittävästi rajoittavammiksi kuin ne olivat tämän sopimuksen voimaantuloapäivää edeltävänä päivänä.

2. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen tämän sopimuksen voimaan tultua toteuttamalla toimenpiteillä aiheutetaan tilanne, joka on merkittävästi rajoittavampi palvelujen tarjonnan osalta kuin tämän sopimuksen voimaantuloapäivän tilanne, kyseinen ensin mainittu osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle neuvottelujen aloittamista asiasta.

61 ARTIKLA

Kuljetuspalvelujen tarjoamiseen yhteisön ja Serbian välillä sovelletaan seuraavia määräyksiä:

1. Pöytäkirjassa N:o 4 säännellään osapuolten välistä suhdetta maakuljetusten osalta, ja tarkoituksena on varmistaa maanteiden rajoittamaton kauttakulkuliikenne Serbiassa ja yhteisössä, soveltaa tosiasiallisesti syrjimättömyyden periaatetta ja yhdenmukaistaa Serbian liikennealan lainsäädäntö asteittain yhteisön lainsäädännön kanssa.

2. Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tosiasiallisesti periaatetta kaupallisiin edellytyksiin tapahtuvasta vapaasta pääsystä kansainvälisen meriliikenteen markkinoille ja kauppaan sekä noudattamaan turvallisuus- ja ympäristönormeja koskevia kansainvälisiä ja eurooppalaisia velvoitteita.

Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa vapaaseen kilpailuun, joka on kansainvälisen meriliikenteen keskeinen ominaisuus.

3. Soveltaessaan 2 kohdan periaatteita osapuolet:

a) eivät jatkossa sisällytä kolmansien maiden kanssa tekemiinsä kahdenvälisiin sopimuksiin lastinjakoa koskevia lausekkeitä;

b) poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, joilla voisi olla rajoittava tai syrjivä vaikutus palvelujen vapaaseen tarjontaan kansainvälisessä meriliikenteessä;

c) kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen kansalaisten tai yritysten liikennöimille laivoille vähintään samat etuudet kuin omille laivoilleen kansainvälisiin kauppasatamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja muiden meriliikenteen oheispalvelujen käytön, niihin liittyvien maksujen ja tullipalvelujen sekä lastaukseen ja purkuun tarkoitettujen ankkuripaikkojen ja muiden tilojen osoittamisen osalta.

4. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten välisten kuljetusten yhteensovitettu kehitys ja asteittainen vapauttaminen osapuolten kaupallisten tarpeiden mukaisesti, vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla määrätään Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta tehtävässä monenvälisessä sopimuksessa.

5. Ennen yhteisen ilmailualueen perustamisesta allekirjoitetun monenvälisen sopimuksen tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä ryhdy mihinkään toimiin, jotka ovat rajoittavampia tai syrjivämpiä kuin ennen tämän sopimuksen voimaantuloa käytössä olleet toimenpiteet tai toimet.

6. Serbia mukauttaa lainsäädäntönsä, mukaan luettuina hallinnolliset, tekniset ja muut säännöt, yhteisössä sovellettavaan lento-, meri-, sisävesi- ja maaliikennettä koskevaan lainsäädäntöön siinä määrin kuin se on tar-

peen edistettäessä vapauttamista ja osapuolten vastavuoroista pääsyä markkinoille sekä helpotettaessa matkustajien ja tavaroiden liikkuvuutta.

7. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee tämän luvun tavoitteiden toteuttamisessa saavutetun yleisen edistymisen perusteella keinoja, joilla voidaan luoda tarvittavat edellytykset palvelujen vapaan tarjonnan parantamiseksi lento-, maa- ja sisävesiliikenteessä.

IV LUKU

MAKSULIIKENNE JA PÄÄOMANLIIKKEET

62 ARTIKLA

Osapuolet sitoutuvat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII artiklan mukaisesti hyväksymään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja Serbian välillä.

63 ARTIKLA

1. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sellaisiin yhtiöihin kohdistuvissa suorissa sijoituksissa, jotka on perustettu vastaanottajamaan lainsäädännön mukaisesti, ja sijoituksissa, jotka on tehty V osaston II luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden sijoitusten ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

2. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden, kun kyse on luotoista, jotka liittyvät liiketoimiin tai palveluihin, joissa jommankumman osapuolen alueella asuva on osallisena, sekä rahoituslainoista ja -luotoista, joiden kesto on pidempi kuin yksi vuosi.

3. Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen Serbia antaa voimassa olevia menettelyjään täysimääräisesti ja tarkoituksenmukaisesti käyttäen Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisille luvan hankkia kiinteistöjä Serbiasta. Tämän sopimuksen voimaantulon jälkeisten neljän vuoden kuluessa Serbia mukauttaa lainsäädäntönsä asteittaisesti sen varmistamiseksi, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaiset saavat kiinteistöjä Serbiasta hankkiessaan saman kohtelun kuin Serbian kansalaiset.

4. Lisäksi yhteisö ja Serbia varmistavat alkaen neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä pääomien vapaan liikkuvuuden portfoliosijoitusten sekä kestoltaan vuotta lyhyempien rahoituslainojen ja -luottojen yhteydessä.

5. Osapuolet eivät ota käyttöön yhteisön ja Serbian asukkaiden välisiin pääomanliikkeesiin ja juokseviin maksuihin liittyviä uusia rajoituksia, eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

6. Jos pääomien liikkuvuus poikkeuksellisissa olosuhteissa yhteisön ja Serbian välillä aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssipolitiikan tai rahapolitiikan toteuttamiselle yhteisössä tai Serbiassa, yhteisö ja Serbia voivat toteuttaa suojatoimenpiteitä yhteisön ja Serbian välisen pääomaliikenteen osalta enintään kuuden kuukauden aikana, jos mainitut toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 62 artiklan ja tämän artiklan määräyksiä.

7. Edellä olevilla määräyksillä ei rajoiteta osapuolten elinkeinonharjoittajien oikeuksia hyötyä edullisemmasta kohtelusta, josta osapuolia koskevissa voimassa olevissa kahden- tai monenvälisissä sopimuksissa saatetaan määrätä.

8. Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen pääomien liikkuvuutta yhteisön ja Serbian välillä tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi.

64 ARTIKLA

1. Yhteisö ja Serbia toteuttavat tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavien ensimmäisten neljän vuoden aikana toimenpiteitä, joilla luodaan tarvittavat edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yh-

teisön sääntöjen asteittaisen soveltamisen jatkamiselle.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrittää tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan neljännen vuoden loppuun mennessä yksityiskohtaiset säännöt pääomanliikkeitä koskevien yhteisön sääntöjen täysimääräiseksi soveltamiseksi Serbiassa.

V LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

65 ARTIKLA

1. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käytöön otetuista rajoituksista muuta johdu.

2. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka osapuolten alueella liittyy edes tilapäisesti viiranomaisten toimivallan käyttämiseen.

66 ARTIKLA

Tämän osaston määräyksiä sovellettaessa mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja oleskelua, työskentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä palvelujen tarjoamista koskevia lakejaan ja asetuksiaan, erityisesti oleskeluluvan myöntämisen, uusimisen tai kieltämisen osalta, jos niitä ei sovelleta tavalla, joka mitätöisi osapuolelle tämän sopimuksen tietyn määräyksen perusteella kuuluvat edut tai heikentäisi niitä. Tämä määräys ei rajoita 65 artiklan soveltamista.

67 ARTIKLA

Tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös Serbian yhtiöiden tai kansalaisten ja yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten yhteiseen määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

68 ARTIKLA

1. Tämän osaston määräysten mukaisesti myönnettyä suosituimmuuskohtelua ei sovel-

leta veroetuuksiin, joita osapuolet antavat tai aikovat antaa tulevaisuudessa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten tai muiden verojärjestelyjen perusteella.

2. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin osapuolia hyväksymästä tai panemasta täytäntöön toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen sopimusten ja muiden verojärjestelyjen määräysten tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

3. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin jäsenvaltioita tai Serbiaa erottelemasta verolainsäädäntönsä asiaa koskevia määräyksiä soveltaessaan toisistaan verovelvollisia, jotka ovat keskenään eri tilanteessa erityisesti asuinpaikkansa suhteen.

69 ARTIKLA

1. Osapuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan välttämään rajoittavien toimenpiteiden, myös tuontia rajoittavien toimenpiteiden, käyttöönottoa maksutasesyistä. Osapuolen, joka ottaa käyttöön tällaisia toimenpiteitä, on mahdollisimman pian esitettävä toiselle osapuolelle aikataulu niiden poistamiseksi.

2. Jos yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai Serbialla on maksutaseeseen liittyviä vakavia vaikeuksia tai tällaiset vaikeudet uhkaavat niitä välittömästi, yhteisö tai Serbia voi ottaa WTOSopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti käyttöön määräaikaista rajoittavia toimenpiteitä, mukaan luettuna tuontia rajoittavat toimenpiteet, jotka eivät saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi. Yhteisön tai Serbian on ilmoitettava asiasta viipymättä toiselle osapuolelle.

3. Rajoittavia toimenpiteitä ei saa soveltaa sijoituksiin liittyviin siirtoihin eikä etenkin sijoitettujen tai uudelleen sijoitettujen varojen eikä niistä saatujen tulojen kotiuttamiseen.

70 ARTIKLA

Tämän osaston määräyksiä mukautetaan asteittain ottaen erityisesti huomioon GATS-sopimuksen V artiklasta johtuvat vaatimukset.

71 ARTIKLA

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen estettäessä sellaisten toimenpiteiden kiertäminen tämän sopimuksen määräyksillä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä kyseisen osapuolen markkinoille.

VI OSASTO

LAINSÄÄDÄNNÖN LÄHENTÄMINEN, LAINVALVONTA JA KILPAILU- SÄÄNNÖT

72 ARTIKLA

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää lähentää Serbian voimassa olevaa lainsäädäntöä yhteisön lainsäädäntöön ja panna se täytäntöön tehokkaasti. Serbia pyrkii kaikkiin tavoin varmistamaan, että sen voimassa olevat lait ja tuleva lainsäädäntö saatetaan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön säännösten kanssa. Serbia varmistaa, että sen voimassa oleva ja tuleva lainsäädäntö pannaan asianmukaisesti täytäntöön ja että sen noudattamista valvotaan.

2. Lainsäädännön lähentäminen alkaa sopimuksen allekirjoituspäivästä ja tämän sopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden loppuun mennessä se ulotetaan asteittain koskemaan kaikkia tässä sopimuksessa tarkoitettuja yhteisön säännösten osia.

3. Alkuvaiheessa lähentämisessä keskitytään yhteisön sisämarkkinasäännösten perusosiin, oikeuden, vapauden ja turvallisuuden alaan sekä kauppaan liittyviin aloihin. Seuraavan vaiheen aikana Serbia keskittyy yhteisön säännösten jäljellä oleviin osiin. Lähentäminen toteutetaan Euroopan komission ja Serbian keskenään sopiman ohjelman perusteella.

4. Serbia määrittelee lisäksi yhteistyössä Euroopan komission kanssa yksityiskohtaiset säännöt lainsäädännön lähentämisen täytäntöönpanon ja toteutettavien lainvalvontatoimien seurantaan varten.

73 ARTIKLA

Kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset

1. Seuraavat toimenpiteet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa siltä osin kuin ne voivat vaikuttaa yhteisön ja Serbian väliseen kauppaan:

i) yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten väliset yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen;

ii) yhden tai useamman yhtiön määräävän markkina-aseman väärinkäyttö yhteisön tai Serbian alueilla kokonaisuudessaan taikka niiden merkittävällä osalla;

iii) valtiontuet, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisössä sovellettavien kilpailusääntöjen, erityisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82, 86 ja 87 artiklan, soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden sekä yhteisön toimielinten käyttöön ottamien tulkintavälineiden perusteella.

3. Osapuolet varmistavat, että tämän artiklan 1 kohdan i ja ii alakohdan täysimääräiseen soveltamiseen tarvittavat toimivaltuudet annetaan toiminnaltaan riippumattomalle julkiselle elimelle yksityisten ja julkisten sekä sellaisten yritysten osalta, joille on myönnetty erityisiä oikeuksia.

4. Serbia perustaa vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta toiminnaltaan riippumattoman viranomaisen, jolla on 1 kohdan iii alakohdan täysimääräisen soveltamiseen tarvittava toimivalta. Kyseisellä viranomaisella on oltava muun muassa toimivalta hyväksyä valtiontukijärjestelmiä ja yksittäisiä tukia 2 kohdan mukaisesti sekä määrätä sääntöjenvastaisesti myönnetty valtiontuki perittäväksi takaisin.

5. Yhteisö ja Serbia varmistavat kumpikin avoimuuden valtiontukien alalla muun muassa antamalla vuosittain toiselle osapuolelle kertomuksen tai vastaavan, jossa noudatetaan valtiontukia koskevan yhteisön katsauksen menetelmiä ja esitystapaa. Osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja yksittäisistä valtiontukitapauksista.

6. Serbia toteuttaa ennen 4 kohdassa tarkoitettua viranomaisen perustamista käyttöön otettujen tukijärjestelmien kattavan määrittelyn ja mukauttaa kyseiset tukijärjestelmät 2 kohdassa tarkoitettujen arviointiperusteiden mukaisesti viimeistään neljän vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

7. a) Sovellettaessa 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä osapuolet sopivat, että tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien viiden vuoden aikana Serbian myöntämien valtiontukien arvioinnissa otetaan huomioon, että Serbiaa pidetään samanlaisena alueena kuin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteisön alueet.

b) Neljän vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta Serbia esittää Euroopan komissiolle henkeä kohti määritettyä BKT:tä koskevat lukunsa NUTS II -tasolle yhdenmukaistettuina. Tämän jälkeen 4 kohdassa tarkoitettu viranomainen ja Euroopan komissio arvioivat yhdessä Serbian alueiden tukikelpoisuuden ja niitä koskevat enimmäistuki-intensiteetit laatiakseen aluetukikartan asiaa koskevien yhteisön suuntaviivojen perusteella.

8. Pöytäkirjassa N:o 5 vahvistetaan terästeollisuuden valtiontukea koskevat säännöt soveltuvien osin. Pöytäkirjassa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan myönnettäessä rakenneuudistustukea terästeollisuuden alalla. Tarkoituksena on painottaa rakenneuudistustuen erikoisluonnetta ja sen määräaikaaisuutta sekä sitä, että sen olisi oltava sidoksissa toteutettavuusohjelmien mukaisesti tehtäviin kapasiteetin vähennyksiin.

9. Kun kyse on edellä IV osaston II luvussa tarkoitetuista tuotteista:

a) 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä ei sovelleta;

b) 1 kohdan i alakohdan vastaisia käytäntöjä arvioidaan niiden arviointiperusteiden mukaisesti, jotka yhteisö on vahvistanut Euroo-

pan yhteisön perustamissopimuksen 36 ja 37 artiklan ja niiden perusteella annettujen yhteisön erityissäädösten nojalla.

10. Jos toinen osapuolista katsoo, että tietty käytäntö on yhteensopimaton 1 kohdan kanssa, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet neuvoteltuaan asiasta vakautus- ja assosiaationeuvostossa tai 30 työpäivän kuluttua siitä, kun se on pyytänyt näitä neuvotteluja. Tämän artiklan määräykset eivät estä yhteisöä tai Serbiaa toteuttamasta GATT 1994 -sopimuksen ja tukia ja tasoitustoimenpiteitä koskevan WTO-sopimuksen sekä asiaa koskevan sisäisen lainsäädännön mukaisia tasoitustoimenpiteitä, eivätkä ne millään tavoin vaikuta tällaisten toimenpiteiden toteuttamiseen.

74 ARTIKLA

Julkiset yritykset

Serbia soveltaa tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan kolmannen vuoden loppuun mennessä julkisiin yrityksiin ja yrityksiin, joille on myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 86 artiklan periaatteita. Julkisiin yrityksiin siirtymäkauden aikana sovellettaviin erioikeuksiin ei sisälly mahdollisuutta ottaa käyttöön määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä, jotka koskevat tuontia yhteisöstä Serbiaan.

75 ARTIKLA

Teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

1. Osapuolet vahvistavat tämän artiklan ja liitteen VII määräysten mukaisesti pitävänsä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista.

2. Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osapuolet myöntävät toistensa yrityksille ja kansalaisille teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien tunnustamisen ja suojelun suhteen yhtä suotuisan kohtelun kuin minkä ne suovat mille tahansa kahdenvälisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvalla kolmannelle maalle.

3. Serbia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta sen teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suoja on yhteisössä vallitsevaa tasoa vastaavalla tasolla ja sillä on käytössään tehokkaat keinot näiden oikeuksien noudattamisen varmistamiseksi.

4. Serbia sitoutuu liittymään 3 kohdassa mainitussa määräajassa liitteessä VII lueteltuihin teollis- ja tekijänoikeuksia sekä kaupallisia oikeuksia koskeviin monenvälisiin sopimuksiin. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää Serbian velvoittamisesta liittymään kyseistä alaa koskeviin erityisiin monenvälisiin yleissopimuksiin.

5. Jos teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien alalla ilmenee kaupankäynnin edellytyksiin vaikuttavia ongelmia, ne saatetaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäviksi molempia osapuolia tyydyttävien ratkaisujen löytämiseksi.

76 ARTIKLA

Julkiset hankinnat

1. Yhteisö ja Serbia katsovat, että erityisesti WTO:n sääntöjä noudattaen olisi suotavaa mahdollistaa pääsy julkisten hankintojen markkinoille vastavuoroisesti ja ketään syrjimättä.

2. Serbian yhtiöt, riippumatta siitä, ovatko ne sijoittautuneet yhteisöön, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin yhteisössä yhteisön hankintasäännösten mukaisesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin yhteisön yhtiöt.

Edellä olevia määräyksiä sovelletaan myös yleishyödyllisten palvelujen alalla tehtäviin hankintasopimuksiin heti, kun Serbia on antanut säädökset, joilla otetaan käyttöön alaa koskevat yhteisön säännöt. Yhteisö tutkii määräajoin, onko Serbia ottanut tällaiset säädökset tosiasiallisesti käyttöön.

3. Yhteisön yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet Serbiaan V osaston II luvun määräysten mukaisesti, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Serbiassa yhtä edullisin ehdoin kuin Serbian yhtiöt.

4. Yhteisön yhtiöt, jotka eivät ole sijoittautuneet Serbiaan, voivat viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Serbiassa Serbian julkisia hankintoja koskevan lain mukaisesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin Serbian yhtiöt.

Tämän sopimuksen voimaan tullessa Serbia muuttaa mahdollisesti voimassa olevan kotimaisten taloudellisten yksiköiden etuusaseman hintaetuudeksi ja alentaa asteittain viiden vuoden kuluessa hintaetuuksia seuraavan aikataulun mukaisesti:

– hintaetuudet ovat enintään 15 prosenttia tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan toisen vuoden loppuun mennessä;

– hintaetuudet ovat enintään 10 prosenttia tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan kolmannen vuoden loppuun mennessä;

– hintaetuudet ovat enintään 5 prosenttia tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan neljännen vuoden loppuun mennessä; ja

– hintaetuudet poistetaan kokonaan viimeistään tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viidennen vuoden loppuun mennessä.

5. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tutkii määräajoin, voisiko Serbia myöntää kaikille yhteisön yhtiöille mahdollisuuden osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Serbiassa. Serbia raportoi vuosittain vakautus- ja assosiaationeuvostolle toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut lisätäksään avoimuutta ja varmistaakseen julkisiin hankintoihin liittyvien päätösten tehokkaan oikeudellisen valvonnan.

6. Julkisten hankintasopimusten toteuttamiseen liittyvään sijoittautumiseen, toimintaan ja palvelujen tarjoamiseen yhteisön ja Serbian välillä sekä työskentelyyn ja työntekijöiden liikkuvuuteen tässä yhteydessä sovelletaan 49–64 artiklan määräyksiä.

77 ARTIKLA

Standardointi, metrologia, akkreditointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Serbia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet saattaakseen lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia

ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

2. Tätä tarkoitusta varten osapuolet pyrkivät:

a) edistämään yhteisön teknisten määräysten, eurooppalaisten standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä;

b) edistämään laadunvarmistusinfrastruktuurin eli standardoinnin, metrologian, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin kehittämistä;

c) edistämään Serbian osallistumista standardoinnin, vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, metrologian ja muiden vastaavien alojen erityisjärjestöjen (esim. CEN, CENELEC, ETSI, EA, WELMEC, EUROMET)¹ toimintaan;

d) tekemään tarvittaessa vaatimustenmukaisuuden arviointia ja teollisuustuotteiden hyväksymistä koskevan sopimuksen, kun Serbian lainsäädäntökehys ja menettelyt ovat riittävän yhdenmukaisia yhteisön lainsäädännön ja menettelyjen kanssa ja kun tarvittavaa asiantuntemusta on saatavilla.

78 ARTIKLA

Kuluttajansuoja

Osapuolet tekevät yhteistyötä saattaakseen Serbian kuluttajansuojan yhteisön vaatimuksia vastaavaksi. Tehokas kuluttajansuoja, jota tarvitaan markkinatalouden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, edellyttää tarvittavien hallinnollisten perusrakenteiden kehittämistä markkinoiden valvontaa ja alan lainsäädännön noudattamisen valvontaa varten.

Tässä tarkoituksessa ja yhteiset etunsa huomioon ottaen osapuolet varmistavat:

a) aktiivisen kuluttajansuojapolitiikan yhteisön lainsäädännön mukaisesti, mukaan lukien tiedotuksen lisääminen ja riippumattomien organisaatioiden kehittäminen;

b) Serbian kuluttajansuojalainsäädännön yhdenmukaistamisen yhteisön lainsäädännön kanssa;

c) kuluttajien tehokkaan oikeusturvan kulu-tushyödykkeiden laadun parantamiseksi ja asianmukaisten turvallisuusstandardien ylläpitämiseksi;

d) sääntöjen noudattamisen valvonnan toimivaltaisten viranomaisten toimesta ja valitusoikeuden takaamisen kuluttajille riitatusissa;

e) vaarallisia tuotteita koskevan tietojenvaihdon.

79 ARTIKLA

Työolot ja tasa-arvo

Serbia yhdenmukaistaa asteittain työoloja ja erityisesti työterveyttä ja -turvallisuutta sekä naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevan lainsäädäntönsä yhteisön lainsäädännön kanssa.

VII OSASTO

OIKEUS, VAPAAUS JA TURVALLISUUS

80 ARTIKLA

Instituutioiden ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen

Osapuolet kiinnittävät oikeus-, vapaus- ja turvallisuusasioiden alan yhteistyössä erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen ja instituutioiden vahvistamiseen kaikilla tasoilla sekä hallinnossa yleensä että erityisesti lainvalvonnassa ja oikeudenkäytössä. Yhteistyöllä pyritään parantamaan oikeuslaitoksen riippumattomuutta ja tehokkuutta, tehostamaan poliisin ja muiden lainvalvontaelinten toimintaa, tarjoamaan asianmukaista koulutusta sekä torjumaan korruptiota ja järjestäytyntä rikollisuutta.

81 ARTIKLA

Henkilötietojen suojaaminen

¹ Euroopan standardointikomitea, Euroopan sähkötekniikan standardointikomitea, Euroopan telealan standardointilaitos, Eurooppalaisten akkreditointielinten yhteistyöjärjestö (European Co-operation for Accreditation), mittaustoiminnan eurooppalainen yhteistyöverkosto (European Cooperation in Legal Metrology), Euroopan metrologiajärjestö.

Serbia yhdenmukaistaa henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädäntönsä yhteisön lainsäädännön sekä muiden eurooppalaisten ja kansainvälisten yksityisyydensuojaa koskevien säännösten kanssa. Serbia perustaa yhden tai useamman riippumattoman valvontaelimen, jolla on riittävästi määrärahoja ja henkilöstöä, jotta se pystyy valvomaan tehokkaasti henkilötietojen suojaa koskevan kansallisen lainsäädännön noudattamista ja takaamaan sen noudattamisen. Osapuolet tekevät yhteistyötä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

82 ARTIKLA

Viisumi, rajavalvonta, turvapaikka ja maahanmuuttokysymykset

Osapuolet tekevät yhteistyötä viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat toimintakehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla. Tässä yhteydessä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan muita tätä alaa koskevia olemassa olevia aloitteita. Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuja aloja koskeva yhteistyö perustuu osapuolten keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin ja siihen olisi sisällyttävä tekninen ja hallinnollinen apu seuraavissa asioissa:

- a) lainsäädäntöä ja käytäntöjä koskevien tietojen ja tilastojen vaihto, b) lainsäädäntöehdotusten laatiminen,
- c) instituutioiden toiminnan tehostaminen ja kapasiteetin lisääminen,
- d) henkilöstön koulutus,
- e) matkustusasiakirjojen luotettavuuden turvaaminen ja väärin asiakirjojen tunnistaminen,
- f) rajavalvonta.

Erityisiä yhteistyöaloja ovat:

- a) turvapaikkaoikeuden alalla sellaisen kansallisen lainsäädännön täytäntöönpano, joka täyttää Genevessä 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen ja New Yorkissa 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pakolaisten oikeusasemaa koskevan pöytäkirjan vaatimukset ja varmistaa siten palauttamiskieltoa koskevan periaatteen noudattamisen

sekä turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten muiden oikeuksien kunnioittamisen.

b) laillisen maahanmuuton alalla maahanpääsyä koskevat säännöt ja maahan päästetyn henkilön oikeudet ja asema. Maahanmuuton osalta osapuolet sopivat myöntävänsä oikeudenmukaisen kohtelun alueellaan laillisesti asuville muiden maiden kansalaisille ja harjoittavansa kotouttamispolitiikkaa, jonka tavoitteena on turvata kyseisille henkilöille samanveroiset oikeudet ja velvollisuudet kuin niiden omilla kansalaisilla on.

83 ARTIKLA

Laittoman maahanmuuton estäminen ja valvonta; takaisinotto

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä laittoman maahanmuuton estämiseksi ja valvomiseksi. Serbia ja jäsenvaltiot sitoutuvat ottamaan takaisin toistensa alueilla laittomasti oleskelevat kansalaisensa ja panemaan täysimääräisesti täytäntöön yhteisön ja Serbian välisen takaisinottosopimuksen sekä jäsenvaltioiden ja Serbian kahdenväliset sopimukset, siltä osin kuin näiden kahdenvälisten sopimusten määräykset ovat yhteisön ja Serbian välisen takaisinottosopimuksen mukaiset, mukaan luettuna velvollisuus ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.

Jäsenvaltiot ja Serbia myöntävät kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyystodistukset ja tarjoavat heille näihin tarkoituksiin tarvittavat hallinnolliset palvelut.

Kansalaisten sekä kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden takaisinottoa koskevat erityiset menettelyt on vahvistettu yhteisön ja Serbian välisessä takaisinottosopimuksessa sekä jäsenvaltioiden ja Serbian kahdenvälisissä sopimuksissa, siltä osin kuin näiden kahdenvälisten sopimusten määräykset ovat yhteisön ja Serbian välisen takaisinottosopimuksen mukaiset.

2. Serbia sitoutuu tekemään takaisinottosopimuksia vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuvien maiden kanssa ja ryhtymään tarvittaviin toimiin kaikkien tässä artiklassa tarkoitettujen takaisinottosopimusten joustavan ja nopean täytäntöönpanon varmistamiseksi.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää, mitä muita toimenpiteitä osapuolet voivat yhdessä toteuttaa estääkseen ja valvoakseen laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa ja laittomat maahanmuuttoverkotot mukaan luettuina.

84 ARTIKLA

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä estääkseen rahoitusjärjestelmiensä ja asianmukaisten muiden kuin rahoitusalojen käytön rikollisesta toiminnasta yleensä ja erityisesti huumausainerikoksista saadun rahallisen hyödyn pesuun sekä terrorismin rahoittamiseen.

2. Tämän alan yhteistyöhön voi sisältyä hallinnollinen ja tekninen apu, jonka tarkoituksena on edistää säännösten täytäntöönpanoa ja varmistaa sellaisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien asianmukaisten normien ja toimintatapojen tehokas soveltaminen, jotka vastaavat yhteisön ja tämän alan kansainvälisten elinten, erityisesti rahanpesunvastaisen toimintaryhmän (FATF), hyväksymiä normeja ja toimintatapoja.

85 ARTIKLA

Laittomia huumausaineita koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät toimivaltansa rajoissa yhteistyötä varmistaa, että niiden huumausaineita koskeva lähestymistapa on tasapainoinen ja yhtenäistetty. Alan politiikalla ja toimilla pyritään lujittamaan laittomien huumausaineiden torjuntaan liittyviä rakenteita, vähentämään laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää, puuttumaan huumausaineiden väärinkäytöstä aiheutuviin terveydellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin ja varmistamaan huumausaineiden kemiallisten esiasteiden tehokkaampi valvonta.

2. Osapuolet sopivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyömenetelmistä. Toteutettavat toimet perustuvat yhdessä sovittuihin, EU:n huumausainestrategian mukaisiin periaatteisiin.

86 ARTIKLA

Järjestäytyneen rikollisuuden ja muiden laittomien toimien estäminen

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä muun muassa seuraavien rikollisten ja laittomien toimien torjumiseksi ja estämiseksi, riippumatta siitä, kuuluvatko ne järjestäytyneeseen rikollisuuteen:

- a) ihmisten salakuljetus ja ihmiskauppa,
- b) laitton taloudellinen toiminta, erityisesti käteisen rahan ja muiden maksuvälineiden kuin käteisen rahan väärentäminen, laittomat liiketoimet, jotka liittyvät esimerkiksi teollisuusjätteisiin tai radioaktiivisiin aineisiin, ja liiketoimet, jotka liittyvät laittomiin, väärennettyihin tai piraattituotteisiin,
- c) sekä yksityisen että julkisen sektorin korruptio, erityisesti jos se liittyy vaikeaselkoihin hallintokäytäntöihin,
- d) veropetokset,
- e) henkilöllisyyden varastaminen,
- f) huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitton kauppa,
- g) laitton asekauppa,
- h) asiakirjaväärennökset,
- i) tavaroiden, myös autojen, salakuljetus ja laitton kauppa,
- j) tietoverkkorikollisuus.

Järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi pyritään edistämään alueellista yhteistyötä ja tunnustettujen kansainvälisten standardien noudattamista.

87 ARTIKLA

Terrorismin torjunta

Osapuolet sopivat lakiensa ja asetustensa sekä niiden kansainvälisten yleissopimusten mukaisesti, joiden osapuolia ne ovat, tekevänsä yhteistyötä terroritekojen ja niiden raioituksen ehkäisemiseksi ja estämiseksi:

- a) Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1373 (vuodelta 2001) sekä muiden asiaa koskevien YK:n päätöslauselmien, kansainvälisten sopimusten ja oikeudellisten asiakirjojen täysimääräisen täytäntöönpanon yhteydessä,
- b) vaihtamalla tietoja terroristiryhmistä ja niiden tukiverkostoista kansainvälisen oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti,

c) vaihtamalla kokemuksia terrorismin torjunnan keinoista ja menetelmistä, teknisistä näkökohdista ja koulutuksesta sekä terrorismin ehkäisemisestä.

VIII OSASTO

YHTEISTYÖPOLITIIKAT

88 artikla

1. Yhteisö ja Serbia aloittavat läheisen yhteistyön, jonka tarkoituksena on edistää Serbian kehitys- ja kasvumahdollisuuksia. Yhteistyöllä vahvistetaan olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla pohjalla molempien osapuolten etujen mukaisesti.

2. Poliitiikat ja muut toimenpiteet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Serbian kestävää taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Näiden politiikkojen yhteydessä olisi varmistettava, että myös ympäristöasiat otetaan alusta alkaen täysin huomioon ja että ne vastaavat sopusointuisen yhteiskunnallisen kehityksen vaatimuksia.

3. Yhteistyöpolitiikat liitetään osaksi alueellista yhteistyökehystä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toimenpiteisiin, joilla voidaan kannustaa Serbian ja sen naapurimaiden, myös yhteisön jäsenvaltioiden, yhteistyötä ja siten edistää alueen vakautta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrittelee, mitkä jäljempänä kuvatuista yhteistyöpolitiikoista tai niiden osana toteutettavista toimista ovat ensisijaisia Eurooppa-kumppanuuden mukaisesti.

89 ARTIKLA

Talous- ja kauppapolitiikka

Yhteisö ja Serbia helpottavat talousuudistusta yhteistyöllä, jonka tarkoituksena on lisätä tietämystä niiden talouksien perusteista sekä talouspolitiikan laatimisesta ja toteuttamisesta markkinataloudessa.

Tätä varten yhteisö ja Serbia toimivat yhteistyössä:

a) vaihtaakseen tietoja talouskehityksestä ja -näkömystä sekä kehittämisstrategioista,

b) tarkastellakseen yhdessä yhteisen edun mukaisia talouskysymyksiä, talouspolitiikan ja sen toteuttamiseksi tarvittavien keinojen suunnittelu mukaan lukien, ja

c) edistääkseen laajempaa yhteistyötä nopeuttaakseen taitotiedon leviämistä ja uusien teknologioiden käyttöä.

Serbia pyrkii luomaan toimivan markkinatalouden ja lähentämään asteittain politiikkaansa taloudelliseen vakauteen tähtäävään Euroopan talous- ja rahaliiton politiikkaan. Serbian viranomaisten pyynnöstä yhteisö voi tukea Serbian toimia tällä alalla.

Yhteistyöllä pyritään myös parantamaan oikeusturvaa liiketoiminnassa vakaan ja syrjimättömän kaupan sovellettavan oikeudellisen kehyksen avulla. Tämän alan yhteistyöhön kuuluu Euroopan talous- ja rahaliiton periaatteita ja toimintaa koskeva tietojenvaihto.

90 ARTIKLA

Tilastoalan yhteistyö

Osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään pääasiassa tilastoja koskevan yhteisön säännösten ensisijaisiin aloihin. Tavoitteena on kehittää tehokkaita ja kestäviä tilastojärjestelmät, joiden avulla voidaan toimittaa luotettavia, objektiivisia ja tarkkoja tilastotietoja Serbian siirtymäprosessin ja uudistusten suunnittelua ja seuranta varten. Sen ansiosta Serbian tilastokeskus pystyy paremmin tyydyttämään sekä julkishallinnon että yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvien asiakkaidensa tarpeet. Tilastointijärjestelmän olisi oltava YK:n tilastointia koskevien peruseriaatteiden, eurooppalaisia tilastoja koskevien käytäntöjen ja eurooppalaisen tilastointilainsäädännön mukainen, ja sitä on kehitettävä vastaamaan tilastointia koskevan yhteisön säännösten vaatimuksia. Osapuolet toimivat yhteistyössä erityisesti varmistaakseen yksityishenkilöitä koskevien tietojen luottamuksellisuuden, lisätäkseen asteittain tietojenkeruuta ja tietojen toimittamista eurooppalaiseen tilastojärjestelmään sekä edistääkseen menetelmiä koskevaa tietojenvaihtoa, taitotiedon välitystä ja koulutusta.

91 ARTIKLA

Pankki- vakuutus- ja muut rahoituspalvelut

Serbian ja yhteisön välisessä yhteistyössä keskitytään pääasiassa tiettyihin pankki-, vakuutus- ja muita rahoituspalveluja koskevan yhteisön säännösten ensisijaisiin aloihin. Osapuolet toimivat yhteistyössä tarkoituksenaan luoda ja kehittää asianmukaiset puitteet, joilla edistetään terveeseen kilpailuun perustuvaa Serbian pankki-, vakuutus- ja rahoituspalvelujen alaa ja varmistetaan tarvittavat tasapuoliset toimintaedellytykset.

92 ARTIKLA

Varainhoidon sisäistä valvontaa ja ulkoista tilintarkastusta koskeva yhteistyö

Osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään tiettyihin julkisen varainhoidon sisäistä valvontaa ja ulkoista tilintarkastusta koskevan yhteisön säännösten ensisijaisiin aloihin. Yhteistyöllä pyritään erityisesti kehittämään – asiaa koskevia säädöksiä laatimalla ja antamalla – Serbiaan läpinäkyvät, tehokkaat ja taloudelliset järjestelmät julkisen varainhoidon sisäistä valvontaa (mukaan lukien varainhoito ja sen valvonta sekä toiminnallisesti itsenäinen sisäinen tarkastus) sekä riippumaton ulkoinen tilintarkastus, kansainvälisesti hyväksyttyjen standardien ja menetelmien sekä EU:n parhaiden käytänteiden mukaisesti. Yhteistyössä keskitytään myös Serbian ylimmän tilintarkastusviranomaisen toimintakyvyn kehittämiseen. Jotta edellä esitetystä vaatimuksista johtuvat koordinointi- ja yhdenmukaistamisvelvollisuudet voidaan täyttää, yhteistyössä on keskityttävä myös varainhoidon ja sen valvonnan sekä sisäisen tarkastuksen keskitettyjen yhdenmukaistamisyksiköiden perustamiseen ja vahvistamiseen.

93 ARTIKLA

Sijoitusten edistäminen ja suoja

Sijoitusten edistämistä ja suojaa koskevan yhteistyön tavoitteena on luoda osapuolten toimivallan rajoissa suotuisat edellytykset sekä kotimaisille että ulkomaisille yksityisille sijoituksille, mikä on keskeisessä asemassa

Serbian talouden ja teollisuuden elvyttämisen kannalta. Yhteistyön erityistavoitteena Serbian osalta on sijoituksia edistävän ja suojaavan oikeudellisen kehityksen parantaminen.

94 ARTIKLA

Teollisuusyhteistyö

Yhteistyöllä pyritään edistämään Serbian teollisuuden ja yksittäisten tuotannonalojen nykyaikaistamista ja rakenneuudistusta. Se kattaa myös talouden toimijoiden välisen teollisuusyhteistyön, jonka tavoitteena on yksityissektorin vahvistaminen siten, että ympäristön suojelu voidaan varmistaa.

Teollisuusyhteistyötä koskevissa aloitteissa otetaan huomioon molempien osapuolten määrittämät painopistealueet. Niissä huomioidaan teollisuuden kehitykseen liittyvät alueelliset näkökohdat ja edistetään tarvittaessa valtioiden välisiä kumppanuussuhteita. Aloitteilla olisi erityisesti pyrittävä luomaan yrityksille sopiva toimintakehys, parantamaan liikkeenjohdollista osaamista ja taitotietoa sekä edistämään markkinoita, niiden avoimuutta ja yritysten toimintaolosuhteita. Eri-tyistä huomiota kiinnitetään tehokkaiden vienninedistämistoimien toteuttamiseen Serbiassa.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon yhteisön säännöstö teollisuuspolitiikan alalla.

95 ARTIKLA

Pienet ja keskisuuret yritykset

Osapuolet pyrkivät yhteistyössä kehittämään ja vahvistamaan yksityissektorin pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä), uusien yritysten perustamista kasvumahdollisuuksia tarjoavilla aloilla sekä yhteisön ja Serbian pk-yritysten välistä yhteistyötä. Yhteistyössä otetaan asianmukaisesti huomioon pk-yrityksiä koskevaan yhteisön säännöstöön liittyvät painopistealat ja pienyrityksiä koskevassa eurooppalaisessa peruskirjassa vahvistetut kymmenen suuntaviivaa.

96 ARTIKLA

Matkailu

Matkailualan yhteistyöllä pyritään vahvistamaan pääasiassa matkailua koskevaa tiedonkulkua (kansainvälisten verkkojen, tietopankkien ym. avulla), edistämään matkailualan investointeja suosivien infrastruktuurien kehittämistä ja Serbian osallistumista Euroopan keskeisten matkailujärjestöjen toimintaan. Sillä pyritään myös selvittämään mahdollisuudet yhteiseen toimintaan ja lujittamaan matkailualan yritysten ja asiantuntijoiden sekä hallituksen ja sen toimivaltaisten elinten välistä yhteistyötä ja siirtämään taitotietoa (koulutuksen, henkilövaihdon ja seminaarien avulla). Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tätä alaa koskeva yhteisön säännöstö.

Yhteistyö liitetään osaksi alueellista yhteistyökehystä.

97 ARTIKLA

Maatalous ja maatalouden raaka-aineita jalostava teollisuus

Osapuolten välistä yhteistyötä kehitetään maataloutta koskevan yhteisön säännösten ensisijaisilla aloilla ja eläinlääkintä- ja kasvinsuojelualoilla. Yhteistyön tarkoituksena on erityisesti Serbian maatalouden ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuuden nykyaikaistaminen ja rakenneuudistus, varsinkin yhteisössä asetettujen terveysvaatimusten saavuttamiseksi, vesitalouden, maa-seudun ja metsätalouden kehittäminen sekä Serbian lainsäädännön ja käytäntöjen asteittainen lähentäminen yhteisön sääntöihin ja normeihin.

98 ARTIKLA

Kalastus

Osapuolet selvittävät mahdollisuuksia yksilöidä yhteisen edun mukaisia kalatalouden aloja. Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tietyt ensisijaiset alat, jotka

liittyvät yhteisön säännöstöön kalastusalalla, mukaan luettuna kalavarojen hoitoa ja säilyttämistä koskevien kansainvälisten ja alueellisten kalastusjärjestöjen sääntöjä koskevien kansainvälisten velvoitteiden noudattaminen.

99 ARTIKLA

Tulli

Osapuolet aloittavat tämän alan yhteistyön taatakseen kaupan alalla vahvistettavien määräysten noudattamisen ja lähentääkseen Serbian tullijärjestelmiä yhteisön järjestelmään helpottaen siten tässä sopimuksessa suunniteltuja vapauttamistoimenpiteitä ja Serbian tullilainsäädännön asteittaista lähentämistä yhteisön säännöstöön.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tulliasioita koskevan yhteisön säännösten ensisijaiset alat.

Osapuolten keskinäistä hallinnollista avunantoa koskevat säännöt tullialalla vahvistetaan pöytäkirjassa N:o 6.

100 ARTIKLA

Verotus

Osapuolet aloittavat veroalan yhteistyön ja toteuttavat sen yhteydessä muun muassa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on Serbian verojärjestelmän uudistaminen, verohallinnon nykyaikaistaminen veronkannon tehostamiseksi ja veropetosten torjunta.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon verotusta ja haitallisen verokilpailun torjumista koskevan yhteisön säännösten ensisijaiset alat. Haitallinen verokilpailu olisi poistettava neuvoston 1 päivänä joulukuuta 1997 hyväksymien yritysverotukseen sovellettavien menettelysääntöjen periaatteita noudattaen.

Yhteistyötä suunnataan myös avoimuuden lisäämiseen ja korruption torjuntaan, ja sen piiriin kuuluu tietojenvaihto jäsenvaltioiden kanssa, jotta voitaisiin helpottaa veropetosten ja veronkierron estämiseen tähtäävien toimenpiteiden toteuttamista. Serbian on saatettava päätökseen tuloa ja varallisuutta koske-

van OECD:n malliverosopimuksen viimeimpään toisintoon ja verotietojen vaihtoa koskevaan OECD:n mallisopimukseen perustuvien kahdenvälisten sopimusten verkosto niiden jäsenvaltioiden kanssa, jotka osallistuvat näihin sopimuksiin.

101 ARTIKLA

Sosiaalialan yhteistyö

Työllisyyskysymyksissä osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään erityisesti parantamaan työväily- ja ammatinvalintapalveluja, tarjoamaan tukitoimenpiteitä ja kannustamaan paikallista kehitystä elinkeinon ja työmarkkinoiden rakennemuutoksen edistämiseksi. Yhteistyöhön sisältyvät myös esimerkiksi selvitykset, asiantuntijoiden siirto sekä tiedotus- ja koulutustoiminta.

Osapuolet tekevät yhteistyötä helpottaakseen Serbian työllisyyspolitiikan uudistusta osana taloussuodistusten ja taloudellisen ydentymisen tehostamista. Yhteistyöllä pyritään myös tukemaan Serbian sosiaaliturvajärjestelmän mukauttamista uusiin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin vaatimuksiin, ja siihen kuuluu Serbian lainsäädännön mukauttaminen työolojen sekä naisten ja miesten, vammaisten ja vähemmistö- ja muihin muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvien henkilöiden yhtäläisten mahdollisuuksien osalta sekä työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelun tason parantaminen lähökohtana yhteisössä vallitseva suojelutaso.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tietyt ensisijaiset alat, jotka liittyvät yhteisön säännöstöön tällä alalla.

102 ARTIKLA

Koulutus

Osapuolet tekevät yhteistyötä tavoitteenaan parantaa yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä nuorisopolitiikan ja -työn tasoa Serbiassa, mukaan lukien vapaamuotoinen koulutus. Korkeaasteen koulutusjärjestelmien osalta painotetaan Bolognan julistuksen tavoitteiden saavuttamista hallitusten välisen Bolognan prosessin yhteydessä.

Osapuolten yhteistyöllä pyritään myös varmistamaan, että kaiken tasoiseen koulutukseen on Serbiassa mahdollista päästä sukupuolesta, ihonväristä, etnisestä alkuperästä tai uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta.

Yhteisön koulutusalan ohjelmilla ja välineillä pyritään osaltaan kehittämään Serbian koulutusrakenteita ja -toimia.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tietyt ensisijaiset alat, jotka liittyvät yhteisön säännöstöön tällä alalla.

103 ARTIKLA

Kulttuurialan yhteistyö

Osapuolet sitoutuvat edistämään kulttuurialan yhteistyötä. Yhteistyön tarkoituksena on muun muassa lisätä yksilöiden, yhteisöjen ja kansojen keskinäistä ymmärtämystä ja arvostusta. Osapuolet sitoutuvat myös tekemään yhteistyötä edistääkseen kulttuurista monimuotoisuutta erityisesti kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä tehdyn Unescon yleissopimuksen puitteissa.

104 ARTIKLA

Audiovisuaalialan yhteistyö

Osapuolet tekevät yhteistyötä Euroopan audiovisuaaliteollisuuden edistämiseksi ja yhteistuotannon lisäämiseksi elokuva- ja televisioalalla.

Yhteistyö voi käsittää muun muassa toimittajien ja muiden viestintäalan ammattilaisten koulutusohjelmat ja -palvelut sekä teknisen avun julkisille ja yksityisille tiedotusvälineille niiden riippumattomuuden ja ammattimaisuuden kehittämiseksi sekä yhteyksien edistämiseksi eurooppalaisiin tiedotusvälineisiin.

Serbia mukauttaa rajat ylittävän lähetystoiminnan sisältöä säätelevät politiikkansa EY:n vastaaviin politiikkoihin ja yhdenmukaistaa lainsäädäntönsä yhteisön säännösten kanssa. Serbia kiinnittää erityistä huomiota satelliittiteitse, kaapelin tai maanpäällisen verkon kautta lähetettävien ohjelmien teki-

jänoikeuksien hankintaan liittyviin kysymyksiin.

105 ARTIKLA

Tietoyhteiskunta

Yhteistyötä kehitetään kaikilla tietoyhteiskuntaa koskevan yhteisön säännösten aloilla. Sillä tuetaan lähinnä Serbian tätä alaa koskevien politiikkojen ja lainsäädännön asteittaista yhdenmukaistamista yhteisön politiikan ja lainsäädännön kanssa. Osapuolet tekevät yhteistyötä myös tietoyhteiskunnan kehittämiseksi edelleen Serbiassa. Yleisenä tavoitteena on valmistella yhteiskuntaa kokonaisuudessaan digitaaliaikaan, houkutella sijoituksia ja varmistaa verkkojen ja palvelujen yhteentomivuus.

106 ARTIKLA

Sähköisen viestinnän verkot ja palvelut

Yhteistyössä keskitytään pääasiassa tiettyihin ensisijaisiin aloihin, jotka liittyvät yhteisön säännösten tällä alalla.

Osapuolet lujittavat yhteistyötä erityisesti sähköisen viestinnän verkkojen ja palvelujen alalla pitäen lopullisena tavoitteenaan sitä, että Serbia ottaa käyttöön tätä alaa koskevan yhteisön säännösten kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

107 ARTIKLA

Informaatio ja viestintä

Yhteisö ja Serbia toteuttavat keskinäisen tietojenvaihdon edistämiseksi tarvittavat toimenpiteet.

Etusijalla ovat ohjelmat, joiden tarkoituksena on tarjota Serbian suurelle yleisölle perustietoja ja eri ammattiryhmille kohdenne-tunpaa tietoa yhteisöstä.

108 ARTIKLA

Liikenne

Osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään tiettyihin liikennettä koskevan yhteisön säännösten ensisijaisiin aloihin.

Yhteistyöllä voidaan erityisesti pyrkiä edistämään Serbian liikenteen rakenneuudistusta ja nykyaikaistamista, parantamaan matkustajien ja hyödykkeiden vapaata liikkuvuutta sekä pääsyä liikennemarkkinoille ja -palveluihin, mukaan luettuina satamat ja lentoasemat. Yhteistyöllä voidaan pyrkiä tukemaan multimodaali-infrastruktuurien kehittämistä tärkeimpien Euroopan laajuisten verkkojen yhteydessä, erityisesti alueellisten yhteyksien lujittamiseksi Kaakkois-Euroopan keskeisen alueellisen liikenneverkon kehittämiseksi tehdyn yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisesti.

Yhteistyöllä pyritään saavuttamaan yhteisön toimintastandardeihin verrattavissa olevat toimintastandardit, kehittämään Serbiaan liikennejärjestelmä, joka on yhteensopiva ja yhdenmukainen yhteisön järjestelmän kanssa, ja parantamaan ympäristönsuojelunäkökohtien huomioon ottamista liikennealalla.

109 ARTIKLA

Energia

Yhteistyössä keskitytään energia-alaa koskevan yhteisön säännösten ensisijaisiin aloihin. Se perustuu energiayhteisön perustamis-sopimukseen ja sen tavoitteena on Serbian asteittainen yhdentäminen Euroopan energiamarkkinoihin. Yhteistyössä voidaan keskittyä erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

a) energiapolitiikan muotoilu ja suunnittelu, mikä sisältää infrastruktuurin nykyaikaistamisen, tarjonnan parantamisen ja monipuolistamisen sekä energiamarkkinoille pääsyn parantamisen, kauttakuljetusten, toimitusten ja jakelun helpottaminen mukaan lukien, alueellisesti tärkeiden energiaverkkojen liittäminen uudelleen yhteen naapurimaiden kanssa,

b) energiansäästön, energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen sekä energian tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutusten selvittäminen,

c) energialaitosten rakenneuudistuksen ja alan yritysten yhteistyön perusedellytysten muotoilu.

kiinnittää Kioton pöytäkirjan ratifiointiin ja täytäntöönpanoon.

110 ARTIKLA

Ydinturvallisuus

Osapuolet tekevät yhteistyötä ydinturvallisuuden ja ydinmateriaalivalvonnan alalla. Yhteistyö voi sisältää seuraavat alat:

a) säteilysuojausta, ydinturvallisuutta ja ydinmateriaalikirjanpitoa ja valvontaa koskevien osapuolten lakien ja asetusten ajantasaistaminen sekä valvontaviranomaisten ja niiden voimavarojen lujittaminen,

b) ydinonnettomuuksien pikaista ilmoittamista, niitä koskevaa tietojenvaihtoa, hätätapauksiin valmistautumista ja ydinturvallisuutta koskevien jäsenvaltioiden tai Euroopan atomienergiayhteisön ja Serbian välisten sopimusten tekemisen edistäminen tarvittaessa,

c) kolmannen vahingonkorvausvastuu ydinvahinkojen yhteydessä.

111 ARTIKLA

Ympäristö

Osapuolet kehittävät ja vahvistavat ympäristöalan yhteistyötään elintärkeissä ympäristön pilaantumisen estämiseen liittyvissä kysymyksissä ja toteuttavat toimenpiteitä ympäristön tilan parantamiseksi tavoitteenaan tukea kestävää ympäristökehitystä.

Osapuolet tekevät yhteistyötä erityisesti hallintorakenteiden ja -menettelyjen lujittamiseksi varmistakseen ympäristönäkökohtien strategisen suunnittelun ja asianomaisten toimijoiden välisen koordinoinnin ja korostavat Serbian lainsäädännön mukauttamista yhteisön säännöstöön. Yhteistyössä voitaisiin myös keskittyä kehittämään strategioita paikallisen, alueellisen ja rajat ylittävän ilman ja veden pilaantumisen vähentämiseksi merkittävästi, luomaan järjestelmä tehokasta, puhdasta, kestävää ja uusiutuvaa energiantuotantoa ja -kulutusta varten sekä toteuttamaan ympäristövaikutusten arviointi ja strateginen ympäristöarviointi. Erityistä huomiota tulisi

112 ARTIKLA

Yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla

Osapuolet edistävät yhteistyötään siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen (TTK) alalla yhteisen edun mukaisesti ja varmistavat käytettävissä olevien voimavarojen perusteella riittävät mahdollisuudet osallistua toistensa ohjelmiin, jollei teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien asianmukaisesta suojamisesta muuta johdu.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tietyt ensisijaiset alat, jotka liittyvät yhteisön säännöstöön tutkimuksen ja teknologian kehittämisen alalla.

113 ARTIKLA

Alueellinen ja paikallinen kehitys

Osapuolet pyrkivät vahvistamaan alueellista ja paikallista kehitystä koskevaa yhteistyötään tavoitteenaan talouskehityksen edistäminen ja alueellisen epätasapainon vähentäminen. Erityistä huomiota kiinnitetään rajat ylittävään sekä valtioiden ja alueiden väliseen yhteistyöhön.

Yhteistyössä otetaan asianmukaisella tavalla huomioon tietyt ensisijaiset alat, jotka liittyvät yhteisön säännöstöön alueellisen kehittämisen alalla.

114 ARTIKLA

Julkishallinto

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa tehokas ja vastuuvollisen julkishallinnon kehittäminen Serbiassa erityisesti tukemalla oikeusvaltioperiaatteen soveltamista, koko Serbian väestöä hyödyttävää valtion instituutioiden moitteetonta toimintaa sekä EU:n ja Serbian välisten suhteiden sujuvaa kehittämistä.

Yhteistyössä keskitytään pääasiassa insti-
tuutioiden kehittämiseen, mikä käsittää myös
avoimien ja puolueettomien työhönottome-
nettelyjen kehittämisen ja täytöntöönpanon,
henkilöstöhallinnon, virkamiesten urakehi-
tyksen, jatkokoulutuksen ja julkishallinnon
eettisten normien edistämisen.

Yhteistyö käsittää kaikki julkishallinnon
tasot, myös paikallishallinnon.

IX OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

115 ARTIKLA

Serbia voi tämän sopimuksen tavoitteiden
saavuttamiseksi saada yhteisöltä rahoitustu-
kea avustuksina ja lainoina, Euroopan inves-
tointipankin lainat mukaan luettuina, sopi-
muksen 5, 116 ja 118 artiklan mukaisesti.
Yhteisön tuen edellytyksenä on edistyminen
Kööpenhaminan poliittisten tavoitteiden saa-
vuttamisessa ja erityisesti Eurooppa-
kumppanuuden erityistavoitteiden saavutta-
misessa. Huomioon otetaan vakautus- ja as-
sosiaatioprosessiin osallistuvien maiden vuo-
tuisista uudelleentarkasteluista saadut tulok-
set, varsinkin tuensaajien sitoutuminen de-
mokraattisiin, taloudellisiin ja institutionaali-
siin uudistuksiin ja muihin neuvoston pää-
telmiin, jotka liittyvät erityisesti mukautus-
ohjelmien noudattamiseen. Serbialle myön-
netty tuki mukautetaan vastaamaan havaittuja
tarpeita, sovittuja painopisteitä, tuen hyödyn-
tämisen- ja takaisinmaksukykyä sekä talousuu-
distusten ja talouden rakenneuudistuksen to-
teuttamiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

116 ARTIKLA

Avustuksina annettava rahoitustuki toteute-
taan asiaa koskevassa neuvoston asetuksessa
säädettyillä toimenpiteillä ja noudattamalla
yhteisön Serbian kanssa käytyjen neuvottelu-
jen jälkeen vahvistamaa monivuotista viit-
teellistä suunnitteluasiakirjaa, jota tarkiste-
taan vuosittain.

Rahoitustuki voi kattaa kaikki yhteistyöalat
siten, että erityistä huomiota kiinnitetään oi-

keuteen, vapauteen ja turvallisuuteen, lain-
säädännön yhdenmukaistamiseen, kestäväään
kehitykseen, köyhyyden vähentämiseen ja
ympäristönsuojeluun.

117 ARTIKLA

Serbian pyynnöstä ja erityisen tarpeen il-
metessä yhteisö voi tarkastella yhdessä kan-
sainvälisten rahoituslaitosten kanssa mahdol-
lisuutta myöntää poikkeuksellisesti makrota-
loudellista rahoitusapua tietyin edellytyksin
ja ottaen huomioon kaikki käytettävissä ole-
vat rahoitusvarat. Tämä apu maksetaan, jos
tietyt Serbian Kansainvälisen valuuttarahas-
ton kanssa sopiman ohjelman yhteydessä
vahvistetut edellytykset täyttyvät.

118 ARTIKLA

Käytettävissä olevien voimavarojen mah-
dollisimman tehokkaan käytön varmistami-
seksi osapuolet huolehtivat siitä, että yhtei-
sön tuki yhteensovitetään tarkoin muista läh-
teistä kuten jäsenvaltioista, muista maista ja
kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta tulevan
tuen kanssa. Tätä varten osapuolet vaihtavat
säännöllisesti tietoja kaikista tuen lähteistä.

X OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYK- SET, YLEISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

119 ARTIKLA

Perustetaan vakautus- ja assosiaationeuvos-
to, joka valvoo tämän sopimuksen täytän-
töönpanoa ja soveltamista. Se kokoontuu tar-
koituksenmukaisessa kokoonpanossa sään-
nöllisin väliajoin ja olosuhteiden sitä edellyt-
täessä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tar-
kastelee tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä
kysymyksiä sekä kaikkia muita kahdenvälisiä
tai kansainvälisiä osapuolten yhteisen edun
mukaisia kysymyksiä.

120 ARTIKLA

1. Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission jäsenistä sekä Serbian hallituksen jäsenistä.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvoston jäsenet voivat käyttää edustajaa sen työjärjestyksessä vahvistettavin edellytyksin.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvoston puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen yhteisön edustaja ja Serbian edustaja.

5. Euroopan investointipankki osallistuu sitä koskevissa asioissa tarkkailijana vakautus- ja assosiaationeuvoston työhön.

121 ARTIKLA

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa tämän sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määrätyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tarvittaessa myös antaa suosituksia. Se tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa osapuolten yhteisestä sopimuksesta.

122 ARTIKLA

1. Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa sen tehtävissä vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission edustajista sekä Serbian hallituksen edustajista.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrää työjärjestyksessään vakautus- ja assosiaatiokomitean tehtävät, joihin kuuluu vakautus- ja assosiaationeuvoston kokousten valmistelu, ja päättää kyseisen komitean toimintatavoista.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Tällöin vakautus- ja assosiaatiokomitea tekee päätöksensä 121 artiklassa määrätyin edellytyksin.

123 ARTIKLA

Vakautus- ja assosiaatiokomitea voi perustaa alakomiteita. Tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan ensimmäisen vuoden loppuun mennessä vakautus- ja assosiaationeuvosto perustaa tämän sopimuksen asianmukaisen täytäntöönpanon edellyttämät alakomiteat.

Perustetaan maahanmuuttokysymyksiä käsittelevä alakomitea.

124 ARTIKLA

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää perustaa muita erityiskomiteita tai -elimii

avustamaan sitä sen tehtävien hoitamisessa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrittelee työjärjestyksessään tällaisten komiteoiden tai elinten kokoonpanon, tehtävät ja toimintatavat.

125 ARTIKLA

Perustetaan parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta. Siinä kokoontuvat Serbian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet mielipiteiden vaihtoa varten. Se kokoontuu itse määäämnsä väliajoin.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta muodostuu Euroopan parlamentin ja Serbian parlamentin jäsenistä.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta vahvistaa työjärjestyksensä.

Parlamentarisen vakautus- ja assosiaatiovaliokunnan puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan parlamentin jäsen ja Serbian parlamentin jäsen.

126 ARTIKLA

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, että toisen osapuolen luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna, saat- ta asiansa osapuolten toimivaltaisten tuomioistuinten ja hallintoelinten käsiteltäväksi puolustaessaan yksilönoikeuksiaan ja omistusoikeuksiaan.

127 ARTIKLA

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä:

a) joita se pitää tarpeellisina keskeisten turvallisuusetujensa vastaisten tietojen luovutuksen estämiseksi;

b) jotka liittyvät aseiden, ammusten tai sotilastarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan taikka puolustustarkoitusten kannalta välttämättömään tutkimukseen, kehitystyöhön tai tuotantoon, jos nämä toimenpiteet eivät heikennä sellaisten tuotteiden kilpailuedellytyksiä, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön;

c) jotka se arvioi tärkeiksi oman turvallisuutensa kannalta yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavissa sisäisissä levottomuuksissa, sodan aikana tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitystilassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi.

128 ARTIKLA

1. Tämän sopimuksen soveltamisaloilla ja rajoittamatta siihen sisältyviä erityismääräyksiä:

a) Serbian yhteisöön soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään jäsenvaltioiden, niiden kansalaisten tai niiden yhtiöiden tai yritysten välillä;

b) yhteisön Serbiaan soveltamat järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään Serbian kansalaisten tai sen yhtiöiden tai yritysten välillä.

2. Edellä olevan 1 kohdan määräykset eivät rajoita osapuolten oikeutta soveltaa verolainsäädännön asiaan liittyviä säännöksiä verovelvollisiin, jotka ovat keskenään erilaisessa tilanteessa asuinpaikkansa suhteen.

129 ARTIKLA

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämisen. Ne varmistavat, että tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet saavutetaan.

2. Osapuolet sopivat aloittavansa kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä neuvottelut sopivia kanavia käyttäen keskus-

tellakseen tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista tai muista osapuolten suhteita koskevista kysymyksistä.

3. Kumpikin osapuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat riidat. Tällöin sovelletaan 130 artiklaa ja tarvittaessa pöytäkirjaa N:o 7.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä.

4. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, sen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot tilanteen perusteellista käsittelyä varten molempien osapuolten hyväksyttävissä olevan ratkaisun saavuttamiseksi.

Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen toiminnalle. Näistä toimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, ja toisen osapuolen sitä pyytäessä niistä neuvotellaan vakautus- ja assosiaationeuvostossa, vakautus- ja assosiaatiokomiteassa tai muussa 121 ja 122 artiklan nojalla perustetussa elimessä.

5. Edellä olevat 2, 3 ja 4 kohdan määräykset eivät vaikuta millään tavoin 32, 40, 41, 42 ja 46 artiklaan sekä pöytäkirjaan N:o 3 (Käsittely "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät) eivätkä rajoita niiden soveltamista.

130 ARTIKLA

1. Jos osapuolten välillä syntyy tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskeva riita, toinen osapuoli esittää toiselle osapuolelle ja vakautus- ja assosiaationeuvostolle riidanalaisen asian ratkaisemista koskevan virallisen pyynnön.

Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen toteuttama toimenpide tai laiminlyönti on vastoin sille tästä sopimuksesta johtuvia velvollisuuksia, riidan ratkaisemista koskevassa virallisessa pyynnössä on perusteltava tämä kanta ja tarvittaessa mainittava, että kyseinen osapuoli voi toteuttaa 129 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä.

2. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan riidan aloittamalla neuvottelut vakautus- ja assosiaationeuvostossa ja muissa 3 kohdassa tarkoitetuissa elimissä, jotta kummankin osapuolen hyväksyttävissä oleva ratkaisu saavutetaan mahdollisimman pian.

3. Osapuolet antavat vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tilanteen perusteellista käsittelyä varten tarvittavat tiedot.

Riidasta neuvotellaan jokaisessa vakautus- ja assosiaationeuvoston kokouksessa, kunnes se saadaan ratkaistua, ellei pöytäkirjan N:o 7 mukaista välimiesmenettelyä ole aloitettu. Riita katsotaan ratkaistuksi, kun vakautus- ja assosiaationeuvosto on tehnyt sitovan päätöksen asian ratkaisemiseksi 129 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla tai kun se on vahvistanut, että riitaa ei enää ole.

Riidasta voidaan neuvotella missä tahansa vakautus- ja assosiaatiokomitean tai muun 122 tai 123 artiklan nojalla perustetun komitean tai elimen kokouksessa osapuolten yhteisestä sopimuksesta tai toisen osapuolen pyynnöstä. Neuvotteluja voidaan käydä myös kirjallisesti.

Kaikki neuvottelujen aikana annetut tiedot ovat luottamuksellisia.

4. Pöytäkirjan N:o 7 soveltamisalaan kuuluvissa asioissa kumpi osapuoli tahansa voi saattaa riidan ratkaistavaksi pöytäkirjan mukaisessa välimiesmenettelyssä, jos osapuolet eivät ole onnistuneet ratkaisemaan sitä kahden kuukauden kuluttua 1 kohdan mukaisen riitojenratkaisumenettelyn aloittamisesta.

131 ARTIKLA

Tämä sopimus ei vaikuta niihin oikeuksiin, jotka yksilöille ja talouden toimijoille varmistetaan voimassa olevissa yhtä tai useampaa jäsenvaltiota ja Serbiää sitovissa sopimuksissa, ennen kuin samanarvoiset yksilöitä ja talouden toimijoita koskevat oikeudet on saavutettu tämän sopimuksen nojalla.

132 ARTIKLA

Liitteet I–VII sekä pöytäkirjat N:o 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7 ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

Marraskuun 21 päivänä 2004 allekirjoitettu Euroopan yhteisön ja Serbia ja Montenegron

välinen puitesopimus Serbia ja Montenegron yhteisön ohjelmiin osallistumista koskevista yleisperiaatteista ja sen liite ovat erottamaton osa tätä sopimusta. Puitesopimuksen soveltamista tarkastellaan sen 8 artiklassa määrättyllä tavalla vakautus- ja assosiaationeuvostossa, joka voi tarvittaessa muuttaa puitesopimusta.

133 ARTIKLA

Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

Kumpikin osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla asiasta toiselle osapuolelle. Sopimuksen voimassaolo päättyy kuuden kuukauden kuluttua tällaisesta ilmoituksesta.

Kumpikin osapuoli voi keskeyttää välittömästi tämän sopimuksen soveltamisen, jos toinen osapuoli ei noudata jotakin tämän sopimuksen keskeistä osaa.

134 ARTIKLA

Tätä sopimusta sovellettaessa 'osapuolilla' tarkoitetaan yhteisöä tai sen jäsenvaltioita taikka yhteisöä ja sen jäsenvaltioita, kutakin toimivaltansa mukaisesti, sekä Serbiää tasavaltaa.

135 ARTIKLA

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, näissä sopimuksissa olevien ehtojen mukaisesti, sekä Serbian alueeseen.

Tätä sopimusta ei sovelleta Kosovoon, joka on tällä hetkellä kansainvälisen hallinnon alaisuudessa 10 päivänä kesäkuuta 1999 annetun Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisesti. Tällä ei ole vaikutusta Kosovon nykyiseen asemaan tai sen lopullisen aseman määrittämiseen mainitun päätöslauselman mukaisesti.

136 ARTIKLA

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän sopimuksen tallettaja.

137 ARTIKLA

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, espanjan, tšekin, tanskan, saksan, viron, kreikan, englannin, ranskan, italian, latvian, liettuan, unkarin, maltan, hollannin, puolan, portugalin, romanian, slovakin, sloveenin, suomen, ruotsin ja serbian kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

138 ARTIKLA

Osapuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

139 ARTIKLA

Väliaikainen sopimus

Jos ennen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen päätökseen saatamista tämän sopimuksen joidenkin osien määräykset, erityisesti tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät määräykset sekä liikennettä koskevat määräykset, saatetaan voimaan yhteisön ja Serbian välisillä väliaikaisilla sopimuksilla, osapuolet sopivat, että näissä olosuhteissa tämän sopimuksen IV osaston ja 73, 74 ja 75 artiklan sekä pöytäkirjojen N:o 1, 2, 3, 5, 6 ja 7 ja pöytäkirjan N:o 4 asiaan liittyvien määräysten soveltamiseksi ja 'sopimuksen voimaantulopäivällä' tarkoitetaan väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää, kun viitataan kyseisissä määräyksissä määrättyihin velvoitteisiin.

LUETTELO LIITTEISTÄ JA PÖYTÄKIRJOISTA

LIITTEET

- Liite I (21 artikla) – Serbian tariffimyönnytykset yhteisön teollisuustuotteille
- Liite II (26 artikla) – Pikkuvasikanlihatuotteiden ("baby beef") määritelmä
- Liite III (27 artikla) – Serbian tariffimyönnytykset yhteisön maataloustuotteille
- Liite IV (29 artikla) – Yhteisön myönnytykset Serbian kalastustuotteille
- Liite V (30 artikla) – Serbian myönnytykset yhteisön kalastustuotteille
- Liite VI (52 artikla) – Sijoittautuminen: rahoituspalvelut
- Liite VII (75 artikla) – Teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

PÖYTÄKIRJAT

- Pöytäkirja N:o 1 (25 artikla) – Jalostettujen maataloustuotteiden kauppa yhteisön ja Serbian välillä
- Pöytäkirja N:o 2 (28 artikla) – Viinit ja väkevät alkoholijuomat
- Pöytäkirja N:o 3 (44 artikla) – Käsitteen "alkuperä tuotteet" määrittely ja hallinnollisen yhteistyön menetelmät
- Pöytäkirja N:o 4 (61 artikla) – Maakuljetukset
- Pöytäkirja N:o 5 (73 artikla) – Terästeollisuuden valtiontuki
- Pöytäkirja N:o 6 (99 artikla) – Keskinäinen hallinnollinen avunanto tulliasioissa
- Pöytäkirja N:o 7 (129 artikla) – Riitojen ratkaiseminen

PÖYTÄKIRJA N:o 4

MAAKULJETUKSET

1 ARTIKLA

Kohde

Tämän pöytäkirjan tavoitteena on edistää osapuolten välistä maakuljetusalan yhteistyötä erityisesti kauttakulkuliikenteen osalta ja varmistaa tätä varten osapuolten alueiden välisen ja niiden kautta kulkevan liikenteen yhteensovitettu kehitys soveltamalla tämän sopimuksen määräyksiä täysimääräisesti ja yhdenmukaisesti.

2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Yhteistyö kattaa maakuljetukset, erityisesti maantie- ja rautatiekuljetukset sekä yhdistetyt kuljetukset ja niihin liittyvät infrastruktuurit.

2. Täten tämän pöytäkirjan soveltamisalaan sisältyvät erityisesti:

- liikenteen infrastruktuurit kummankin osapuolen alueella siltä osin kuin se on tarpeen tämän pöytäkirjan tavoitteen saavuttamiseksi,
- vastavuoroinen pääsy maantiekuljetusten markkinoille,
- välttämättömät oikeudelliset ja hallinnolliset oheistoimenpiteet, mukaan lukien kaupalliset, verotukselliset, sosiaaliset ja tekniset toimenpiteet,
- yhteistyö ympäristön tarpeita vastaavan kuljetusjärjestelmän kehittämisessä,
- osapuolten liikennepolitiikkojen ja erityisesti liikenteen infrastruktuurien kehittämistä koskeva säännöllinen tietojenvaihto.

3 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

- a) 'yhteisön kauttakulkuliikenteellä' sel- laista Serbian alueen kautta tapahtuvaa tavaraliikennettä yhteisön jäsenvaltiosta tai yhtei-

sön jäsenvaltioon, jonka suorittaa yhteisöön sijoittautunut liikenteenharjoittaja,

- b) 'Serbian kauttakulkuliikenteellä' sellais- ta yhteisön alueen kautta tapahtuvaa tavaraliikennettä Serbiasta kolmanteen maahan tai jostakin kolmannelle maasta Serbiaan, jonka suorittaa Serbiaan sijoittautunut liikenteenharjoittaja,

c) 'yhdistetyllä kuljetuksella' tavaroiden kuljetusta, jossa kuorma-auton, perävaunun, vetoautollisen tai vetoautottoman puoliperävaunun, vaihtokuormatilin tai vähintään 20 jalan kontin kuljettamiseen käytetään maantietä matkan alku- tai loppuosuudella ja toisella osuudella rautatie-, sisävesi- tai merikuljetusta, silloin kun tämän osuuden pituus on yli 100 km linnuntietä ja se muodostaa maantiekuljetuksen alku- tai loppuosuuden:

- joko tavaroiden kuormauspaikan ja lähimmän sopivan rautatien kuormausaseman välillä alkuosuuden, ja lähimmän sopivan rautatien purkausaseman ja tavaroiden purkauspaikan välillä loppuosuuden, tai
- enintään 150 km säteellä linnuntietä sisävesisatamasta tai merisatamasta, missä tavarat laivataan tai puretaan.

INFRASTRUKTUURIT

4 ARTIKLA

Yleismääräys

Osapuolet sopivat toteuttavansa vastavuoraisesti yhteensovitetut toimenpiteet

multimodaaliliikenteen infrastruktuurien kehittämiseksi olennaisena keinona ratkaista ongelmat, jotka liittyvät Serbian kautta kulkevaan tavaraliikenteeseen, erityisesti yleiseurooppalaisiin liikennekäytäviin VII ja X sekä rautatieyhteyteen Belgradista Vrbniciaan (Montenegron rajalla), joka on osa keskeistä alueellista liikenneverkkoa.

5 ARTIKLA

Suunnittelu

Serbian ja Kaakkois-Euroopan alueen tarpeita palvelevan, tärkeimmät maantie- ja rautatieväylät, sisävesiväylät ja -satamat, meriliikennesatamat, lentoasemat ja muut liikenneverkon tärkeät osat kattavan alueellisen multimodaaliliikenneverkon kehittäminen Serbian alueella on yhteisölle ja Serbialle erityisen tärkeää. Tämä verkko määriteltiin alueen ministerien ja Euroopan komission kesäkuussa 2004 allekirjoittamassa yhteisymmärryspöytäkirjassa keskeisen alueellisen kuljetusinfrastruktuuriverkon kehittämisestä Kaakkois-Euroopassa. Allekirjoittajapuolten edustajista koostuva ohjauskomitea huolehtii verkon kehittämisestä ja ensisijaisten alojen valinnasta.

6 ARTIKLA

Rahoitus

1. Yhteisö osallistuu 5 artiklassa tarkoitettujen infrastruktuuritöiden rahoitukseen tämän sopimuksen 116 artiklan mukaisesti. Rahoitukseen osallistuminen voidaan toteuttaa Euroopan investointipankin myöntäminä luottaina sekä käyttäen muita rahoitusmuotoja, joilla voidaan antaa käyttöön lisävaroja.

2. Töiden nopeuttamiseksi Euroopan komissio pyrkii mahdollisuuksien mukaan edistämään muiden täydentävien rahoituslähteiden käyttöä, kuten tiettyjen yhteisön jäsenvaltioiden kahdenvälisiä sijoituksia tai sijoituksia julkisista ja yksityisistä rahastoista.

RAUTATIEKULJETUKSET JA YHDISTETYT KULJETUKSET

7 ARTIKLA

Yleismääräys

Osapuolet toteuttavat vastavuoroisesti yhteensovitettujen toimenpiteiden rautatiekuljetusten ja yhdistettyjen kuljetusten kehittämiseksi ja edistämiseksi, jotta näiden kuljetusmuotojen avulla voidaan tulevaisuudessa hoitaa merkittävä osa osapuolten välisistä kuljetuksista ja

kauttakulkuliikenteestä Serbian kautta entistä ympäristöystävällisemmällä tavalla.

8 ARTIKLA

Infrastruktuureihin liittyvät erityisnäkökohdat Serbian rautateiden nykyaikaistamisen yhteydessä toteutetaan tarvittavat toimet niiden mukauttamiseksi yhdistettyjen kuljetusten järjestelmää varten kiinnittäen erityisesti huomiota pääteasemien kehittämiseen ja rakentamiseen, tunnelien kokoon sekä kapasiteettiin, mikä edellyttää huomattavia sijoituksia.

9 ARTIKLA

Tukitoimenpiteet

Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet yhdistettyjen kuljetusten kehittämiseksi.

Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on:

- kannustaa kuljetuspalvelujen käyttäjiä ja tavarantoimittajia käyttämään yhdistettyjä kuljetuksia,

- saattaa yhdistetyt kuljetukset kilpailukykyisiksi maantiekuljetuksiin verrattuna erityisesti yhteisön tai Serbian lainsäädäntönsä mukaisesti myöntämän taloudellisen tuen avulla,

- kannustaa yhdistettyjen kuljetusten käyttöä pitkillä matkoilla ja edistää erityisesti vaihtokorien, konttien ja yleensä miehittämättömien kuljetusten käyttöä,

- nopeuttaa yhdistettyjä kuljetuksia ja parantaa niiden luotettavuutta sekä erityisesti:

- lisätä junavuoroja ja mukauttaa ne tavarantoimittajien ja kuljetuspalvelujen tarpeisiin,

- lyhentää odotusaikoja pääteasemilla ja lisätä asemien tuottavuutta,

- poistaa soveltuvien keinoin esteet lähes tymisväyliltä yhdistettyjen kuljetusten käytön helpottamiseksi,

- yhdenmukaistaa tarvittaessa erityiskaluston painoja, mittoja ja tiettyjä muita teknisiä ominaisuuksia koskevia määräyksiä, erityisesti mittojen riittävän yhteensopivuuden varmistamiseksi, ja toteuttaa yhteensovitettuja toimenpiteitä liikennemäärien vaatiman

kaluston tilaamiseksi ja käyttöön ottamiseksi, ja

– toteuttaa yleensä muut asiaa koskevat toimenpiteet.

10 ARTIKLA

Rautateiden osuus

Osapuolet suosittelevat sen mukaisesti, kuuluuko asia valtion vai rautateiden toimivaltaan, sekä matkustaja- että tavaraliikenteen osalta seuraavia toimia:

– kahden- ja monenvälisen sekä rautatiealan kansainvälisissä järjestöissä tehtävän yhteistyön lujittaminen kaikilla aloilla erityisesti liikennepalvelujen laadun ja turvallisuuden parantamiseksi,

– sellaisen yhteisen rautatiejärjestelmän käyttöön ottaminen, jonka avulla tavarantoinnittajia kannustetaan lähettämään lasti erityisesti kauttakulkuliikenteessä mieluummin rautatie- kuin maantiekuljetuksena noudattaen terveen kilpailun ja käyttäjän vapaan valinnan periaatteita,

– Serbian valmistautuminen osallistumaan rautateiden kehittämistä koskevan yhteisön säännösten täytäntöönpanoon ja tulevaan kehitykseen.

MAANTIELIIKENNE

11 ARTIKLA

Yleismääräykset

1. Vastavuoroisen kuljetusmarkkinoille pääsyn osalta osapuolet sopivat säilyttävänsä alkuvaiheessa järjestelmän, joka perustuu kunkin yhteisön jäsenvaltion ja Serbian välillä tehtyihin kahdenvälisiin sopimuksiin tai muihin kahdenvälisiin kansainvälisiin asiakirjoihin, tai jos tällaisia sopimuksia tai asiakirjoja ei ole, vuonna 1991 vallinneeseen tosiasialliseen tilanteeseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 2 kohdan soveltamista.

Kunnes 12 artiklassa tarkoitettu yhteisön ja Serbian välinen maantiekuljetusten markkinoille pääsyä koskeva sopimus ja 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yhteisön ja Serbian tieliikenteen verotusta koskeva sopimus tehdään, Serbia toimii yhteistyössä yhteisön jä-

senvaltioiden kanssa tarvittavien muutosten tekemiseksi voimassa oleviin kahdenvälisiin sopimuksiin niiden mukauttamiseksi tähän pöytäkirjaan

2. Osapuolet sopivat vapauttavansa kokonaan yhteisön kauttakulkuliikenteen pääsyn Serbian kautta ja Serbian kauttakulkuliikenteen pääsyn yhteisön kautta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

3. Jos yhteisön tieliikenteen harjoittajien kauttakulkuliikenne lisääntyy 2 kohdan nojalla myönnettyjen oikeuksien seurauksena siten, että se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa teiden infrastruktuurille ja/tai liikenteen sujuvuudelle 5 artiklassa mainituilla väylillä, tai jos Serbian rajojen lähellä olevalla yhteisön alueella ilmenee ongelmia samoissa olosuhteissa, asia toimitetaan vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi tämän sopimuksen 121 artiklan mukaisesti. Osapuolet voivat ehdottaa kyseisen vahingon rajoittamiseksi tai lieventämiseksi tarvittavia poikkeuksellisia väliaikaisia syrjimättömiä toimenpiteitä.

4. Jos yhteisö vahvistaa sääntöjä, joiden tavoitteena on vähentää Euroopan unionissa rekisteröityjen raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen aiheuttamaa ympäristön pilaantumista ja parantaa liikenneturvallisuutta, samanlaista järjestelmää sovelletaan Serbiassa rekisteröityihin raskaisiin tavarankuljetusajoneuvoihin, jotka haluavat liikua yhteisön alueella. Vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää tarvittavista yksityiskohtaisista säännöistä.

5. Osapuolet pidättäytyvät yksipuolisista toimista, jotka voivat johtaa syrjintään yhteisön ja Serbian liikenteenharjoittajien tai ajoneuvojen välillä. Kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimet toisen osapuolen alueelle suuntautuvan tai sen kautta kulkevan maantieliikenteen helpottamiseksi.

12 ARTIKLA

Pääsy markkinoille

Osapuolet sitoutuvat ensisijaisesti toimimaan yhdessä sisäisten sääntöjensä mukaisesti löytääkseen:

– toimintatapoja, joilla voidaan edistää sellaisen kuljetusjärjestelmän kehittämistä, joka

vastaa osapuolten tarpeita ja joka on yhteensopiva yhteisön sisämarkkinoiden täytäntöönpanon ja yhteisen kuljetuspolitiikan toteuttamisen sekä Serbian talous- ja liikennepolitiikan kanssa,

– lopullisen järjestelmän, jolla säännellään osapuolten pääsyä tulevaisuudessa toistensa maantiekuljetusmarkkinoille vastavuoroisuusperiaatteen mukaisesti.

13 ARTIKLA

Verotus, tiemaksut ja muut maksut

1. Osapuolet hyväksyvät, että kummankin osapuolen tieliikenteen ajoneuvojen verotus, tiemaksut ja muut maksut eivät saa olla syrjiviä.

2. Osapuolet aloittavat neuvottelut päästäkseen sopimukseen tieliikenteen verotuksesta mahdollisimman pian yhteisön hyväksymien asiaa koskevien sääntöjen perusteella. Tämän sopimuksen tarkoituksena on erityisesti rajat ylittävän liikenteen vapaan kulun varmistaminen, osapuolten soveltamien tieliikennettä koskevien verotusjärjestelmien välisten erojen asteittainen poistaminen ja kyseisistä eroista johtuvien kilpailun vääristymien poistaminen.

3. Siihen saakka, kun tämän artiklan 2 kohdassa mainitut neuvottelut saatetaan päätökseen, osapuolet poistavat yhteisön tai Serbian tieliikenteen harjoittajien välisen eriarvoisen kohtelun raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen liikennöimistä ja/tai omistamista koskevien verojen ja maksujen määräämisessä sekä osapuolten alueella tapahtuvaa kuljetustoimintaa koskevien verojen tai maksujen määräämisessä. Serbia sitoutuu pyydettyään ilmoittamaan Euroopan komissiolle sovelta miensa verojen, tiemaksujen ja muiden maksujen määrästä sekä niiden laskentamenetelmästä.

4. Edellä 2 kohdassa ja 12 artiklassa tarkoitettun sopimuksen tekemiseen saakka tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen esitetyistä Serbian kautta kulkevaan yhteisön kauttakululiikenteeseen sovellettavien verojen, tiemaksujen tai muiden maksujen sekä niiden kantamisjärjestelyjen muutoksista on järjestettävä ennakolta kuulemismenettely.

14 ARTIKLA

Painot ja mitat

1. Serbia hyväksyy yhteisön paino- ja mitastandardien mukaisten tieliikenteen ajoneuvojen vapaan ja esteettömän liikkumisen 5 artiklassa mainituilla väylillä. Kuuden kuukauden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta Serbian standardeista poikkeavista tieliikenteen ajoneuvoista peritään erityinen ke-tään syrjimätön maksu, joka on suhteessa ylimääräisestä akselipainosta aiheutuvaan vahinkoon. politiikkansa tieliikennealan sosiaalilainsäädännön tulevan kehityksen mukaisesti.

2. Serbia pyrkii yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä ja standardinsa tienrakentamisen alalla yhteisössä voimassa olevan lainsäädännön kanssa viidennen tämän sopimuksen voimaantumista seuraavan vuoden loppuun mennessä ja tekee kaiken voitavansa 5 artiklassa tarkoitettujen olemassa olevien väylien parantamiseksi ehdotetussa ajassa uuden lainsäädännön ja uusien standardien mukaisiksi taloudellisten mahdollisuuksiensa perusteella.

15 ARTIKLA

Ympäristö

1. Osapuolet pyrkivät ympäristön suojelemiseksi ottamaan käyttöön raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen kaas- ja hiukkas-päästöjä sekä melutasoa koskevia standardeja, joiden avulla varmistetaan suojelun korkea taso.

2. Jotta alan teollisuudelle voidaan antaa selkeää tietoa ja jotta kannustettaisiin tutkimus- ja ohjelmointitoiminnan sekä tuotannon yhteensovittamista, vältetään poikkeuksellisten kansallisten standardien antamista.

3. Myös ympäristöä koskeissa kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettujen standardien mukaiset ajoneuvot voivat liikennöidä osapuolten alueella ilman muita rajoituksia.

4. Osapuolet toimivat yhdessä uusien standardien käyttöön ottamiseksi ja edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

16 ARTIKLA

Sosiaaliset näkökohdat

1. Serbia yhdenmukaistaa maantiekuljetusalan henkilöstön koulutusta koskevan lainsäädäntönsä yhteisön standardien mukaiseksi erityisesti vaarallisten aineiden kuljetuksen osalta.

2. Kansainvälisessä tieliikenteessä käytettävien ajoneuvojen miehistöjen työstä tehdyn Euroopan sopimuksen (AETR) osapuolena Serbia ja yhteisö pyrkivät yhdenmukaistamaan mahdollisimman hyvin ajoaikaa ja kuljettajien taukoja ja lepoaikoja sekä miehistöjen kokoonpanoa koskevat

3. Osapuolet toimivat yhteistyössä tieliikennealan sosiaalilainsäädännön täytäntöönpanossa ja soveltamisessa.

4. Osapuolet varmistavat tieliikenteen harjoittajan ammattiin pääsyä koskevien lainsäädäntöjensä vastaavuuden, jotta ne voitaisiin vastavuoroisesti tunnustaa.

17 ARTIKLA

Liikennettä koskevat määräykset

1. Osapuolet asettavat kokemuksensa yhteiseen käyttöön ja pyrkivät yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä liikennevirran sujuvuuden parantamiseksi ruuhka-aikoina (viikonloput, juhlapyhät, matkailukausi).

2. Osapuolet edistävät yleisesti tieliikenteen tietojärjestelmän käyttöönottoa, kehittämistä ja yhteensovittamista.

3. Ne pyrkivät yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä pilaantuvien tavaroiden, elävien eläinten ja vaarallisten aineiden kuljetuksen osalta.

4. Osapuolet pyrkivät myös yhdenmukaistamaan kuljettajille annettavan teknisen avun, liikennettä ja muita keskeisiä kysymyksiä koskevien olennaisten tietojen jakamisen matkailijoille sekä pelastuspalvelut, mukaan lukien sairaankuljetukset.

18 ARTIKLA

Liikenneturvallisuus

1. Serbia yhdenmukaistaa erityisesti vaarallisten aineiden kuljetuksen osalta liikenneturvallisuutta koskevan lainsäädäntönsä yhteisön lainsäädännön kanssa tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan kolmannen vuoden loppuun mennessä.

2. Vaarallisten aineiden kansainvälisistä tiekuljetuksista tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (ADR) osapuolena Serbia ja yhteisö pyrkivät yhdenmukaistamaan mahdollisimman hyvin vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevat politiikkansa.

3. Osapuolet toimivat yhteistyössä liikenneturvallisuutta koskevan lainsäädännön täytäntöönpanossa ja soveltamisessa erityisesti ajokorttien ja liikenneonnettomuuksien vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden osalta.

**MUODOLLISUUKSIEN
YKSINKERTAISTAMINEN**

19 ARTIKLA

Muodollisuuksien yksinkertaistaminen

1. Osapuolet sopivat yksinkertaistavansa tavaravirtojen kulkua sekä niiden välisessä että niiden kautta kulkevassa rautatie- ja maantieliikenteessä.

2. Osapuolet sopivat aloittavansa neuvottelut tavaraliikenteeseen liittyvien tarkastusten ja muodollisuuksien helpottamista koskevan sopimuksen tekemiseksi.

3. Osapuolet sopivat tarpeen mukaan toimivansa yhdessä muiden yksinkertaistamiseen liittyvien toimenpiteiden toteuttamisessa ja edistävänsä tätä.

LOPPUMÄÄRÄYKSET

20 ARTIKLA

Soveltamisalan laajentaminen

Jos toinen osapuoli päättää tämän pöytäkirjan soveltamisesta saadun kokemuksen perusteella, että muiden pöytäkirjan sovelta-

misalaan kuulumattomien toimenpiteiden toteuttaminen on yhteensovitetun eurooppalaisen kuljetuspolitiikan edun mukaista ja että niiden avulla voidaan erityisesti edistää kauttakulkuliikenteen ongelman ratkaisemista, se tekee toiselle osapuolelle asiaa koskevat ehdotukset.

21 ARTIKLA

Täytäntöönpano

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tämän sopimuksen 123 artiklan mukaisesti perustettavassa erityisessä alakomiteassa.

2. Kyseinen alakomitea:

a) laatii yhteistyösuunnitelmia rautatiekuljetusten, yhdistettyjen kuljetusten, liikenteen tutkimuksen sekä ympäristön alalla;

b) tutkii tässä pöytäkirjassa määrättyjen päätösten soveltamista ja suositaa vakautus-

ja assosiaatiokomitealle tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi;

c) arvioi tilannetta kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta infrastruktuurien parantamisen ja vapaasta kauttakulusta aiheutuneiden seurausten osalta;

d) yhteensovittaa kansainvälisten kuljetusten ja erityisesti kauttakulkuliikenteen seurantaa, ennusteita ja muuta tilastointia koskevia toimia.

YHTEINEN JULISTUS

1. Yhteisö ja Serbia ottavat huomioon, että raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen tyyppihyväksyntää varten yhteisössä tällä hetkellä hyväksytyt kaasupäästö- ja kohinarajat ovat 9 päivästä marraskuuta 2006^{1,2} seuraavat:

ESC- ja ELR-testeissä mitatut raja-arvot:

		Hiilimonoksidin massa (CO) g/kWh	Hiilivetyjen massa (HC) g/kWh	Typen oksidien massa (NOx) g/kWh	Hiukkasten massa (PT) g/kWh	Savu m ⁻⁴
Rivi B1	Euro IV	1,5	0,46	3,5	0,02	0,5

ETC-testissä mitatut raja-arvot:

		Hiilimonoksidin Massa (CO) g/kWh	Metaanittomien hiilivetyjen massa (NMHC) g/kWh	Metaanin massa (CH4) (a) g/kWh	Typen oksidien massa (NOx) g/kWh	Hiukkasten massa (PT) (b) g/kWh
Rivi B1	Euro IV	4,0	0,55	1,1	3,5	0,03

a) Ainoastaan maakaasumoottoreille.

b) Ei sovelleta kaasukäyttöisiin moottoreihin.

2. Yhteisö ja Serbia pyrkivät tulevaisuudessa vähentämään moottoriajoneuvojen

päästöjä käyttämällä edistynyttä ajoneuvopäästöjen valvontatekniikkaa ja laadukkaampia moottoripolttoaineita.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/55/EY, annettu 28 päivänä syyskuuta 2005, raskaiden hyötyajoneuvojen ja moottoreiden tyyppihyväksynnästä niiden päästöjen osalta (Euro IV ja V) (EUVL L 275, 20.10.2005, s. 1), direktiivi sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 715/2007 (EUVL L 171, 29.6.2007, s. 1).

² Näitä raja-arvoja ajantasaistetaan sen mukaisesti kuin asiaan liittyvissä direktiiveissä ja niiden myöhemmissä tarkistuksissa säädetään.

PÖYTÄKIRJA N:o 5

TERÄSTEOLLISUUDEN VALTIONTUKI

1. Osapuolet toteavat, että Serbian on pyrittävä ratkaisemaan viipymättä teräsalansa mahdolliset rakenteelliset heikkoudet maailmanlaajuisen kilpailukykyensä varmistamiseksi tällä tuotannon alalla.

2. Tämän sopimuksen 73 artiklan 1 kohdan iii alakohdan mukaisten sääntöjen lisäksi alueellisista valtiontuista vuosiksi 2007–2013 annettujen suuntaviivojen liitteessä I määritellyn terästeollisuuden valtiontuen soveltuvuutta arvioidaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan ja johdetun oikeuden perusteella.

3. Sovellettaessa tämän sopimuksen 73 artiklan 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä terästeollisuuteen yhteisö tunnustaa, että viiden vuoden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta Serbia voi poikkeuksellisesti myöntää valtiontukea vaikeuksissa olevien terästeollisuusyritysten rakenneuudistuksiin, kunhan

a) tuki johtaa siihen, että tuensaajayritykset ovat pitkällä aikavälillä kannattavia tavantomaisissa markkinaolosuhteissa rakenneuudistuskauden lopussa, ja

b) tuen määrä ja intensiteetti rajoitetaan tiukasti tasolle, joka on ehdottomasti välttämätön kannattavuuden palauttamiseksi, ja tukea vähennetään tarvittaessa asteittain;

c) Serbia laatii rakenneuudistusohjelmat, jotka liittyvät yleiseen tuotantokyvyn järkeistämiseen myös sulkemalla tehotonta tuotantokapasiteettia. Jokainen rakenneuudistustukea saava terästeollisuusyritys tarjoaa mahdollisuuksien mukaan vastasuoritteita tuen aiheuttaman kilpailun vääristymisen tasapainottamiseksi.

4. Serbian on toimitettava Euroopan komission arvioitavaksi kansallinen rakenneuudistusohjelma ja jokaisen rakenneuudistustukea saavan yrityksen osalta erillinen liiketoimintasuunnitelma, joka osoittaa, että edellä mainitut edellytykset on täytetty.

Erillisten liiketoimintasuunnitelmien on oltava Serbian valtiontuen valvontaviranomaisen arvioimia ja hyväksymiä tämän pöytäkirjan 3 kohdan noudattamisen osalta.

Euroopan komissio varmistaa, että kansallinen rakenneuudistusohjelma noudattaa 3 kohdan vaatimuksia.

5. Euroopan komissio valvoo suunnitelmien täytäntöönpanoa läheisessä yhteistyössä toimivaltaisten kansallisten viranomaisten kanssa ja erityisesti Serbian valtiontuen valvontaviranomaisen kanssa.

Jos valvonta osoittaa, että tämän sopimuksen allekirjoituspäivän jälkeen on myönnetty sellaista tukea tuensaajille, jota ei ole hyväksytty kansallisessa rakenneuudistusohjelmassa, tai rakenneuudistustukea on myönnetty terästeollisuusyrityksille, joita ei ole mainittu kansallisessa rakenneuudistusohjelmassa, Serbian valtiontuen valvontaviranomaisen on varmistettava, että tällainen tuki maksetaan takaisin.

6. Yhteisö antaa Serbialle pyydettyä teknistä tukea kansallisen rakenneuudistus-suunnitelman ja erillisten liiketoimintasuunnitelmien valmisteluun.

7. Osapuolet varmistavat valtiontukien täydellisen läpinäkyvyyden. Erityisesti terästuotantoon Serbiassa myönnetystä valtiontuesta sekä rakenneuudistusohjelman ja liiketoimintasuunnitelmien täytäntöönpanosta vaihdetaan jatkuvasti kattavia tietoja.

8. Vakautus- ja assosiaationeuvosto valvoo 1–4 kohdassa määrättyjen vaatimusten täytäntöönpanoa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi laatia täytäntöönpanosääntöjä tässä tarkoituksessa.

9. Jos toinen osapuolista katsoo, että toisen osapuolen tietty käytäntö on ristiriidassa tämän pöytäkirjan määräysten kanssa, ja jos tämä käytäntö aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa haittaa ensiksi mainitun osapuolen eduille tai merkittävää vahinkoa sen omalle tuotannonalalle, kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet neuvoteltuaan tilanteesta kilpailuasioden alakomiteassa tai kolmenkymmenen työpäivän kuluttua neuvottelupyynnön esittämisestä.

PÖYTÄKIRJA N:o 6

KESKINÄINEN HALLINNOLLINEN AVUNANTO TULLIASIOISSA

1 ARTIKLA

Määritelmät

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

- a) 'tullilainsäädännöllä' osapuolten alueilla sovellettavia säännöksiä tai määräyksiä, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä, kauttakuljetusta ja asettamista mihin tahansa tullimenettelyyn, mukaan luettuina kielto-, rajoitus- ja valvontatoimenpiteet;
- b) 'pyynnön esittävällä / esittäneellä viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka osapuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka pyytää avunantoa tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- c) 'pyynnön vastaanottavalla' / vastaanotaneella viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka osapuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka vastaanottaa pynnön avunannosta tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- d) 'henkilötiedoilla' kaikkia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa yksilöä koskevia tietoja;
- e) 'tullilainsäädännön vastaisella toimella' mitä tahansa tullilainsäädännön rikkomista tai yritystä rikkoa kyseistä lainsäädäntöä.

2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Osapuolet antavat toisilleen apua toimivaltaansa kuuluvilla aloilla tässä pöytäkirjassa määrätyn tavoin ja edellytyksin varmistaakseen erityisesti tullilainsäädäntöä rikkovia toimia ehkäisemällä, tutkimalla ja torjumalla, että tätä lainsäädäntöä sovelletaan oikein.
2. Tässä pöytäkirjassa tarkoitettu avunanto tulliasioissa koskee niitä osapuolten hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia soveltamaan tätä pöytäkirjaa. Avunanto ei rajoita

rikosasioissa annettavaa keskinäistä avunantoa koskevien sääntöjen soveltamista. Avunannon piiriin eivät myöskään kuulu tiedot, jotka on saatu oikeusviranomaisten pyynnöstä käytettyjen valtuuksien perusteella, elleivät nämä viranomaiset ole ennakolta hyväksyneet kyseisten tietojen luovuttamista.

3. Tämän pöytäkirjan soveltamisalaan ei kuulu tullien, verojen ja sakkojen kantamisessa annettava apu.

3 ARTIKLA

Pyynnöstä annettava apu

1. Pynnön vastaanottanut viranomainen toimittaa pynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pynnöstä kaikki tarvittavat tiedot, jotta tämä voi varmistaa, että tullilainsäädäntöä sovelletaan oikein, mukaan luettuina tiedot havaituista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai saattaisivat olla tullilainsäädännön vastaisia.

2. Pynnön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa pynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pynnöstä:

- a) onko toisen osapuolen alueelta viedyt tavarat tuotu asianmukaisesti toisen osapuolen alueelle, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn;
- b) onko toisen osapuolen alueelle tuodut tavarat viety asianmukaisesti toisen osapuolen alueelta, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn.

3. Pynnön vastaanottanut viranomainen toteuttaa pynnön esittäneen viranomaisen pynnöstä tarvittavat säännösten mukaiset toimenpiteet varmistaakseen, että erityinen valvonta kohdistetaan:

- a) luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin, joiden perustellusti uskotaan osallistuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin;

b) paikkoihin, joihin tavaroita on koottu tai voidaan koota varastoitaviksi siten, että on perusteltua uskoa, että tavarat on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimitissa;

c) tavaroihin, joita kuljetetaan tai voidaan kuljettaa siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimitissa;

d) kuljetusvälineisiin, joita käytetään tai voidaan käyttää siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toimitissa.

4 ARTIKLA

Oma-aloitteinen avunanto

Osapuolet antavat omasta aloitteestaan toisilleen apua säännöstensä ja määräystensä mukaisesti, jos ne pitävät sitä tullilainsäädännön oikean soveltamisen kannalta tarpeellisenä, erityisesti välittämällä seuraavia seikkoja koskevia saamia tietoja:

a) toimet, jotka ovat tai näyttävät olevan tullilainsäädännön vastaisia ja joilla saattaa olla merkitystä toiselle osapuolelle;

b) tullilainsäädännön vastaisissa toimitissa käytettävät uudet keinot tai menetelmät;

c) tavarat, joiden tiedetään olevan tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena;

d) luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, joiden perustellusti uskotaan osallistuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin;

e) kulkuvälineet, joita perustellusti uskotaan käytetyn tai käytettävän tai voitavan käyttää tullilainsäädännön vastaisissa toimitissa.

5 ARTIKLA

Asiakirjojen toimittaminen ja päätöksistä ilmoittaminen

Pyynnön vastaanottanut viranomainen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä säännöstensä ja määräystensä mukaisesti kaikki tarvittavat toimenpiteet:

a) kaikkien sellaisten asiakirjojen toimittamiseksi tai

b) sellaisista päätöksistä ilmoittamiseksi,

jotka tulevat pyynnön esittävältä viranomaiselta ja jotka kuuluvat tämän pöytäkirjan soveltamisalaan, pyynnön vastaanottaneen viranomaisen alueella asuvalle tai sinne sijoittautuneelle vastaanottajalle.

Asiakirjojen toimittamista tai päätöksistä ilmoittamista koskevat pyynnot on esitettävä kirjallisesti pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin sen hyväksymällä kielellä.

6 ARTIKLA

Avunantoa koskevien pyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tämän pöytäkirjan mukaisesti esitetyt pyynnot on tehtävä kirjallisesti. Pyyntöön on liitettävä asiakirjat, jotka katsotaan tarpeelliseksi sen täyttämiseksi. Myös suulliset pyynnot voidaan hyväksyä asian kiireellisyyden perusteella, mutta ne on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa pyynnoissa on oltava seuraavat tiedot:

a) pyynnön esittänyt viranomainen,

b) pyydetty toimenpide,

c) pyynnön tarkoitus ja syy,

d) asiaan liittyvä lainsäädäntö ja muu oikeudellinen aineisto,

e) mahdollisimman tarkat ja laajat tiedot tutkimuksen kohteena olevista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä,

f) yhteenveto asiaa koskevista merkityksellisistä seikoista ja jo tehdyistä tutkimuksista.

3. Pyynnot on tehtävä pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin sen hyväksymällä kielellä. Tämä vaatimus ei koske 1 kohdassa tarkoitettuun pyyntöön liitettyjä asiakirjoja.

4. Jos pyyntö ei täytä edellä määrättyjä muotovaatimuksia, sen korjaamista tai täydentämistä voidaan vaatia; sitä ennen voidaan kuitenkin määrätä toteutettaviksi varotoimenpiteitä.

7 ARTIKLA

Pyyntöjen täyttäminen

1. Pynnön vastaanottanut viranomainen toimii avunpyynnön täyttämiseksi toimival-

tansa ja käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan samalla tavoin kuin se toimisi omaan lukuunsa tai saman osapuolen muiden viranomaisten pyynnöstä ja toimittaa sillä jo olevia tietoja sekä tekee tai teettää tarkoituksenmukaisia tutkimuksia. Tämä määräys koskee myös kaikkia muita viranomaisia, joille pyynnön vastaanottanut viranomainen on välittänyt pyyntönsä, kun se ei voi toimia itse.

2. Avunantopyynnöt täytetään pyynnön vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön mukaisesti.

3. Osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen osapuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin saada pyynnön vastaanottaneelta tai 1 kohdan mukaisesti valtuutetulta muulta viranomaiselta näiden toimipaikassa tietoja, jotka koskevat tosiasiallisesti tai mahdollisesti tullilainsäädännön vastaisia toimia ja joita pyynnön esittänyt viranomainen tarvitsee tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

4. Osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen osapuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin olla läsnä tämän alueella suoritettavissa tutkimuksissa.

8 ARTIKLA

Ilmoitettavien tietojen muoto

1. Pynnön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa tiedustelujen tulokset pyynnön esittäneelle viranomaiselle kirjallisesti ja liittää mukaan tarvittavat asiakirjat, oikeaksi todistetut asiakirjajäljennökset tai muun aineiston.

2. Nämä tiedot voivat olla sähköisessä muodossa.

3. Asiakirjojen alkuperäiskappaleita voidaan toimittaa pyynnöstä ainoastaan tapauksissa, joissa oikeiksi todistetut jäljennökset eivät riitä. Alkuperäiset asiakirjat on palautettava mahdollisimman pian.

9 ARTIKLA

Poikkeukset avunantovelvollisuudesta

1. Avunannosta voidaan kieltäytyä tai sen antamiselle voidaan asettaa edellytyksiä tai

vaatimuksia, jos osapuoli katsoo, että tämän pöytäkirjan mukainen avunanto:

a) todennäköisesti vaarantaisi Serbian tai yhteisön sellaisen jäsenvaltion täysivaltaisuuden, jolta on tämän pöytäkirjan mukaisesti pyydetty apua; tai

b) todennäköisesti uhkaisi yleistä järjestystä, turvallisuutta tai muita keskeisiä etuja erityisesti 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; tai

c) loukkaa teollisia salaisuuksia taikka liike- tai ammattisalaisuuksia.

2. Pynnön vastaanottanut viranomainen voi lykätä avun antamista, jos se katsoo avunannon häiritsevän vireillä olevia tutkimuksia, syytetoimia tai oikeuskäsittelyjä. Tällöin pyynnön vastaanottanut viranomainen neuvottelee pyynnön esittäneen viranomaisen kanssa sen selvittämiseksi, voidaan-ko apua antaa sen tarpeellisuutta pitämiä edellytyksiä tai vaatimuksia noudattaen.

3. Jos pyynnön esittävä viranomainen pyytää apua, jota se ei itse voisi pyydettäessä antaa, se huomauttaa tästä seikasta pyynnössään. Pynnön vastaanottanut viranomainen saa päättää, miten se vastaa tällaiseen pyyntöön.

4. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pyynnön vastaanottaneen viranomaisen päätöksestä ja sen perusteluista on ilmoitettava pyynnön esittäneelle viranomaiselle viipymättä.

10 ARTIKLA

Tietojenvaihto ja luottamuksellisuus

1. Kaikki tiedot, jotka annetaan missä tahansa muodossa tämän pöytäkirjan mukaisesti, ovat luonteeltaan luottamuksellisia tai rajoitettuun käyttöön tarkoitettuja riippuen kunkin osapuolen alueella sovellettavista säännöistä. Tiedot kuuluvat virka-asioita koskevan salassapitovelvollisuuden piiriin, ja niille on taattava tiedot vastaanottaneen osapuolen asiaa koskevassa lainsäädännössä sekä yhteisön toimielimiin sovellettavissa vastaavissa säännöksissä samanlaisille tiedoille säädetty suoja.

2. Henkilötietoja saa toimittaa ainoastaan, jos ne vastaanottava osapuoli sitoutuu suojelemaan niitä vähintään samalla tavalla kuin tiedot toimittava osapuoli suojelisi niitä kyseisessä tapauksessa. Tätä varten osapuolet antavat toisilleen tietoja, joista ilmenevät osapuolten soveltamat säännöt, tarvittaessa myös yhteisön jäsenvaltioiden voimassa olevat säännökset.

3. Tämän pöytäkirjan mukaisesti saatujen tietojen käytön tullilainsäädännön vastaisia toimia koskevissa oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä katsotaan olevan tämän pöytäkirjan mukaista. Näin ollen osapuolet voivat käyttää tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti saatuja tietoja ja tutkittuja asiakirjoja näyttönä todistusasiakirjoissa, kertomuksissa ja lausunnoissa sekä oikeudessa esitetyissä kanteissa ja syytteissä. Tällaisesta käytöstä ilmoitetaan tiedot toimittaneelle tai asiakirjat käyttöön antaneelle toimivaltaiselle viranomaiselle.

4. Saatuja tietoja voidaan käyttää ainoastaan tämän pöytäkirjan soveltamiseksi. Jos toinen osapuoli haluaa käyttää kyseisiä tietoja muihin tarkoituksiin, sen on hankittava tiedot toimittaneelta viranomaiselta kirjallinen ennakkosuostumus. Tietojen käytössä on noudatettava tämän viranomaisen asettamia rajoituksia.

11 ARTIKLA

Asiantuntijat ja todistajat

Pyynnön vastaanottaneen viranomaisen virkailija voidaan valtuuttaa annetussa valtuutuksessa olevin rajoituksin esiintymään asiantuntijana tai todistajana oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä, jotka koskevat tässä pöytäkirjassa tarkoitettuja asioita, sekä esittämään esineitä taikka asiakirjoja tai niiden virallisesti oikeaksi todistettuja jäljennöksiä, joita mahdollisesti tarvitaan näissä menettelyissä. Todistamis- tai kuulemispyynnössä on ilmoitettava selkeästi, minkä oikeus- tai hallintoviranomaisen edessä, missä asiassa ja missä asemassa tai ominaisuudessa edustajaa kuullaan.

12 ARTIKLA

Avunannosta aiheutuneet kustannukset

Osapuolet eivät vaadi toisiltaan korvausta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuviin kustannuksista, lukuun ottamatta tapauksen mukaan asiantuntijoita ja todistajia sekä tulkkeja ja kääntäjiä koskevia kustannuksia silloin, kun nämä eivät ole julkishallinnon palveluksessa.

13 ARTIKLA

Täytäntöönpano

1. Tämän pöytäkirjan täytäntöönpano annetaan Serbian tulliviranomaisten ja Euroopan komission sekä soveltuvin osin jäsenvaltioiden tulliviranomaisten tehtäväksi. Ne päättävät kaikista pöytäkirjan soveltamisessa tarvittavista käytännön toimenpiteistä ja järjestelyistä, ja ne ottavat huomioon erityisesti tietosuoja koskevat voimassa olevat säännöt. Ne voivat suositella toimivaltaisille elimille muutoksia, jotka niiden käsityksen mukaan pitäisi tehdä tähän pöytäkirjaan.

2. Osapuolet neuvottelevat keskenään ja ilmoittavat sen jälkeen toisilleen yksityiskohtaisista täytäntöönpanosäännöistä, jotka vahvistetaan tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

14 ARTIKLA

Muut sopimukset

1. Ottaen huomioon yhteisön toimivallan ja sen jäsenvaltioiden toimivallan tämän pöytäkirjan määräykset

a) eivät vaikuta kansainvälisistä yleissopimuksista tai muista sopimuksista johtuviin osapuolten velvollisuuksiin;

b) katsotaan yksittäisten jäsenvaltioiden ja Serbian välillä tehtyjä tai mahdollisesti tehtäviä keskinäistä avunantoa koskevia sopimuksia täydentäviksi;

c) eivät vaikuta niiden yhteisön säännösten ja määräysten soveltamiseen, jotka koskevat tämän pöytäkirjan perusteella saatujen, yhteisölle mahdollisesti merkityksellisten tietojen vaihtamista Euroopan komission toimival-

taisten yksiköiden ja jäsenvaltioiden tulliviranomaisten välillä.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tämän pöytäkirjan määräykset ovat ensisijaisia niiden kahdenvälisen, keskinäistä avunantoa koskevien sopimusten määräykseen nähden, joita yksittäiset jäsenvaltiot ja Serbia ovat tehneet tai mahdollisesti tekevät,

jos viimeksi mainitut määräykset ovat ristiriidassa tämän pöytäkirjan määräysten kanssa.

3. Osapuolet pyrkivät ratkaisemaan tämän pöytäkirjan soveltamista koskevat kysymykset tämän sopimuksen 119 artiklalla perustetussa vakautus- ja assosiaatiokomiteassa käytävissä neuvotteluissa.

PÖYTÄKIRJA N:o 7

RIITOJEN RATKAISEMINEN

I LUKU – KOHDE JA SOVELTAMISALA

1 ARTIKLA

Kohde

Tämän pöytäkirjan tarkoituksena on välttää ja ratkaista osapuolten väliset riidat molempien osapuolten hyväksyttävissä olevien ratkaisujen saavuttamiseksi.

2 ARTIKLA

Soveltamisala

Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan ainoastaan seuraavien määräysten tulkintaa ja soveltamista koskeviin riitoihin, myös silloin kun osapuoli katsoo, että toisen osapuolen toteuttama toimenpide tai toiminnan laiminlyönti on vastoin sille näistä määräyksistä johtuvia velvollisuuksia:

a) IV osasto "Tavaroiden vapaa liikkuvuus", lukuun ottamatta 33 artiklaa, 40 artiklaa ja 41 artiklan 1, 4 ja 5 kohtaa (siltä osin kuin ne koskevat 41 artiklan 1 nojalla toteutettuja toimenpiteitä) sekä 47 artiklaa;

b) V osasto "Työntekijöiden liikkuvuus, sijoittautuminen, palvelujen tarjoaminen ja pääoma":

– II luku "Sijoittautuminen" (52–56 artikla ja 58 artikla)

– III luku "Palvelujen tarjoaminen" (59 artikla, 60 artikla ja 61 artiklan 2 ja 3 kohta)

– IV luku "Maksuliikenne ja pääomanliikkeet" (62 artikla ja 63 artikla lukuun ottamatta

3 kohdan toista virkettä)

– V luku "Yleiset määräykset" (65–71 artikla);

c) IV osasto "Lainsäädännön lähentäminen, lainvalvonta ja kilpailusäännöt":

– 75 artiklan 2 kohta (teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet) ja 76 artiklan 1 kohta, 2 kohdan ensimmäinen alakohta ja 3–6 kohta (julkiset hankinnat).

II LUKU

RIITOJENRATKAISUMENETTELYT

I JAKSO

VÄLIMIESMENETTELY

3 ARTIKLA

Välimiesmenettelyn aloittaminen

1. Jos osapuolet eivät ole saavuttaneet riitään ratkaisua, kantajaosapuoli voi toimittaa tämän sopimuksen 130 artiklan mukaisten ehtojen täyttyessä kirjallisen pyynnön välimiespaneelin perustamisesta vastaajaosapuolelle ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle.

2. Kantajaosapuolen on pyynnössään ilmoitettava riidan aihe ja vastaajaosapuolen toteuttama toimenpide tai laiminlyönti, jonka kantajaosapuoli katsoo rikkovan 2 artiklassa mainittuja määräyksiä.

4 ARTIKLA

Välimiespaneelin kokoonpano

1. Välimiespaneeli koostuu kolmesta välimiehestä.

2. Osapuolet kuulevat toisiaan sopiaakseen välimiespaneelin kokoonpanosta kymmenen päivän kuluessa siitä, kun vakautus- ja assosiaatiokomitealle on toimitettu pyyntö välimiespaneelin perustamisesta.

3. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen kokoonpanosta 2 kohdan mukaisessa määräajassa, kumpi tahansa osapuoli voi pyytää vakautus- ja assosiaatiokomitean puheenjohtajaa tai tämän valtuuttamaa henkilöä valitsemaan arvalla kaikki kolme jäsentä 15 artiklan mukaisesti laaditusta luettelosta siten, että yksi valitaan kantajaosapuolen ehdokkaista, yksi vastaajaosapuolen ehdokkaista ja yksi

osapuolten puheenjohtajiksi valitsemista välimiehistä.

Jos osapuolet pääsevät sopimukseen yhdestä tai useammasta välimiespaneelin jäsenestä, vielä nimittämättä olevat jäsenet nimitetään samaa menettelyä noudattaen.

4. Vakautus- ja assosiaatiokomitean puheenjohtaja tai tämän valtuuttama henkilö valitsee välimiehet kummankin osapuolen edustajan läsnäollessa.

5. Välimiespaneelin perustamispäiväksi katsotaan päivä, jolloin osapuolten yhteisellä sopimuksella nimittämistä kolmesta välimiehestä ilmoitetaan paneelin puheenjohtajalle, tai tarvittaessa päivä, jolloin välimiehet valitaan 3 kohdan mukaisesti.

6. Jos osapuoli katsoo, että välimies ei noudata 18 artiklassa tarkoitettujen menettelysääntöjen mukaisia vaatimuksia, osapuolet kuulevat toisiaan ja voivat sopia välimiehen korvaamisesta ja valita korvaavan välimiehen 7 kohdan mukaisesti. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen välimiehen korvaamisen tarpeesta, asia siirretään välimiespaneelin puheenjohtajalle, jonka päätös asiassa on lopullinen.

Jos osapuoli katsoo, että välimiespaneelin puheenjohtaja ei noudata 18 artiklassa tarkoitettujen menettelysääntöjen mukaisia vaatimuksia, asia siirretään jollekin toiselle niiden välimiesten joukosta, jotka on valittu toimimaan puheenjohtajana, siten, että vakautus- ja assosiaationeuvoston puheenjohtaja tai tämän valtuuttama henkilö valitsee kyseisen henkilön arvalla kummankin osapuolen edustajan läsnäollessa, ellei osapuolten kesken toisin sovita.

7. Jos välimies ei pysty osallistumaan menettelyyn, vetäytyy tai korvataan 6 kohdan mukaisesti, korvaava välimies valitaan viiden päivän kuluessa alkuperäisen välimiehen valinnassa sovellettua valintamenettelyä noudattaen. Paneelimenettelyt keskeytetään valintaprosessin edellyttämäksi ajaksi.

alle 90 päivän kuluessa välimiespaneelin perustamispäivästä. Jos paneeli katsoo, että määräaika ei pystytä noudattamaan, paneelin puheenjohtajan on ilmoitettava asiasta kirjallisesti osapuolille ja vakautus- ja assosiaatiokomitean puheenjohtajalle ja mainittava syyt viivästykseen. Välitystuomio olisi joka tapauksessa annettava viimeistään 120 päivän kuluttua paneelin perustamispäivästä.

2. Kiireellisissä tapauksissa, mukaan lukien pilaantuvia tavaroita koskevat tapaukset, välimiespaneelin olisi kaikin keinoin pyrittävä antamaan tuomionsa 45 päivän kuluessa paneelin perustamispäivästä. Välitystuomio olisi joka tapauksessa annettava viimeistään 100 päivän kuluttua

paneelin perustamispäivästä. Välimiespaneeli voi tehdä 10 päivän kuluessa perustamispäivästään alustavan päätöksen siitä, katsotaanko asia kiireelliseksi.

3. Välitystuomiossa esitetään selvitetty toiseikat, tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä selvitettyjen seikkojen ja niihin pohjautuvien päätelmien perustelut. Välitystuomio voi sisältää suosituksia sen noudattamiseksi toteuttavista toimenpiteistä.

4. Kantajaosapuoli voi peruuttaa valituksensa ilmoittamalla asiasta kirjallisesti välimiespaneelin puheenjohtajalle, vastaajaosapuolelle ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle milloin tahansa ennen välitystuomion tiedoksiantoa osapuolille ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Valituksen peruuttaminen ei rajoita kantajaosapuolen oikeutta esittää myöhemmin uusi samaa asiaa koskeva valitus.

5. Molempien osapuolten sitä pyytäessä välimiespaneelin on keskeytettävä työnsä milloin tahansa enintään 12 kuukaudeksi. Näiden 12 kuukauden kuluttua paneelin perustamisvaltuutus raukeaa, mutta tämä ei kuitenkaan vaikuta kantajaosapuolen oikeuteen pyytää myöhemmin paneelin perustamista saman toimenpiteen osalta.

5 ARTIKLA

Välitystuomiot

1. Välimiespaneeli ilmoittaa tuomiostaan osapuolille ja vakautus- ja assosiaatiokomite-

II JAKSO

VÄLITYSTUOMIOIDEN
NOUDATTAMINEN

6 ARTIKLA

Välitystuomioiden noudattaminen

Kumpikin osapuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet välitystuomion noudattamiseksi, ja osapuolet pyrkivät sopimukseen välitystuomioiden noudattamista koskevasta kohtuullisesta määräajasta.

7 ARTIKLA

*Välitystuomioiden noudattamista koskeva
kohtuullinen määräaika*

1. Vastaajaosapuolen on ilmoitettava kantajaosapuolelle viimeistään 30 päivän kuluttua välitystuomion tiedoksiannosta määräaika, jonka kuluessa se edellyttää välitystuomion noudattamista, jäljempänä 'kohtuullinen määräaika'. Osapuolet pyrkivät sopimaan yhdessä kohtuullisesta määräajasta.

2. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä välitystuomion noudattamisen edellyttämästä kohtuullisesta määräajasta, kantajaosapuoli voi pyytää 20 päivän kuluessa 1 kohdan mukaisesta tiedoksiannosta vakautus- ja assosiaatiokomiteaa kutsumaan alkuperäisen välimiespaneelin uudelleen koolle määrittämään kohtuullisen määräajan pituuden. Välimiespaneeli antaa tuomionsa tiedoksi 20 päivän kuluessa tämän pyynnön esittämisestä.

3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 4 artiklan mukaisia menettelyjä. Välitystuomion tiedoksiannon määräaika on 20 päivää paneelin perustamispäivästä.

8 ARTIKLA

*Välitystuomion noudattamiseksi toteutettujen
toimenpiteiden tarkastelu*

1. Vastaajaosapuolen on ilmoitettava toiselle osapuolelle ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle ennen kohtuullisen määräajan

päättymistä toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välitystuomion noudattamiseksi.

2. Jos osapuolten välillä on erimielisyyttä tämän artiklan 1 kohdan nojalla ilmoitettujen toimenpiteiden yhteensopivuudesta 2 artiklassa tarkoitettujen määräysten kanssa, kantajaosapuoli voi pyytää alkuperäistä välimiespaneelia ratkaisemaan asian. Tällaisessa pyynnössä on selitettävä, miksi toimenpide ei ole yhteensopiva sopimuksen kanssa. Kun välimiespaneeli on kutsuttu uudelleen koolle, se antaa tuomionsa 45 päivän kuluessa päivästä, jona se perustettiin uudelleen.

3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jotkut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan uudelleen, sovelletaan 4 artiklan mukaisia menettelyjä. Välitystuomion tiedoksiannon määräaika on 45 päivää paneelin perustamispäivästä.

9 ARTIKLA

*Välitystuomioiden noudattamatta
jättämisestä seuraavat väliaikaiset korjaavat
toimenpiteet*

1. Jos vastaajaosapuoli ei ilmoita välitystuomioiden noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä ennen kohtuullisen määräajan päättymistä tai jos välimiespaneeli päättää, että 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitettu toimenpide ei ole tästä sopimuksesta johtuvien osapuolten velvollisuuksien mukainen, vastaajaosapuolen on kantajaosapuolen tätä vaatiessa tarjottava väliaikaista korvausta.

2. Jos korvauksesta ei päästä sopimukseen 30 päivän kuluessa kohtuullisen määräajan päättymisestä tai 8 artiklan nojalla annettusta välitystuomiosta, jonka mukaan toimenpide ei ole tämän sopimuksen mukainen, kantajaosapuolella on oikeus keskeyttää tämän pöytäkirjan

2 artiklassa tarkoitettujen määräysten nojalla myönnettyjen etuuksien soveltaminen tuomion rikkomisesta johtuvia taloudellisia haittavaikutuksia vastaavassa määrin ilmoitettuaan tästä toiselle osapuolelle ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Kantajaosapuoli voi aloittaa keskeytyksen kymmenen päivän kuluttua ilmoituksesta, ellei vastaajaosapuoli ole pyytänyt välimiesmenettelyä 3 kohdan mukaisesti.

3. Jos vastaajaosapuoli katsoo, että etuuk-
sien keskeyttämisen taso ei vastaa rikkomis-
sen aiheuttamia taloudellisia haittavaikutuk-
sia, se voi pyytää kirjallisesti alkuperäisen
välimiespaneelin puheenjohtajalta ennen 2
kohdassa tarkoitettua kymmenen päivän mää-
räajan päättymistä alkuperäisen välimies-
paneelin kutsumista uudelleen koolle. Väli-
miespaneelin on annettava etuuksien kes-
keyttämisen tasoa koskeva tuomionsa tiedok-
si osapuolille ja vakautus- ja assosiaatioko-
mitealle 30 päivän kuluessa pyynnön esittä-
misestä. Etuuksia ei saa keskeyttää ennen
kuin välimiespaneeli on antanut tuomionsa,
ja keskeytys on toteutettava välitystuomiota
noudattaen.

4. Etuuksien keskeyttämisen on oltava tila-
päistä, ja sitä voidaan jatkaa ainoastaan sii-
hen asti kun tämän sopimuksen vastaiseksi
katsottu toimenpide peruutetaan tai sitä muu-
tetaan sen saattamiseksi tämän sopimuksen
mukaiseksi tai kun osapuolet ovat sopineet
riidan ratkaisemisesta.

10 ARTIKLA

*Välitystuomioiden noudattamiseksi toteutet-
tujen toimenpiteiden tarkastelu etuuksien
keskeyttämisen jälkeen*

1. Vastaajaosapuolen on ilmoitettava toi-
selle osapuolelle ja vakautus- ja assosiaatio-
komitealle toimenpiteistä, jotka se on toteut-
tanut välitystuomion noudattamiseksi, ja
pyynnöstään kantajaosapuolen soveltaman
etuuksien keskeyttämisen lopettamiseksi.

2. Jos osapuolet eivät pääse sopimukseen
ilmoitetun toimenpiteen yhteensopivuudesta
sopimuksen kanssa 30 päivän kuluessa ilmoi-
tuksen tekemisestä, kantajaosapuoli voi pyy-
tää kirjallisesti alkuperäisen välimiespaneelin
puheenjohtajalta, että paneeli ratkaisee asi-
an. Tällaisesta pyynnöstä on ilmoitettava sa-
manaikaisesti toiselle osapuolelle ja vakau-
tus- ja assosiaatiokomitealle. Välimiespaneeli
antaa tuomionsa tiedoksi 45 päivän kuluessa
pyynnön esittämisestä. Jos välimiespaneeli
päättää, että välitystuomion noudattamiseksi
toteutettu toimenpide ei ole tämän sopimuk-
sen mukainen, välimiespaneeli määrittää,
voiko kantajaosapuoli jatkaa etuuksien kes-
keyttämistä alkuperäisessä tai muussa mää-

rin. Jos välimiespaneeli päättää, että välitys-
tuomion noudattamiseksi toteutettu toimen-
pide on tämän sopimuksen mukainen, etuuk-
sien keskeyttäminen lopetetaan.

3. Jos alkuperäinen välimiespaneeli tai jot-
kut sen jäsenistä eivät pysty kokoontumaan
uudelleen, sovelletaan tämän 4 artiklan mu-
kaisia menettelyjä. Välitystuomion tiedok-
siannon määräaika on 45 päivää paneelin pe-
rustamispäivästä.

III JAKSO

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

11 ARTIKLA

Käsittelyjen julkisuus

Välimiespaneelin kokoukset ovat yleisölle
avoimia 18 artiklassa tarkoitetun työjärjes-
tyksen mukaisin ehdoin, ellei välimiespaneeli
toisin päätä omasta aloitteestaan tai osapuol-
ten pyynnöstä.

12 ARTIKLA

Tiedot ja tekniset neuvot

Paneeli voi osapuolen pyynnöstä tai omasta
aloitteestaan hankkia tietoja kaikista lähteis-
tä, joita se pitää asianmukaisena paneelime-
nettelyn kannalta. Paneelilla on myös oikeus
hankkia asianmukaiseksi katsomansa asian-
tuntijalausunnot. Kaikki tällä tavoin saadut
tiedot on ilmoitettava molemmille osapuolille
ja niiden johdosta on voitava esittää huomau-
tuksia. Muut asiaan liittyvät tahot saavat toi-
mittaa amicus curiae -lausumia välimies-
paneelille 18 artiklassa tarkoitetun työjärjes-
tyksen mukaisin edellytyksin.

13 ARTIKLA

Tulkintaperiaatteet

Välimiespaneelien on sovellettava ja tulkit-
tava tämän sopimuksen määräyksiä yleisen
kansainvälisen oikeuden tavanomaisten tul-
kintasääntöjen ja myös valtiosopimusoikeutta
koskevan Wienin yleissopimuksen mukaises-
ti. Paneelit eivät saa tulkita yhteisön säännös-

töä. Vaikka määräys vastaisi asiasisällöltään Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräystä, sitä ei pidetä kyseisen määräyksen tulkinnan kannalta ratkaisevana.

14 ARTIKLA

Välimiespaneelin päätökset ja välitystuomiot

1. Kaikki välimiespaneelin päätökset, myös välitystuomiot, tehdään enemmistöpäätöksellä.

2. Välitystuomiot ovat osapuolia velvoittavia. Ne annetaan tiedoksi osapuolille ja vakautus- ja assosiaatiokomitealle, joka asettaa ne yleisön saataville, ellei komitea yksimielisesti toisin päättää.

III LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

15 ARTIKLA

Välimiesten luettelo

1. Vakautus- ja assosiaatiokomitea laatii viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulosta luettelon 15 henkilöstä, jotka ovat halukkaita ja kykeneviä toimimaan välimiehinä. Kumpikin osapuoli valitsee viisi henkilöä toimimaan välimiehinä. Osapuolet sopivat viidestä henkilöstä, jotka toimivat välimiespaneelin puheenjohtajina. Vakautus- ja assosiaatiokomitea varmistaa, että luettelossa on aina 15 henkilöä.

2. Välimiehillä pitäisi olla erityistietoja ja -kokemusta lainsäädännön, kansainvälisen oikeuden, yhteisön oikeuden ja/tai kansainvälisen kaupan alalta. Välimiesten on oltava riippumattomia, toimittava henkilökohtaisesti ominaisuudessaan eikä heillä saa olla sidoksia mihinkään organisaatioon tai hallitukseen, he eivät saa ottaa näiltä ohjeita ja heidän on noudatettava 18 artiklassa tarkoitettuja menettelysääntöjä.

16 ARTIKLA

Suhde Maailman kauppajärjestön asettamiin velvoitteisiin

Jos Serbia liittyy Maailman kauppajärjestöön, jäljempänä 'WTO', sovelletaan seuraavia määräyksiä:

a) Tämän pöytäkirjan nojalla perustetut välimiespaneelit eivät käsittele riitoja, jotka koskevat Maailman kauppajärjestön perustamisesta tehdystä sopimuksesta johtuvia kummankin osapuolen oikeuksia ja velvoitteita.

b) Osapuolten oikeus soveltaa tämän pöytäkirjan riitojenratkaisua koskevia määräyksiä ei vaikuta WTO:n puitteissa toteutettuihin toimiin, riitojenratkaisumenettelyt mukaan lukien. Jos osapuoli kuitenkin on aloittanut tiettyä toimenpidettä koskevan riitojenratkaisumenettelyn joko tämän pöytäkirjan 3 artiklan 1 kohdan tai WTO-sopimuksen mukaisesti, se ei voi aloittaa samaa toimenpidettä koskevaa riitojenratkaisumenettelyä toisella foorumilla ennen ensimmäisen menettelyn päättymistä. Osapuolen katsotaan aloittaneen tässä kohdassa tarkoitettulla tavalla WTO-sopimuksen mukaisen riitojenratkaisumenettelyn, jos se pyytää paneelin perustamista WTO:n riitojen ratkaisusta annettuja sääntöjä ja menettelyjä koskevan sopimuksen 6 artiklan mukaisesti.

c) Tämän pöytäkirjan määräykset eivät estä osapuolta soveltamasta WTO:n riitojenratkaisuelimen hyväksymää velvoitteiden keskeyttämistä.

17 ARTIKLA

Määräajat

1. Tässä pöytäkirjassa vahvistetut määräajat lasketaan kalenteripäivinä alkaen sitä toimea tai tosiseikkaa seuraavasta päivästä, johon ne viittaavat.

2. Osapuolet voivat yhteisellä sopimuksella pidentää mitä tahansa tässä pöytäkirjassa mainittua määräaika.

3. Välimiespaneelin puheenjohtaja voi jatkaa tässä pöytäkirjassa mainittua määräaika jommankumman osapuolen perustellusta pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

18 ARTIKLA

*Työjärjestys, menettelysäännöt ja tämän
pöytäkirjan muuttaminen*

1. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulopäivästä välimiespaneelimenettelyissä noudatettavan työjärjestyksen.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto täydentää työjärjestystä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulopäivästä antamalla menettelysäännöt, joilla varmistetaan välimiesten riippumattomuus ja puolueettomuus.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää tämän pöytäkirjan muutoksista, lukuun ottamatta 2 artiklaa.